

МЕЛТЕМ ЙЪЛМАЗ СОРАЯ

Превод от турски: Елен Кирчева, 2016

chitanka.info

На скъпата ми майчица...

I

В ПРЕДДВЕРИЕТО НА СМЪРТТА...

— Сорая... Сорая... Сорая!

Настойчиво повтарящият името ѝ женски глас беше спасителната нишка в тъмния тунел, където Сорая очакваше смъртта.

Сега, докато с последни усилия се изкачваше нагоре, инстинктивно вкопчена в тази нишка, тя си припомни оглушителната експлозия, взривила в сърцето ѝ безвремието; а после — внезапното пропадане в непрогледния мрак. Оттук нататък нямаше ни образ, ни звук, ни мирис или вкус. Примирение след мъчителни родилни болки. Безпаметен сън на границата на безсъзнанието. Безкраен вакуум в океана на безбрежието.

Сетне вълна след вълна... Борба за пробуждане, затънала в блатото птица, пляскаща с криле; насилствено завръщане към живота. Стремез към възобновяване на едва осезаемите движения, наречен жажда за живот. Когато Сорая се добра до началото на тунела, клепачите ѝ затрепкаха. И накрая първият слънчев лъч докосна тялото ѝ: *Пробуждане!*

Когато отвори очи, видя през булото на влажна, мътна мъгла черна муха, бореца се за живот на белия мръсен таван. Докато треперещата от студ Сорая се приближаваше към живота, силно жужащата муха отиваше към смъртта. Щом накрая се озова лице в лице с притежателя на гласа, призовал я от пресъхналия кладенец — медицинска сестра на средна възраст, с черно фередже и очила като лупи — избликналата от дън душа благодарност премина в трепета на устните ѝ. Сновящите като сенки зад гърба на сестрата хора, несекващите стонове на ранените и мирисът на мръсно, разнасящ се из въздуха от общите дихания, бяха доказателство за връщането на Сорая към живота.

— Слава богу!

Сорая искаше да отговори на сестрата, но се боеше да разкрие силните чувства, закърнели от дългогодишно потискане, натежали от

лутането между живота и смъртта. Сякаш ако ги излееше, и душата ѝ щеше да излезе с тях. Сестрата обаче я гледаше, очаквайки отговор.

— Аз... Къде съм?

— В Хумус. В лазарета. Вече болница.

— А семейството ми?

— И те са хоспитализирани. В дома ви падна бомба. Бяхте ранена. Ще се оправите. Опитайте се да поспите.

Буря от въпроси връхлетя Сорая, докато лежеше на твърдия матрак и гледаше как сестрата се отдалечава като гигантска мравка. Един водеше до друг при всяка крачка на сестрата: „Откога съм тук? Къде съм ранена? Къде е семейството ми? Как са те? Кога ще изляза оттук? Какви са тия хора?“.

Лежеше на най-затътеното легло в лазарета, който първоначално служеше като лечебница в Хумус, а от началото на войната бе превърнат в болница за десетки ранени, които пристигаха ежедневно.

Първо леко обърна глава наляво и забеляза огромните тъмнокафяви кръгове от кръв по чаршафа на спящия в съседното легло млад мъж. Понеже мургавият младеж с рядка брада изглеждаше по-скоро ранен в сражение, напомни на Сорая за брат ѝ. Упоеното му тяло беше неподвижно, като труп в ковчег. Страхуваше се да срещне погледа му, като се събуди, затова се надигна въпреки болката в гърба си и видя, че се намира в дълго тясно помещение с разположени едно срещу друго около 20 легла с ранени мъже и жени. Болнавата жълтеникава зимна светлина, процеждаща се в стаята от малки прозорчета точно под тавана, проблясваше в серумната течност, окачена на стойки почти до всяко легло.

В пространството между двете редици легла, използвано и за разходки от болните, бяха разхвърляни безредно неизвестно чии скъсани калцуни и кални обуца. Железните табли на леглата, скърцащи при всяко движение, бяха ръждясали на места. До някои болни имаше чанти, до други — разтревожени близки. Когато Сорая се вгледа внимателно, хората, които никога не беше виждала, постепенно започнаха да ѝ изглеждат познати: това бяха нещастните спътници в злочестата ѝ съдба.

Възрастната жена с набраздено лице, подаващи се от забрадката посивели коси и слабо безформено тяло на отсрещното легло беше

забола поглед в някаква точка на пода и явно се мъчеше да мисли за друго, освен за състоянието си, в безмълвно очакване болките да престанат. Ако се съдеше по възрастта, вероятно седящата на стола до леглото беше дъщеря ѝ, която не вдигаше глава от корана в ръцете си.

Стенещият в леглото до входната врата мъж бе с ампутирана до лакътя ръка. Обърнал бе глава, сякаш правеше всичко възможно да не вижда отрязаната си ръка, да не осъзнава, че вече я няма. Кой знае, може би стенанията му не бяха толкова от физическата болка, колкото от отказа да възприеме новото си тяло. Сорая се замисли за по-нататъшния живот на младежа: ами ако и надеждите му, също като отрязаната ръка, са се изпарили от взрива на бомбата?

Едно около седемгодишно дете на леглото срещу него плачеше от събуждането на Сорая насам; никой не чуваше ту бликващия в стаята, ту стихващ плач или не му обръщаше внимание, съсредоточен в собствените си страдания. Липсата на майка или баща до детето навеждаше Сорая на мисълта за най-лошото. Нима една бомба, една най-обикновена бомба можеше да предизвика толкова много самотни сълзи у малко дете?

Внезапно всички погледи се отправиха в една посока: през вратата влезе санитар в зелена престилка, понесъл инжекция. Всички внимателно наблюдаваха към кого се насочва тътрещият белите си калцуни по пода мъж с каменно изражение; да, към болния с отрязаната ръка до вратата! И изведнъж едновременно, като изстреляни от лък стрели, всички закрещяха към него:

— Санитарю, виж мен! Санитарю, много ме боли! Умирам, санитарю!

Санитарят забодне иглата в крака на мъжа с отрязаната ръка и излезе от стаята, без да чуе молбите. Надеждите, както и мръсните коси, натежали от лежането бог знае откога, отново потънаха във възглавниците. Сорая все още не се чувстваше като една от тях, мислеше си, че те са тук от векове, и дори не искаше да се запита колко още ще остане на това място.

Още не беше минал и половин час от събуждането ѝ, когато изгаряща болка в долната част на тялото ѝ напомни, че въздействието на болкоуспокояващите започна да преминава. Но нямаше куража да повдигне чаршафа и да погледне; ами ако цялата беше в кръв като младежа на съседното легло? Или още по-страшно, ако ѝ липсваше

крайник като на онзи мъж! Тъй или инак в дома ѝ беше избухнала бомба и беше настъпил мрак. Откакто отвори очи за живот, единствено успяваше да осъзнае пробуждането, но тялото ѝ? Имаше само един начин да разбере това...

Първо провери с поглед откритите части. Ръцете и раменете си бяха на мястото. После опита и усети, че гърбът ѝ се движи. Ами под чаршафа? Бавно размърда палеца на крака и видя ноктите си, лакирани преди експлозията с матовобял лак. След това раздвижи заедно всичките си пръсти. Усещаше всичко и можеше да ги движи. Сега беше ред на краката, първо леко повдигна десния, но как тежеше! После и левия, той май беше по-тежък от другия. Сега се опита да свие двата към тялото и успя. Коремът също — пое дълбоко въздух няколко пъти без проблем. Доколкото можеше да прецени, всички органи и крайници си бяха на място. И все пак се страхуваше да се отбие и да погледне. Защото беше чела някъде, че когато се раздвижат, липсващите крайници създават усещането, че ги има. „Мътните ме взели“, измърмори, съмнението я гризеше, но сега ли му беше времето?!

Накрая хвана чаршафа от двете страни и леко го повдигна: още и още... Първо видя голия си бял корем под бинтованите гърди; засъхнала кръв изпълваше пъпа. Разрези и тук-там синини отляво и отдясно вървяха надолу и се превръщаха в изглеждащи сериозно рани. Накрая повдигна чаршафа изцяло и видя зачервена, потъмняла, обелена, прогорена на места и зацапана с кал кожа, но поне бедрата и краката ѝ си бяха на място!

Влизането в стаята на висок, около петдесетгодишен доктор прекъсна като с нож проучването на тялото ѝ. Сега гласовете в нестроен хор, едновременно, но по-силно отпреди се отправиха към него. Всеки искаше доктора да го види, не само искаше, но и молеше. За да прекрати крясъците той вдигна дясна ръка нагоре. И след като постоя така няколко секунди като униформен полицаи в задръстване, каза уверено:

— Ще ви прегледам всички подред. Само се успокойте. — И без да губи повече време започна от най-близкото легло, точно срещу Сорая.

Най-сетне тя щеше да разговаря с някого, знаещ отговора на въпросите, и то добре. Стегнатото ѝ в обръча на неизвестността от

връщането към живота досега тяло леко се отпусна, пълзящите като вирус тръпки престанаха, а болката от изгаряне в бедрата намаля. Затвори очи спокойно, изчакайки реда си. Не усети натежаването на фините мигли върху уморените клепачи, отпускането на лицевите мускули като току-що докосната мимоза, сладкия сърбеж в корените на косата и заспа. Часове след това се събуди в същата стая сред стонове и писъци, раздиращи нощта.

* * *

„Ама че съм глупава! Заспала съм!“ В тъмнината, в изолираното си все по-неудобно легло, събудила се сред ранените, Сорая не усещаше нито глад, нито нещо друго; само страшен гняв... Беше като дишащ през ноздрите бик; насочил рога и риташ себe си. Беше пропуснала доктора, който можеше да отговори на въпросите ѝ и сега отново я мъчеше неизвестността. Едничкото ѝ желание беше да си спомни какво е било преди голямото нещастие, какво е преживяла преди това и после... Пое дълбоко дъх и събра сили, насили наранената си памет и се помъчи да намери пътя, сякаш излизаше от лабиринт, оплетен в паяжини. И започна да си припомня нощта в спящия град под съпровода на куршумите, насочени към него.

Беше обикновен неделен ден, през който всеки от семейството потъваше в собствения си свят. Сорая седеше в един забутан ъгъл на дневната, пред шевната машина, подарена от баща ѝ Хейсем преди две години по случай завършване на гимназията, и четеше съсредоточено упътването. Майка ѝ Хая току изникваше отнякъде с парцал за прах. Както всички знаеха, Хая дълго престояваше в стаите, убивайки времето под предлог, че чисти. Всъщност изобщо не обичаше неделите, в които Хейсем по цял ден се моташе наоколо и все искаше нещо, а сетне захъркваше наред дневната. Иначе защо трябваше да чисти отново след два дни и да го натяква на всички, сякаш те са виновни?

И тази неделя, когато Сорая влезе в спалнята на родителите си, за да вземе игла и конец за шевната машина, забеляза, че прозорците в зимния ден са отворени докрай и покривчиците от тоалетката и скрина са вдигнати. От голямото два персони и половина легло, изпънала по

гръб стройното си тяло, майка ѝ вдигна глава да види кой е, а Сорая съзря във влажните ѝ от ненавременния сън очи ужасяващо и непреодолимо дълбоко нещастие, което я удари като мълния. В този момент за първи път се сблъска с истината, че майка ѝ не е само майка, а и нещастна жена. Встречена застина пред леглото и се вгледа в нея. В действителност майката, която в детството ѝ правеше баници със сирене, играеше с русата кукла, обличаше я с гиздави дрешки, милваше и я целуваше, беше жена, заровила щастието си в парцала за прах на неделното чистене. А на Хая дотолкова не ѝ пукаше, че дори не се поинтересува какъв е проблемът на изправилата се насреща ѝ дъщеря; отново отпусна глава на възглавницата, заслони с морна, изящна длан очи и се помъчи да заспи.

Когато Сорая грабна от второто чекмедже на червено-бялото нощно шкафче игла и конец и тичешком се върна до шевната машина, едва успяваше да помръдне ръце. Сякаш състоянието на майка ѝ беше изцедило цялата ѝ енергия. Смръщи вежди и се замисли, а съзнанието ѝ бавно се проясни: как беше възможно да не го проумее досега — майка ѝ беше само частичка от системата, поробваща човека и най-вече жената. В този миг Сорая за първи път се зачуди какви ли са били моминските копнежи на майка ѝ. Кой, как и защо беше провалил мечтите ѝ? Как така не беше проумяла, че причината за нещастията на майка ѝ са не неделите, а погребаните преди много години мечти. И изведнъж мисълта ѝ заснова между двете като топка за пинг-понг: дали по тези земи отреденият на жената живот сред четири стени не беше нищо повече от добър съпруг и грижа за децата и какъв смисъл имаше да крои планове за добра шивачка?

Сорая притеснено пристъпваше към стаята си, сякаш тялото ѝ бе товар, от който искаше да се избави. Усети как през отварящия се в съзнанието ѝ прозорец напират да влезе бял гълъб, пляскайки с криле. Тогава рухна пред леглото до прозореца от ужасяващото подозрение, че това ще я терзае цял живот. Тя вече проумяваше, че плисъкът на вода от банята в неделя, светещите денем в стаите лампи или миризмата на готвен праз не са само у тях, а са проекция на нещастията на всички затворени между четири стени жени. Застанала пред пращия прозорец, тя осъзна, че никога няма да стане добра шивачка, докато риташите топка отсреща мургави деца се ругаеха и блъскаха с все сили.

Тогава, няколко часа преди голямата беда, Сорая преживяваше собственото си злощастие. Едно бяха мечтите на 20-годишно момиче, завършило гимназия, съвсем друго — реалният живот. За Сорая онова, което наричаха „живот“, вече се вместише в няколко изречения: от три години дружаха с Емир. Успееше ли той да скъта малко пари от работата в бащиния си магазин за платове, щяха да се оженят и след години да имат няколко деца. Ако останеше време от домакинската работа, съпруга и децата, щеше да използва шевната машина като хоби и толкоз. И докато мечтите ѝ се отдалечаваха от нея като птица от пречупената нежна вейка на дървото, тя настръхна от дружния вик „гоооол!“ отвън.

През това време баща ѝ Хейсем се беше върнал от сервиза, където миеше зелената си кола на все още неизплатен кредит и се къпеше. От години неделната му програма беше неизменна: ставаше сутрин около девет, навличаше анцуга, излизаше за сутрешния вестник, сядаше в някое централно кафене в Хумус, закусваше яйца със суджук, после поръчваше кафе и така до обяд. След това или отиваше да мие колата и бистреше политиката с работниците, или се отбиваше в близкия супермаркет за дребни покупки, като останалото време от деня прекарваше пред телевизора в дневната, подремвайки с хъркане, наподобяващо грохота на шевната машина. Ето и сега, преди дрямката, се плискаше на воля в банята, свирукайки си фалшиво, като доказваше предимно на себе си колко е доволен.

И тогава, точно тогава... Когато Сорая настръхна от виковете „гол“ и отстъпи от прозореца, когато Хая заспиваше, покрила очи с дясната си ръка, а Хейсем поднасяше към главата си шампоана с аромат на грейпфрут... Гигантски, мрачен, внезапен взрив. А после Н-И-Щ-О.

* * *

Сорая пак подскочи, припомнила си този гигантски, мрачен, внезапен взрив. Бе среднощ, в центъра, сред десетки ранени като нея. Наистина ли се беше случило? Наистина ли беше оживяла след това? Обърна глава наляво и срещна погледа на младежа в съседното легло. Той промърмори спокойно:

— Здравсти!
— Здравсти!
— Добре ли сте?
— Не зная.
— А аз зная, тук съм от седмица. Вас Ви докараха вчера.
— Вчера! Нищо не помня.
— Така е в безсъзнание. Благодарете се все пак.
— Защо?
— Защото ви измъкнаха изпод развалините.

Сорая не искаше да прояви неуважение към младежа, чието състояние смяташе за по-лошо от своето, но за какво да благодари, след като не знаеше какво се е случило? И все пак не желаше да преустанови разговора, защото ѝ се отразяваше добре.

— Дай боже и вие да сте добре, какво ви се случи?

— Раниха ме във войната. Ще ми мине, нищо особено. Загубихме много другари, има тежко ранени. В сравнение с тях нищо ми няма.

Сорая не успя да отговори, не знаеше дали е прав, или не е. След продължително мълчание добави:

— Като ви видях се разтревожих за брат си. Той също участваше напоследък в сраженията. Дали го познавате, казва се Мохамед. Мохамед Номари.

Процеждащият се между липсващите предни зъби в устата на младежа въздух се превърна в подсвирващо хъркане и се разнесе из стаята, а разочарованието на Сорая завърши с беззвучна, дълбока въздишка.

* * *

Жената, която сутрин раздаваше на болните хляб, сирене и маслини, беше същата, събудила Сорая предишния ден. Сорая тъкмо беше отворила очи в очакване на сестрата, чиято поява я зареждаше с енергия, когато мъжки крясък в коридора накара всички да подскочат; и бездруго тъжните лица съвсем се смръщиха. Някой беше научил за смъртта на свой близък. За да попречи на най-сетне стигналата до нея

сестра да побегне бързо както от всички останали, Сорая хвана ръката ѝ и я погледна мило:

— Сестро, не си тръгвайте, моля. Трябва да зная колко още ще остана тук.

Сестрата се стресна. Изненада я внезапно нарасналата сила на момичето, което до вчера спеше като кротко агънце. И малко се подразни от неочакваната ѝ постъпка:

— Докторът ще ви прегледа. Аз нищо не мога да кажа.

— А къде е семейството ми, знаете ли?

— В държавната болница. Вие сте тук, защото там нямаше място. Не се безпокойте, добре са; тоест, майка ви и баща ви са добре.

— А брат ми? И той ли е при тях?

Сестрата сведе големите си черни очи под очилата като лупи. Първоначално Сорая не разбра какво означава мълчанието на жената с каменното лице и дали изобщо значи нещо. Защо не отговаряше; дали не беше разбрала въпроса, или не знаеше отговора? Полека отпусна ръката ѝ. Погледът на сестрата не ѝ се понрави и тя попита отново:

— Сестро, батко ми Мохамед Номари не беше вкъщи по време на експлозията. Имате ли представа къде е?

— Брат ви зае мястото си сред жертвите, дарени с покой от бога.

— ?

Правилно ли беше чула? Заекна и клепките ѝ затрепкаха, не можеше да възприеме чутото. Не. Попита отново:

— Какво говорите? Питам за брат си, Мохамед Номари, на 23 години, мургав, висок, синът на общаря Хейсем Номари, живеем близо до кафето в Хумус. Как ви хрумна?

Сорая се опитваше да заличи казаното от сестрата, натиквайки го в тъмните ъгли на ума си, който се блъскаше шумно наляво-надясно и напред-назад като при земетресение. Само че сестрата не беше склонна да продължи разговора, тъй като от многото лоши новини през последните дни беше научила какво означава да оставиш човек сам с истината. Издърпа китката си от обляната в студена пот, отпуснатата длан на Сорая и се отдалечи.

Останала сама, Сорая дойде на себе си с полуотворена уста, излизайки от няколко секунди безпаметност, усети избухващата от гърба към гърдите ѝ лава и се оригна. При първия ѝ вик цялата стая се обърна към нея. И докато шепнеше на пресекулки през пресъхналите

си устни, а в ума ѝ смъртта се забиваше като нож, тялото ѝ започна да изтръпва. Ранените наоколо обърнаха глава при вида на даещата се в мъка, издаваща звуци като ранено животно Сорая. Всички изглеждаха някак засрамени, сякаш нещастieto ѝ беше по тяхна вина. Макар и плътно стиснала очи, от които навсякъде по леглото се лееха горещи капки, пред вътрешния взор на Сорая стоеше съвсем живо лицето на брат ѝ. И се сблъска със спомена за бомбардировката, без да може да ѝ се противопостави...

* * *

Брат ѝ беше вече на три години, когато Сорая дойде на този свят в къщата, която стоеше непоклонимо като стълб на мястото си вече половин век, преди докаралото я в това легло нещастие... Станеше ли дума за този ден, майка ѝ все повтаряше: „Сорая се роди толкова грозна, че никой от нас не я погледна. Акушерката я взе от прегръдките ми, занесе я в леглото и единствен батко ѝ намери смелост да отиде да я разгледа“. Какво ли си беше мислил тогава брат ѝ — че е станал батко, или че вече има съперница? Мохамед, който през бебешките ѝ години си играеше с нея като с кукла, по-нататък в зависимост от настроението си я гонеше, плашеше или гъделичкаше. Извън тези моменти рядко напускаше стаята си, залепен за компютъра. Една от най-изявените му черти беше привързаността към приятелите му. Майка им се чудеше на това и казваше: „Сякаш е сираче и семейството му не сме ние, а приятелите!“.

И наистина Мохамед беше готов на всичко за приятелите си. И дали „опозиционерството“ му не се дължеше именно на това? Та кой друг, освен приятелите му, можеше да бъде причината за хулите вкъщи срещу Асад през последните две години? Даже една вечер, когато Сорая и родителите ѝ гледаха телевизия в дневната, Мохамед влезе в стаята, застана на вратата и привлече вниманието им, изсипвайки куп ругатни срещу Асад, после се върна и излезе, сякаш нищо не се беше случило, а те тримата изумени замръзнаха по местата си.

Истина беше също така, че до този момент никой от семейство Номари не беше изказвал на висок глас като Мохамед антипатията си към режима на Баас. Несъгласието на Хейсем с Асад не прекрчваше

няколкото псувни срещу „диктатора“ при телевизионните новини по време на семейната вечеря. Може като млад да е бил една идея по-агресивен, но толкова. Всъщност цялото семейство, както много други в Сирия, беше приело, че са хора втора ръка. Макар да се сблъскваха с това разделение във всяка сфера на живота — от търговията до чиновничеството — повечето се примиряваха с водената политика и бяха избрали относителното благоразумие. Хейсем Номари, изхранващ семейството с наследения от баща си магазин и водещ със зъби и нокти борба за преживяване в Сирия, също нямаше намерение да се лиши от това. Но Мохамед не беше и нямаше да бъде като баща си.

Първите гласове против нарушаването на правата и беззаконията на Асад в Хумус се надигнаха като шепот. Докато мъжете премятаха броениците и пиеха чай пред дюкяните, а жените в златните си години ядяха торти и баници, след години политиката внезапно и отведнъж се връща в нормалния ход на живота. А започналата през декември 2010 Арабска пролет предизвиква както навсякъде, така и в Хумус, обръч от възмущение, разпространяващо се на вълни. Младежите, деца на някои, ученици на други и съседи на трети, обикаляха от къща на къща и обясняваха, че Арабската пролет ще дойде и в Сирия, тогава Асад ще си отиде и най-накрая животът им ще се оправи с власт, която ще ги представлява. Някои, вдигнали въпросително вежди, не се въздържаха да задават въпроси на неканените посетители: А вие откъде знаете? Подготвените за това младежи вадеха от джоба телефони с огромни дисплеи, влизаха във форумите за споделяне на опозицията и показваха на домочадието последните събития. След което дори у най-невярващите в оттеглянето на Асад се зараждаше някаква надежда. Атмосферата се затопляше и успокояваше; домакинята предлагаше вечеря на гостите. И докато всички по време на храненето не откъсваха поглед от гостите, към полилеите се издигаха възгласи „дай боже, дай боже“. Увереността в революцията обхващаше дом след дом, всеки ден още някой младеж се присъединяваше към редиците на опозицията със съзнанието, че трябва да участва в промяната на страната.

И когато накрая силите на Асад отговориха с масови арести, изтезания и полицейско насилие на мащабния протест от 15 март 2011 на цивилни в Дера срещу нарушаването на човешките права и беззаконието, опозиционната младеж както в цяла Сирия, така и в Хумус застана срещу огледалото и за последен път провери как

изглежда въоръжена. Одобриха отраженията си, бяха готови, дошъл беше краят на плановете зад затворени врати; време беше за открит бой с враговете. Стичащите се по улиците въоръжени младежи по всички краища на Сирия бяха по-организирани от очакванията на властите. В отговор на събуждането на задрямалите клетки в новите и свежи тела Асад започна мащабни военни операции срещу въставащите градове и села. Не след дълго и по улиците на Хумус плъзнаха необезпокоявани танкове, пехота и тежки оръжия.

При тази необичайна гледка безпокойство обзе както отиващите сутрин на работа мъже, така и учениците и жените по прозорците. Вълнението от показаната по телевизията Арабска пролет отстъпи място на страха по улиците. Създалата се в домовете празнична атмосфера заприлича на догаряща свещ. И ако отпърво долитащите откънати изстрели се възприемаха като предвестник на началото на края, след известно време се превърнаха в олицетворение на разочарованието. Вече станаха обичайни новините за загинал в сраженията син на съседите, за включване в битката на бакалина или за нанесен от силите на режима побой на жена по улицата. И не само това. Мизерията в градовете от ден на ден ставаше все по-очебийна. Първо започна недостиг на основни хранителни стоки по магазините, после на лекарства... Заедно с тягостната атмосфера, надвиснала като черен облак над Хумус, се обтягаха и нервите, а шумът от сраженията ставаше все по-силен.

Точно тогава дойде една добра вест. Неофициални интернет страници разпространиха новината, че много войници от частите на Баас дезертират, за да се присъединят към опозицията. Подскачащата от радост сянка на Мохамед танцуваше върху покритото до половина с лед стъкло на вратата. Дори Хая, която до този ден не се интересуваше особено от политика, беше превъзбудена като започнала да се отваря прецъфтяваща роза. Тя пригласяше на Мохамед в най-крайните изказвания: „Асад ще си отиде, както навсякъде диктаторите си отиват един след друг!“. Ето точно в това изречение се спотайваше пристанището, където тя се прислоняваше с увереност и което я спасяваше от нещастieto, чиято причина Сорая разбра твърде късно.

Беше време в Хумус да се избира между два варианта — или подчинение пред нарастващата сила на режима по улиците, или присъединяване към опозицията, целяща победа в цяла Сирия. Избра

се второто. Опозиционерите напълно се отърсиха от страха от смъртта и започнаха все повече да удържат позициите с тежки оръжия, да поразяват все повече силите на режима. Сраженията се ожесточаваха все повече и повече, храбростта на опозицията в цялата страна отблъскваше и силите на режима в Хумус. С една новина от интернет на 4 юни 2011 домовете в Хумус един по един започнаха отново тайно да празнуват зад затворените врати, сякаш заразени от силен вирус. Според информацията след откриването на огън от страна на сирийската армия по погребално шествие в град Джиср аш Шугур гневните протестиращи подпалили сградата, откъдето идвали изстрелите и убили осем служители на реда; иззели оръжията в превзетия полицейски участък и поели контрола над околността. С тази новина лицата на тримата заедно с Мохамед пред монитора се озариха от синьо-бялата му светлина. Мохамед прочете известието два пъти подред, наблягайки на всяка дума, скочи и прегърна майка си, а Сорая и баща ѝ се спогледаха уплашено. Тогава Сорая не можа да прецени дали тя и баща ѝ са много страхливи, или батко и майка ѝ бяха полудели.

Вече цяла Сирия следеше неотстъпно сраженията в Джиср аш Шугур като кървяща рана. Но раната гангрения, сраженията продължаваха и вече не само районът и околността, но и цялата страна настръхна. През следващите дни както във всички градове, поддържащи опозицията, така и в Хумус бяха спрени електричеството и водата. Нощем в бедстващия от доста време град вече нищо не се виждаше; Асад наказваше Хумус.

Тътенът от страха на цивилните граждани не напускаше обсадения град. Наложено от Асад наказание обаче не само не обезкуражи Мохамед и другарите му, а ги разгневи още повече. Сраженията вече не стихваха, навсякъде се валяха трупове. Хората престанаха да излизат от домовете си; децата плачеха неспирно, бедата с непредвидим край се приближаваше все повече и повече.

Сорая знаеше всичко дотук. Но не знаеше за случилото се на 3 февруари. Това беше най-кървавият ден в личната история както на Мохамед, така и на Сорая, Хая, Хейсем и всички жители на Хумус. Правителствената армия атакува града с миномети, танкове и автоматично оръжие, загинаха над 200 души и имаше хиляди ранени. Голяма част от жертвите бяха настигнати от нещастieto също като

семейството на Номари — у дома, пред шевната машина, в банята или в леглото. Тогава Мохамед все още беше жив. Той научи за случилото се от скривалището в дома на приятеля си, чистейки оръжието си; хукна към семейството си и като видя разрушената до основи къща, побесня и без дори да направи опит да влезе, извади оръжието и го насочи към първия попаднал пред очите му войник. Отговориха му с десетки куршуми; безжизненото му тяло се свлече на мокрия тротоар на градския площад сред изпражненията на гълъбите. В този момент раненото семейство Номари се бореше за глътка въздух под разрушенията на дома си, цялото покрито с пръст и кръв...

* * *

Научила за смъртта на брат си, Сорая се гърчеше от болка като ранено животно. Дори безчувствената като паметник сестра я съжали. Влезе в манипулационната, напълни първата спринцовка с болкоуспокояващо, тогава истински лукс за Хумус, и го инжектира на Сорая, чието сгърчено в смъртен ужас лице бавно се отпусна.

Докато траеше въздействието на медикамента, Сорая изживя още един от моментите, превърнали се вече в кошмар, между съня и бодърстването, като този път видя майка си. Лицето ѝ беше набраздено, косите разрошени и на пръчки и толкова мръсна, колкото никога досега не я беше виждала. И въпреки това, когато я видя да изгрява като слънце в наранения ѝ свят, самото присъствие предизвика вълна от радост по лицето ѝ. Но когато потопената под въздействието на лекарствата в дълбините на съзнанието ѝ истина, че брат ѝ вече го няма, изпълзя нагоре като отровна змия, радостта ѝ бавно се стопи като леко отплаваща от брега по фосфоресциращите вълни малка лодка. Сорая попита уплашено:

— Добре ли си, мамо?

— Нали знаеш за брат си, Сорая?

Сорая не отговори. Знаеше майчината си привързаност към брат ѝ и особено как в последните години бяха като един дух в две тела. Не знаеше обаче как ще продължат живота си отгук нататък; и най-вече майка ѝ! Дожаля ѝ за отчаянието в очите на майка ѝ и за да не ревне, обърна глава на другата страна и захапа долната си устна. Никоя не

успя да проговори и тягостната тишина стисна Сорая за гърлото като невидима ръка. Накрая не издържа:

— Мамо, брат ми се жертва.

— Жертва се. Вчера беше погребението. Баща ти не може да мигне, много е зле, гръбнакът го боли, ще остане парализиран. Сама погребях момчето си.

— Какво ще правим, мамо?

— Приятелите на брат ти ни посетиха тази сутрин. Тук повече не може да се живее, казаха. Сраженията щели да се ожесточат. Препоръчаха да идем в Турция. Там в лагера за известно време щели да посрещат нуждите ни.

— А после?

— Не знам какво ще стане после, Сорая. Но знам какво става сега. Болниците искат да отпратят смъртниците и са прави. Единственият изход е Турция.

— А другите как са?

— Чичовците и лелите ти вчера са преминали в Хатай^[1] и са оставили писмо в болницата да ги последваме. Дано баща ти малко се пооправи, та да тръгнем час по-скоро.

— Какво точно е състоянието му?

— Докторът каза да сме благодарни, че е жив, но няма да проходи.

Сорая усети нещо необичайно в майка си. Като че ли беше пияна или сънена, някакво странно състояние. Явно и на нея бяха дали успокоителни.

Хая се изправи, олюлявайки се.

— Аз ще вървя, дъще. Трябва да бъда до баща ти. Бездруго ранените са много, дадоха леглото ми другиму. Теб ще те изпишат утре и вече ще помислим за себе си. Трябва сами да се оправяме. Като излезеш оттук, ела при нас в болницата.

Хая изрече последните думи с празен поглед, наведе се и лепна безжизнена като увехнало цвете целувка на бузата на Сорая. Приличаше на кукла и докато се отдалечаваше с привични движения, Сорая си мислеше какво ще прави и как ще живее майка ѝ, след като премине действието на лекарствата.

* * *

Точно както предвиди Хая, докторът на следващия ден даде информация за състоянието на Сорая и каза, че привечер може да си тръгне. Предупреди я, че трябва много стриктно да превързва раните си и особено онези с опасност от възпаление. Когато ѝ връчи рецептата с нужните лекарства, Сорая се почувства като риба на сухо. Като че досега никога не беше виждала рецепта, никога не беше влизала в аптека, нито беше вземала лекарства; всичко ѝ беше чуждо. Нямаше никаква представа къде отиват и какво правят хората, като излязат оттук. Сякаш сънуваше или беше наркоман, който не знае какво да прави в непознат град и се озърта наляво-надясно.

Излезе на улицата, водеща към държавната болница, където лежаха родителите ѝ, но не ѝ хрумна нищо друго, освен да махне с ръка на първата кола, която видя. Без друго Хумус отдавна вече беше извън нормалния живот; по покритите с дупки улици не се виждаха нито автобуси, нито сергии. В града, напуснат на групи от жителите си, малкото останали се опитваха дружно да изпълняват задълженията си. Пред Сорая спря сива кола:

— Здравейте!

— Здравейте!

— Ще ме закарате ли до държавната болница?

— Естествено, момиче, качвай се!

Въпреки наболялата тема за преживяното нещастие, в продължение на десет минути никой не отвори уста заради ужасяващото състояние на местата, покрай които минаваха. Хумус беше буквално сринат със земята. На красивата преди улица с две триетажни къщи на нея сега се виждаха никакви силуети, опитващи се да си проправят път през облаците прах от натрошени керемиди. Магазините, изхранвали навремето собствениците си и семействата им, след експлозията приличаха на изтърбушени вътрешности. Но когато излязоха на булеварда Сорая съвсем се смая: стърчащите нагоре останки от големи и малки къщи напомняха сюрреалистично творение на изкуството. Джамии със срутени минарета, оцелели на места слънчеви панели и високи, тънки железни прътове напомняха, че

някога тук е имало живот. На всеки завой шофьорът изказваше смайването си:

— Боже Господи! Виждате ли? Свършено е с Хумус! Няма го!

Жената до него не можа повече да се сдържи и заплака, а Сорая отвори прозореца, усещайки, че се задушава. Отвън нахлуваше мирис на изгоряло и някакъв неопределен тътен. Сорая не устоя и попита шофьора:

— Вие къде живеете?

— Не сме от Хумус. Идваме от Дамаск. Тук живее брат ми, щом научихме, че е ранен, тръгнахме веднага. Но гледката е направо потресаваща...

Сорая толкова се вълнуваше как изглежда сега домът ѝ, че сякаш отвътре я гризеше мишка. По едно време си помисли дали да не помоли мъжа да я закара до дома. Реши, че няма нищо за губене, и изпробва късмета си:

— Може ли да ви помоля нещо?

— Заповядай.

— В неделя бомба уцели къщата ни. Всички бяхме ранени, аз бях в болница в безсъзнание. Сега, преди да отида при родителите си, бих искала да видя в какво състояние е къщата и ако не ви отклонявам много, може ли да минем оттам?

Мъжът попита съпругата си, чиито сълзи вече течаха безмълвно, тя се съгласи и след като Сорая описа пътя, зави натам. По целия маршрут гледката беше еднаква с разлика в детайлите и още щом колата спря, Сорая изхвърча навън.

Шестетажният блок по средата на булеварда, който навремето приличаше на вкусна торта, сега беше така помръкнал, сякаш още малко и щеше да изчезне в сивото небе, предвещаващо скорошен дъжд. Дясната му страна се беше свлякла надолу и станала на пух и прах. Успяла да се удържи, лявата страна, в която за късмет беше и апартаментът на семейство Номари, беше изнесена изцяло навън заедно със строшените прозорци. Интересно, от чий дом ли беше изскочил синият капак на тоалетна чиния, който попадна пред очите на Сорая? Застанала с вдигната глава, зяпнала с отворена уста към апартаментите на третия етаж, отдалеч Сорая приличаше на малко момиче, което сякаш молеше майка си да поиграе още малко. Но тя вече нямаше дом, нямаше брат и новият ѝ живот щеше да започне, но

не оттук, а от ново място, което едва ли щеше да се хареса на нея и родителите ѝ. Подслоняването в лагера в Турция изглеждаше на Сорая като начало на мрачен тунел. Дойде на себе си от клаксона, беше време да тръгват.

* * *

Когато пристигна в държавната болница на Хумус, Сорая видя в насълзените очи на разпръснатите навсякъде болни брат си; сякаш всеки плачеше за своя Мохамед. Не беше никак лесно да научи стаята на родителите си от служителя на входа на болницата, в която господстваше шумен, мръсен хаос; защото много хора, загубили вече човешкото в себе си, задаваха всевъзможни въпроси, крещяха, гневяха се, атакуваха, молеха се, плачеха. Може би защото не личеше, че бърза и изглеждаше сравнително нормално сред близките на болните, на Сорая все не ѝ идваше редът.

Когато най-накрая след изпита по търпение влезе в търсената стая, първото, което се наби на очи сред петимата болни, беше баща ѝ: Хейсем се беше проснал в цял ръст като празен чувал, без помен от жизнена енергия. Приближавайки към него, Сорая изпита чувството, че шестетажният блок в нея, също като онзи, в който живееха, се срутва с грохот етаж по етаж. Баща ѝ, стълбът на семейството досега, приличаше на осиротяло момченце с очевидно непотребното си тяло. Не издържа и набързо целуна ръцете му, а той впи в нея безнадежден поглед.

— Какво ще правим сега? — попита Сорая майка си, седнала до него, но напразно: Хая беше забола очи далеч в някаква точка и не ги отмести нито за миг.

Сорая почака с надеждата да получи отговор. Чакаше. И продължаваше да чака.

— Мамо — повтори няколко пъти. Но нито дума. Когато се вгледа отблизо в очите на майка си, Сорая си спомни отнесеното изражение на майка си по време на лятната почивка преди много години, когато майка ѝ се събуждаше стресирана в отвратителната хотелска стая, сядаше в леглото и се заглеждаше някъде надалеч.

Тогава в очите ѝ имаше надежда и смисъл и разбира се — живот. А сега — единствено смърт. Очакваният отговор дойде от баща ѝ:

— Днес ни изписват. Аз съм неподвижен от кръста надолу, парализиран. Стоварилите се отгоре ми парчета са прекъснали гръбначния стълб. Нищо не може да се направи, така е пожелал Аллах. Приятелите на брат ти ми намериха ръчна количка и днес ще ни откарат до границата. Сорая, това е пълна трагедия. Я погледни тръбичката за урината!

Хейсем леко повдигна пред нея пижамата с жълти петна, за да ѝ покаже слизащата от слабините му уретра, но Сорая отмести поглед и се направи, че не забелязва кафявите лекета по дъното на пижамата. Пълна трагедия... Това беше истинското име на началото, за което Сорая не се сети веднага.

[1] Град близо до сирийската граница. — Б.пр. ↑

II

ИЗСЕЛНИЧЕСКИ МЪКИ...

Трагедията показва грозното си лице, което никой досега не беше виждал, още на изхода на болницата. Дума не можеше да става сега за намирането на инвалидна количка за Хейсем в Хумус, доставката на санитарни материали за който беше прекратена много преди бедата. Смешно беше дори да го кажеш. Докато се настаняваше в докараната от приятелите на Мохамед използвана по строежите ръчна количка, Хейсем се опитваше да скрие лицето си, сякаш търсеше нещо по земята, за да не погледне някого. Тялото му, подхванато едновременно от трима, се предаде като детско. Ися, най-добрият приятел на Мохамед, започна направо:

— Не бива днес да минавате границата, има страшна навалица. Прекарайте някъде нощта. Утре ще дойда да ви взема оттам към девет часа. Не закъснявайте, има много като вас, които чакат помощ.

След всичко това Сорая се въздържа да каже, че няма къде да отседнат. Тъй като и роднините им бяха напуснали домовете си, единственият вариант беше градината на болницата. Но в такова положение не беше само семейство Номари.

* * *

Сорая и Хая на пейка в болничния двор, а Хейсем в инвалидната си количка... Така посред нощ приличаха на накацали по клона три кукумявки, мълчаливо чакащи да съмне. А времето изобщо не минаваше, Мохамед витаеше в умовете им, устните им шепнеха молитви, а сърцата бяха отровени от болка... Сякаш ако някой проговореше, всички заедно щяха да заплачат. Поради това и мълчаха.

Заспалата призори превита на две Сорая посрещна новия ден с окаяното състояние на баща си, проснат на земята с полуживото си

тяло и вперен в небето жален поглед. Действителността беше толкова жестока, че Сорая вече беше твърдо убедена, че преживяното не е сън и нищо няма да се промени. Никой не можеше да се върне обратно, баща ѝ беше сакат, майка ѝ бавно губеше разсъдък, а Сорая нямаше друг изход... Точно тогава си спомни за Емир и мисълта, че се случва за първи път след трагедията, я разтърси — как ли беше той?

Спомни си за започналото първо в училищния двор и после пренесено извън него приятелство, плановите, които той кроеше, и ѝ домъчня за него. Всъщност тя никога не беше се стремела към брак като него. Според нея бъдещият им живот щеше да бъде договор за най-добрата от всички злини. Но сега, през призмата на настоящето, като крушка в тъмата на съзнанието ѝ просветна мисълта, че онзи живот би бил хубав. Опитът я учеше, че животът е съставен от пораждащи се едно от друго нещастия и първото предвещаваше идването на следващото.

Отиде до майка си, седнала на предната пейка, за да я попита дали е гладна, но Хая отново се взираше някъде с празен поглед. Сорая не издържа:

— Какво пиеш, мамо, ела на себе си!

Въпросът се заостри, заостри и се заби в челото на Хая като трън. Тя изнервено се обърна към дъщеря си, която я беше обезпокоила, и гласът ѝ разряза въздуха като нож:

— Махай се!

Дори в празния ѝ поглед да беше преминала искра на разбиране, тя изчезна за секунди. Явно след брат си Сорая вече губеше и майка си.

Семейство Номари останаха още няколко часа все така неподвижни и безмълвни на същото място. Първа Сорая забеляза появата на Ися, приятеля на Мохамед. Движеше се леко и уверено, без никаква следа от голямото нещастие, преживяно преди няколко дни...

— Здравейте!

— Здравейте — отговори Сорая.

— Как си, чичо Хейсем?

Хейсем обърна намръщено лице към младежа и след известно колебание отговори:

— По-добре да бях умрял, но нали имам семейство.

— Опазил бог, чичо Хейсем, Аллах си има нещо на ум, та да те спаси. Сега трябва да бъдеш до жена си и дъщеря си.

На Хейсем, опитващ се да свикне с наранената гордост от безпомощното си тяло, му дойде в повече съветът от младеж на възрастта на сина му. Не отговори, но обърна глава с желание да приключи разговора. Младежът ги водеше към колата с изнервяща бързина, а Сорая буташе ръчната количка с баща си. Всъщност това беше умението, което вече трябваше да изучи и придобие. Баща ѝ тежеше в количката с нащърбени дървени дръжки, забиващи се в дланите ѝ. А колелата бяха толкова стари, че за придвижването на количката се изискваха изключителни усилия. Колата, с която Ися щеше да ги откара до границата, изглеждаше на Сорая като мираж в пустиня.

Колкото повече приближаваха границата по половинчасовия път с кола, толкова повече прах се вдигаше от краката на вървящите от двете страни мъже и жени с вързопи на гръб. Някои бяха толкова уморени, че едвам влачеха нозе, други бяха насядали по земята за почивка. Ако се съдеше по навалищата, жителите на Хумус го напускаха на тълпи, като че идеше краят на света. През целия път приятелят на Мохамед — Ися — обясняваше как сраженията ще се ожесточават все повече и хората не могат да направят друго, освен да бягат, сякаш той и приятелите му вземаха решенията. Внезапно поведението му подразни Сорая. Ако и другите бяха като него, значи животът на хората беше обречен заради шепа неуки ергени.

Ися спря колата на едно място и каза:

— Дотук съм. Колата не може да премине по-нататък. Виждате опашката отпред, бог знае колко километра е. Всички бягат към Турция, слизайте и не губете време.

Хая изпълни нареждането безпрекословно като робот, слезе от колата и тръгна към границата като жив мъртвец. Сорая и Ися извадиха Хейсем от колата и го настаниха в количката.

— Бог да те благослови! — каза Сорая на младежа, опитвайки се да скрие негативното си отношение.

Ися не се поддаде на благодарствения ѝ тон и отвърна намръщено:

— Няма значение, молете се за нас. Хайде вървете, не стойте.

Сорая, бутайки количката с Хейсем по петите на Хая, влезе в опашката към границата под съпровода на носещи се отвсякъде плач и молитви. Беше като в преизподня, в търсещите помощ погледи на хората се четеше, че никой не знае какво го чака след границата. Хейсем така се затрудни да бръкне в джоба си за пари, за да купи геврек от минаващия покрай тях младеж, че Сорая веднага пхна ръка в джоба му, та да сложи край на унижението му. Докато семейство Номари ядяха гевреците, опашката се виеше като огромна змия, чиято глава не се виждаше, а слънцето ту се показваше, ту се скриваше зад облаците. Земята се тресеше от двигателите на идващите донякъде и връщащи се коли. Край пътя гниеше облян в кръв застрелян катър. Един бог знаеше кога щеше да им дойде редът в тази опашка. Почти се свечеряваше, когато стигнаха до границата сред шумни разпавии, женски молитви и детски плач. Хейсем отговори на въпроса на мургавия служител със сключени вежди за лични карти и паспорти:

— Нямаме нищо. Нито лични карти, нито паспорти. Едни души само носим.

Служителят явно беше доста притеснен. Това беше едно от многото семейства без документи. Отново повтори наизустените изречения:

— Турция и така ще ви приеме, но ако ви се случи нещо, е на ваша отговорност. Не можем да ви регистрираме официално. Сега си кажете имената.

Изредиха имената си и се подписаха на поднесения им лист. Срещу това получиха удостоверение за влизане в страната. Претърсиха вързопа на Хая и количката на Хейсем. След още няколко крачки семейство Номари стъпи на турска територия...

Там струпването на хора наподобяваше на сватба или погребение. От една страна всички се радваха, че са оцелели, от друга — проклинаха изгнанието. Погледната отдалеч, тълпата вървящи максимално близо един до друг под охраната на въоръжени жандармеристи приличаше на стадо животни с проблясващи в мрака очи. Сякаш всеки момент някой ловец щеше да се прицели отдалеч в стадото и да пръсне изоставащите като зайци...

Дестинацията беше ясна: бежанският лагер в Апайдън^[1]. Камиионетки със служебни лица току качваха произволни групи от по десетина души и ги откарваха в лагера. Заради това виделите

приближаването на колите вдигаха ръце и се затичваха натам като към хуманитарни помощи в бедстващи райони. Но семейство Номари нямаха този шанс, защото трябваше да бутат ръчната количка с Хейсем, колкото и километра да оставаха. Точно след два часа семейството вече чакаше в края на опашката пред вратата на лагера. Вечерта беше леденостудена, вътре се виждаха само припламващи бели светлини върху високи пилони също като на огромен футболен стадион. Когато най-сетне им дойде редът, служителят на вратата каза нещо на турски на колегата си. А той преведе на Сория, че трябва да покаже документа от границата. Тя му го подаде. Разтревожи се от разговора между двамата, стори й се, че има някакъв проблем и ги погледна въпросително. Говорещият арабски каза:

— Тази нощ ще ви приемем в лагера, но утре трябва да си отидете. Защото тук няма повече място. Вие нямате дори лични документи.

— Къде да отидем? Не познаваме Турция. А документи нямаме, защото домът ни беше бомбардиран.

— Разбирам, но нищо не мога да направя. В този лагер няма място. Елате тук утре сутрин и с още няколко семейства ще ви изпратим в Урфа^[2]. Ще ви осигулим и кола.

— В колко да дойдем?

— Знам ли, към седем. Сега влезте вътре и се настанете, където намерите. Раздават храна, нахранете се.

Лагерът от снежнобели палатки приличаше на памукова плантация. Между палатките нямаше и метър разстояние и изглеждаха като рай в бяло... Бежанците се опитваха да сместят вещите си в новите домове с вдигнати брезентови врати, а мръсните боси деца вече бяха започнали игрите. Бащи, крещящи „Да не се загубиш, ей!“, пляскайки им по един шамар, млади девойки, вадещи баници от разтворените вързопи, служители със свирки и ръчни фенерчета и придружаващите ги ловни кучета... Мирисът на хладния влажен вятър в лицето на Сория беше както познат, така и чужд. Освен всичко останало той й обещавахе нов живот като моментен проблясък, пълен с надежда; самата тя се изненада от първата поява на това усещане след голямото нещастие.

Служителят им беше казал да се настанят на първото свободно място, но къде ли беше то? Тръгнаха след останалите и когато видяха

насядалите по празното пространство близо до тоалетните хора, разбраха, че това е мястото. Служителят отпред раздаде на всеки от семейството по един пакет с одеяло и възглавница и друг с хляб и вода. Всички там имаха такива пакети. И когато си намериха място, Сорая настани баща си върху одеялото. Обкръжаващата ги атмосфера напомни на Сорая седящия протест, започнал с възторг преди десет месеца и напуснат в ужас.

* * *

Ненапразно наричаха Хумус Столица на революцията. От началото на Арабската пролет цяла Сирия следеше със затаен дъх най-ожесточените сражения, протестните шествия, манифестациите и седящите протести в Хумус. На 18 април 2011 късно вечерта десетки хиляди планираха седящ протест срещу режима на Асад на Площада на силата. Още рано сутринта Мохамед събуди всички, като ги предупреди да не закъсняват за протеста и без дори да закуси, изхвърча от къщи.

Щом Мохамед ѝ съобщи, Хая скочи от леглото, мина през банята и облече от години недокоснатата си най-красива рокля. Сорая и Хейсем се тревожеха от ентузиазма на Хая и се страхуваха от непредвидени опасности вечерта. А Хая дори не забелязваше тревогата им и натежалата от съмнения атмосфера. За нея единствен Мохамед беше прав. Но понякога вечер, положеше ли глава на възглавницата, започваше да се безпокои за него — ами ако му се случеше нещо? И за да разсее тревожните мисли, ставаше, отиваше в дневната, пускаше телевизора и се опитваше да заспи на дивана пред някакъв тъп филм. Обаче сънят невинаги я спохождаше; привиждаше ѝ се сражаващият се, прострелян и паднал в кръв на земята син... В такива моменти десетки пъти се помолваше „Боже, пази Мохамед, Господи!“ и се опитваше да пропъди ужасяващото привидение като досадна муха.

През деня преди протеста на Площада на силата Хая подреди на масата най-различни ястия, сякаш се готвеше за сватба. Вечерята с кюфтета, баница със сирене, оризена чорба, фалафел и фъстъчени курабии премина, както и през деня в атмосфера на ентузиазъм за Хая

и тревога за Хейсем и Сорая. И след храната дойде дългоочакваният момент за Хая. Без дори да вдигне масата, хукна да си облече мантото и obuе обувките, погледна все още седящите до масата съпруг и дъщеря и ги повика от вратата с леко ядовит тон:

— Хейсем, Сорая, хайде, какво чакате!

На улицата, където излязоха заедно, виковете на скандиращите, издигащи се във въздуха като дим от огън, бяха по-екзалтирани и от маршовете на най-фанатизираните привърженици. Излезлите навън по призива на опозицията хора се вливаха в тълпата пред себе си и се присъединяваха към течащия към площада поток. Някои биеха тъпани с желанието да събудят липсващите „спящи“. Дори само обединяващото вървящите към площада хора чувство за повечето от тях беше предвестник на бъдещите хубави дни.

Влачейки крака сред навалищата, Сорая се вгледа в блесналите от надежда лица на хората наоколо; защо нейното не беше същото? А Хая за първи път без никакви задръжки изливаше „огромното вълнение“, трупало се в нея от години и поради това потъвало все по-надълбоко: тя сега беше огнената жена, вдигнала ръка нагоре и крещяща с пълно гърло „Асад — оставка!“.

Когато най-сетне стигнаха до площада, тримата не повярваха на очите си: хиляди хора в гигантски кръг като едно туптящо сърце скандираха за общото си бъдеще „Асад — оставка!“.

Червени, бели и черни плакати, развяващи се под звуците на призивите от мегафоните на опозицията, нажежаваха още повече обстановката; тълпата все повече се потеше, все повече се гневеше и все повече се възбуждаше. Брадат мъж взе мегафона, прочисти гърлото си и викна „Здравей, свободни сирийски народе!“, а екзалтираният и пълен с вяра отклик от всички гърла едновременно го блъсна в лицето като вятър. С тънка усмивка той демонстрира доволството си. Внимателно разтвори листа в ръцете си:

— Скъпи съграждани, искам да ви прочета манифеста на Свободната сирийска армия. Гражданската ни съвест изисква да знаем кодекса на армията ни. Сега ви моля за тишина.

Ни звук не излезе от множеството. Всички с изключителен интерес очакваха да чуят какво ще каже мъжът, чиято самоличност не им беше позната, но вярваха, че ще бъде един от спасителите им. Удовлетворен от мълчанието, мъжът продължи:

— Като независим или дезертирал от правителствената армия доброволец или цивилен поемам следните задължения в Свободната сирийска армия:

Да насочвам оръжие единствено срещу агресора от войската на Асад. Да служа на нацията, на Сирия и на свободата на сирийския народ. Ще воювам, за да защита народа си. Ще използвам оръжието си за сваляне на наложения ни престъпен режим. Всеки, употребил оръжие в защита на режима, ще бъде задържан, независимо от чина му, и ще бъде поставян под арест от Свободната сирийска армия. Ако се установи, че задържаният работи срещу заплащане или доброволно за режима и му предава информация за активистите на революцията, ще се разглежда като арестант и третира по закона за военнопръстъпниците.

Обещавам да не малтретирам никого, да не насилвам и осакатявам. Няма да издавам заповеди най-вече за смъртно наказание и физически наказания. Единствено вещите по темата ще могат да съдят по съответните правни норми и да обвиняват виновните.

Няма да участвам в никакви мероприятия, водещи до изтезания или умъртвяване на доносници или арестанти, и няма да присъствам на публични екзекуции.

Няма да участвам в никакви присвоявания или далавери с цел финансиране на въоръжената борба. Няма да отвлечам срещу подкуп.

Няма да използвам оръжие срещу активистите и цивилните, независимо дали споделям убежденията им. Няма да използвам оръжие срещу сирийски гражданин. Ще използвам оръжието си само срещу прръстъпния режим и в защита на народа си.

След свалянето на режима ще предам оръжието на временното правителство на страната.

Ако бъда обявен за виновен по някой от изброените параграфи, съм съгласен да бъда съден от упълномощените комитети, сформирани под егидата на Свободната сирийска армия и независимите съдебни институции.

Мъжът замълча, приковал вниманието на множеството. Макар и да бяха необходими няколко секунди за възприемане на възванието, неистовите аплодисменти ги запълниха. Така внезапно тупкащото сърце на площада се разрасна и извиси, седящите се изправиха, дивите възгласи и вдигнатите нагоре юмруци се насочиха към

правителствените сили за сигурност около тях. Енергията на бунта достигна връхната си точка и сякаш блесналите априлски звезди затрептяха. А тълпата, единна като бавна река, потече към силите за сигурност, засега задоволили се само с наблюдение. И бум! Стрелящи едно след друго оръжия след първия изстрел, останал незабелязан, виковете, бягство... Лудешки крясъци, изпълнили площада няколко секунди след указанията по радиостанциите. Уверени в себе си, силите за сигурност стреляха напосоки. Семейство Номари на 50 метра от центъра на случващото се с ококорени очи след първите изстрели започна да отстъпва, в опит да проумее събитията, а през това време всички вече тичаха към тях, тъпчейки се един друг.

Когато Сорая чу вика на майка си, закрила уста с ръце, нежелаеща да приеме случващото се, „Мохамед, сине!“, бързо я дръпна и тримата побягнаха заедно с всички останали, без да гледат назад. Оръжията гърмяха, писъците се извисяваха, от устата на изникващите неочаквано опозиционери се разнасяше „Аллах е велик!“. Изведнъж се вдигна пушилка, никой нищо не виждаше или не възприемаше видяното, но определено нищо не разбираше.

Сорая не може да открие родителите си и се почувства като дете, прииска ѝ се да ревне; този сън със загубата им беше видяла като дете. Сега тичаше... И въпреки равното място, което ѝ се виждаше пресечено, и в няколкото секунди, когато беше принудена да прескочи паднала на земята жена и се бореше с избора дали да ѝ помогне, или да приеме грозната истина да си жив, продължи да бяга. Бягаща като освободен от юздите кон, Сорая се отдалечаваше от Асад, от семейството си, от ценностите, в които вярваше. Дългите ѝ черни коси се развяваха и я приближаваха към усещането за безсмъртие. Биещият в лицето ѝ вятър нашепваше на пресекулки нещо в ушите ѝ, а влагата във въздуха ближеше откритите места по ръцете ѝ.

Изведнъж млад мъж се блъсна в нея, тя се олюля и аха да падне, но запази равновесие и продължи да бяга. Зад нея изстрелите разкъсваха нощта и всеки ставаше все по-сигурен, че следващият ще го настигне. Сърцето на Сорая биеше до пръсване, дъхът не ѝ стигаше, обливаше я пот и устата ѝ съхнеше, краката ѝ тежаха сякаш тонове и не помръдваха, ръцете не ѝ служеха изобщо, главата ѝ тежеше и тя забави и забави бяг... Рухна до една стена и се опита да си поеме дъх. Но кислородът беше така недостатъчен, че дробовете ѝ пламнаха.

Сорая усети как сърцето ѝ спира. Бученето в главата, сякаш причинено от удар, заглушаваше дори изстрелите. Оригна се от напън за повръщане и това беше единственото, на което беше способна за момента. Не ѝ се вярваше, че се намира в този неописуем ад, на мястото, където тази нощ Площадът на силата се беше превърнал за населението на Хумус от общ кошмар, сънуван нощи наред, в действителност...

През тази нощ никой не видя как свърши всичко, всъщност около десет минути след първите изстрели останалите на площада към 50 трупа изглеждаха като бездомни китове, изхвърлени на сушата. После онези, които не можаха да намерят близките си на местата, от които бяха избягали, се върнаха на площада като живи мъртви. И докато молитвите на коленичилите до все още неизстиналите трупове на близките им се издигаха в тишината на нощта, тежките оръжия в ръцете на силите за сигурност като мъртвородени деца озвучаваха заключителната сцена от театралната постановка, завършила с успех за тях.

* * *

Сорая се събуди от ударилата я в носа лоша миризма. Вероятно Хейсем се беше изпуснал по голяма нужда. Преди да напуснат болницата сестрата я беше предупредила, че баща ѝ повече няма да може да се сдържа и я беше посъветвала често да сменя положението на тялото му, защото в противен случай ще получи декубитални рани... Сорая не знаеше как да започне, но беше принудена да свиква с това, и седна до баща си:

— Татко, май си се изпуснал.

Хейсем се засрами, но и той знаеше, че оттук нататък ще има нужда от другите и за най-дребните неща. Чувстваше се като в запечатана черна кутия, но все още не беше приел напълно истината и се надяваше, че след време всичко, най-вече здравословното му състояние, ще се оправи.

— Да, Сорая, мисля, че се изтървах. Какво ще правим?

— Ще почистим.

Сорая се обърна за помощ към майка си, която оживено разказваше на околните за Мохамед. Не отказа, дори да се беше ядосала на дъщеря си за прекъсването. Отиде при тях и направи параван на Хейсем с одеялото, както ѝ казаха. Тогава Сорая извади зацапаните гащи и долнището на пижамата на баща си и тръгна към тоалетната да пере. На всяка крачка в главата ѝ отекуваше все един и същи израз: Пълна трагедия...

* * *

На сутринта станаха рано. Другите останали извън палатките също прибираха багажа и мястото на нощувката се опразваше с придвижването на облаците. Но никой не бързаше. За пострадалите от войната животът се изразяваше в тревога от близката неизвестност и от естествено отпускане след това. Семейство Номари заеха мястото си сред десетките семейства, чакащи пред вратата на лагера. Показалият се отдалеч син общински автобус щеше да ги отведе от едно на друго непознато място.

Сорая настани с помощта на шофьора баща си на първата седалка и седна до майка си. Всички качващи се бяха сирийци, всички бягаха от войната и по лицата на всички се четеше ужас... Автобусът потегли, а един мъж отзад заговори на арабски. Сорая се заслуша:

— Този лагер е определен изцяло за войниците от Свободната сирийска армия, говорих с дошлите преди нас. Там ги обучавали и складирали оръжията. Искам да кажа, че няма място за обикновени хора като нас. Така да е, стига веднъж да убият този Асад!

Докато мургавият мъж с бели коси и мустаци и крив нос говореше, пръскайки слюнки, всички глави в автобуса една по една се обърнаха към него. Въпреки студенината на зимата автобусът се затопли от интереса на хората. Седящ отпред възрастен човек му каза високо:

— Я разкажи пак, едно по едно...

Мъжът върна лентата обратно и търпеливо започна отначало:

— Слушайте сега. Доколкото знам, в Турция има към 20 лагера. Но Апайдън е различен. В него настаняват войниците от Свободната сирийска армия и семействата им. Преди време тук дошъл

командващият армията, полковник Рияд Асад. Турция много го цени. Трепери косъм да не падне от главата му. Освен него в Апайдън са дясната ръка на Асад полковник Малик Кюрди, 30 генерали и десетки офицери. Така че това тук не е бежански лагер, а база на Свободната сирийска армия. Затова ни отправят.

Мъжът надигна шишето с вода. В този момент автобусът друсна и сложен в горния багажник пакет падна на пода. Мъжът не му обърна внимание и продължи:

— Свободната сирийска армия ръководи въоръжената борба в Сирия от този лагер с помощта на турското, американското и британското разузнаване. Приятели, размърдайте си малко умовете. Това ми разказа служител в лагера. Каза, този лагер е алфата и омегата на движението в Сирия! Я да видим дали ще познаете кой обучава армията ни в лагера?

Никой не отговори. Мъжът не чака дълго и продължи:

— Естествено, турската армия. В лагера се провежда секретна учебна програма под контрола на турската армия. Изключително професионална подготовка. Четири часа сън дневно. Учат ги да катерят планини, да използват оръжие. Рияд Асад определя кого ще включи в обучението. И да не мислите, че като го завършат, остават тук? Не, разбира се, нощем тренировки, денем война! Тоест, нашите денем отиват да се бият, а нощем се връщат тук, приятели! Браво, браво. Молете се Аллах сили да им дава.

След разказа мъжът се облегна да почине. Вече всички останали носеха товара на познанието на „истината“, лицата леко посърнаха. Възрастна жена от средата на автобуса благославяше тихо:

— Тогава добре, че ни изведоха оттук. Иначе от една война щяхме да попаднем в друга. Бог да пази от войни и сражения.

Сорая не знаеше какво да мисли, погледна майка си; би трябвало тя най-много да се заинтригува от разказа на мъжа, но Хая беше обърната към прозореца, неподвижна като камък и безмълвна като призрак. След известно време сънят от прекомерната умора налегна целия автобус.

Когато шофьорът като екскурзовод взе микрофона, продуха го и каза „Шанлъурфа“, заспалите дори не разбраха къде се намират. А след слизането от автобуса направили повтаряното стотици пъти досега: до един час всички влязоха през огромната врата, настаниха се

в посочените палатки и започнаха новия живот... Малко се изненадаха, че всичко приключи така бързо. И семейство Номари, водени от служител, стигнаха до затворената с цип врата на палатката, където щяха да живеят оттук нататък. Служителят задържа ръката си на ципа и преди да отвори се обърна към всеки от семейството с глуповатата усмивка на брокер шарлатанин, опитващ се да остави у клиентите си усещането за голямата изненада, и попита за последен път дали са готови. Какво ли щеше да се промени, ако не бяха? След като и тримата кимнаха утвърдително, служителят дръпна ципа докрай. Мъничко пространство с натрупани един върху друг стари дюшеци и юргани и толкова! Никой от семейство Номари все още не знаеше дали ще може да възприеме тази дупка, в която трябваше да живеят след жилището си в Хумус...

* * *

Животът внезапно беше преминал и свършил. Пребиваването в бежанския лагер за всеки беше станало нормално, сякаш така е било винаги. Когато Сорая се събуди сутринта след настаняването върху твърдия дюшек, първо видя слънцето, блеснало иззад твърдия бял брезент на палатката: изведнъж тялото ѝ се стегна като парализирано... Докато лежеше така неподвижно, вгледана в една точка, ѝ се стори, че приближава буйна шумна река. С приближаването вървеше към слънцето и непознато досега чувство — желанието за свобода — с клопочене се приближаваше към Сорая. В момента повече от всичко ѝ се искаше без никому дума да каже да тръгне към соченото от слънцето място; да иде, където ѝ видят очите... Ако ще накрай света! Без да поглежда назад, уверено, дори да нямаше къде да отиде, само свободно да върви под слънцето; да върви, свободно! Съществуването ѝ преливаше от това желание, нямаше друго, освен свобода и като погледнеше слънцето, тя заливаше сърцето ѝ, душата, мислите и всяка клетка на тялото; беше щастлива, много щастлива!

Обаче после... Реката бавно се оттегли, слънцето помръкна и Сорая простена жалостиво от сблъсъка с действителността. „Пленничество“, промърмори. Вече беше забранено излизането от този затвор, на влизане ги бяха предупредили, че излязат ли навън, няма да

ги приемат обратно. От днес нататък Сорая беше пленник в този бежански лагер. Лежейки пресметна: „свободата“ беше 500 000 квадратни метра. Толкова може да изходи, на толкова можеше да се смее и да плаче, върху толкова можеше да мечтае. Това беше и причината за схващането в момента, когато видя слънцето; съществото ѝ беше схванало преди разума, че животът е на еди-колко си квадратни метра, и се беше парализирало.

Баща ѝ на отсрещния дюшек още не беше се събудил. Докторът беше предупредил, че след известно време ще получи рани; и сега Сорая, все още в леглото, мислеше как ще се справи сама с това, сърцето ѝ биеше учестено, когато отвън се дочу бучене на самолет. Тогава баща ѝ се стори чужд човек; обикновен сириец — нисък, закръглен, с оредяла на места коса, с тънки мустачки и меки черти... А майка ѝ, загърбила тях и всичко останало, с разпилените по възглавницата кестеняви коси и свита на кравай, сякаш искаше да покаже, че не желае да се събуди не само за днешния ден, но и изобщо за света.

Сорая въздъхна дълбоко, стегна се, стана и вдигна дюшека. Нямаше други дрехи, нуждаеше се единствено от измиване на лицето с чиста вода. Когато излезе навън и видя три жени и двама мъже на маса и столчета пред палатката отдясно се извини и отстъпи крачка назад. Но вече всички я гледаха и една мургава жена с подаващи се под забрадката къносани коси каза:

— Добре дошли!

— Добре заварили — отговори срамежливо Сорая.

— Настанихте ли се?

— Да, разбира се, бездруго нямаме много вещи.

— Колко сте?

— Трима. Мама, татко и аз.

— Откъде сте?

— От Хумус.

Жената възнамеряваше да я подложи на разпит.

— Ела, седни при нас.

Сорая седна на стола, освободен за нея от единия мъж. Хората тук имаха вид на местни, явно бяха пристигнали отдавна. Четиримата мълчаха, говореше само същата жена.

— Закусила ли си?

— Не още. Къде да закуся?

— По-нататък има голяма палатка, след входната врата. Иди да закусиш, пак ще поговорим. Още дълго ще бъдем тук.

Жената с широка пола, започнала да се прокъсва на коленете, и точно толкова стара блуза миришеше така лошо дори на открито, че Сорая възприемаше повече блъсналата я в носа миризма, отколкото думите ѝ. Любопитна жена с гурелясали очи, пожълтели зъби и мръсни нокти... В този момент Сорая осъзна, че тук съседите ще бъдат много по-различни от тези в Хумус. Когато каза „още дълго ще бъдем тук“, жената се усмихна, сякаш изрекла нещо радостно. Дали пък лагерът не беше за повечето си обитатели по-добър от живота им в Сирия? Тази мисъл притесни Сорая, защото, ако това беше вярно, семейство Номари беше сполетяно от по-голяма от предполагаемата несправедливост.

Без да продума, Сорая стана и тръгна към входната врата, а гледката наоколо наподобяваше предишния лагер: гигантска площ с издигнати от двете ѝ страни палатки на разстояние от половин метър. Докато напредваше по прашната пътека, една жена пред палатката, покрай която минаваше в момента, вече переше мръсно бельо в леген с вода и препарат. От друга палатка се чуваше звукът на телевизор и Сорая поспря, опитвайки се да надникне през леко открехнатата врата. Един сирийски канал показваше в сутрешните си новини сраженията между правителствените сили и бунтовниците. Забелязала погледа на четири-петгодишно дете с големи зелени очи, Сорая бързо се отдръпна и се засрами. Продължи по пътя. Хората вече се събуждаха, плачът на бебе като камък на мястото си доказва наличието на отношения, които Сорая не би искала да има тук; дали искаше, или не искаше да го приеме, но тук течеше живот; новородени, току-що починали, новопристигнали и отдавна пребиваващи на едно място!

Продължи да върви... Пред палатката отляво пушеше мъж с остри като на акула зъби и циничен поглед, издухващ дима с крива усмивка. Сорая се стресна, като забеляза, че той я гледа жадно, наведе глава, ускори крачка и за малко да падне, спъвайки се в камъче, но се удържа в последния момент.

Когато видя по пътя малка сергия с цигари, прах за пране, чипс, панделки и играчки, ѝ се стори странно, че тук може да се върти търговия. Сиреч, беше като навън, като в Хумус, като в истинския

живот. Смръщила вежди, жената зад щанда наблюдаваше Сорая и явно не ѝ допадаше някой, дето не пазарува, да се мотае пред нея рано-рано сутрин. Сорая разбра и се отдалечи, мислейки си: „Странно. Всички сме сирийци, всички бягаме от нещастията, а тази жена ме мрази“.

Накрая, след почти сто метра, стигна до входната врата. Както беше казала жената, тръгна наляво и видя голямата палатка точно пред себе си. И тук, както навсякъде, се виеше дълга опашка, явно хората се редяха отрано. Сорая забеляза срещу голямата палатка и до нея още две такива, което сочеше, че редът отдавна е установен и трябваше да го разучи час по-скоро. Нареди се на опашката, а мъжът пред нея се обърна с любопитен поглед, сигурно му беше скучно и търсеше с кого да си поговори:

— Опашката е дълга, много ще чакаме.

— Да.

— Кога пристигнахте?

— Снощи.

— Ооо, нови сте.

— Да.

— Откъде?

— Хумус.

— Имате ли покойници?

— Брат ми. Загина в сраженията.

— Бог да го прости, дано отиде в рая!

— Амин!

Тя чакаше реда си, донякъде отегчена, донякъде изнервена, и се оглеждаше наоколо. Повтаряше си „хайде де“, докато изведнъж я връхлетя неочаквано прозрение: ако всичко станеше бързо и редът ѝ дойдеше веднага, какво щеше да се промени? И за да прогони неприятната мисъл, попита мъжа:

— Вътре ли се закусва?

— Да, има опънати маси. Тук са и закуската, и вечерята. Ако имаш нужда от нещо друго, Република Турция дава карта за пазаруване с 15 лири месечно.

— Да, но майка и татко са в палатката. Баща ми е парализиран. Мога ли да им отнеса храната?

— Не зная. Попитай. Едва ли ще откажат. Тук са много любезни с нас. Турското правителство обещало косъм да не падне от главите на

сирийците, казват. Който ни навредял, щели да го накажат, дори да е турчин. Не се страхувай от нищо. Тук сме на сигурно място.

След тази гаранция Сорая си поотдъхна; един от милионите ледници сред океана в нея бавно се стопи и изчезна. Ами останалите? Когато накрая ѝ дойде редът, без проблем получи закуските за тримата в картонени кутии, сложи ги една върху друга и тръгна обратно. На връщане забеляза, че животът в лагера се е ускорил главозамайващо. В края на пътя, по който премина покрай гонещи се деца, разговарящи пред палатките жени и разхождащи се мъже, Сорая стигна до палатката, пред която беше закачила палтото си, за да не се загуби. Наближаваше десет. Семейство Номари отвориха кутиите и пристъпиха към закуската, когато гръмотевици предизвестиха началото на дъжда. Лакомо и на един дъх привършиха хляба, сиренето и маслините. Сорая излезе да изхвърли боклука, а ситният дъжд се набиваше в кожата ѝ като игли...

* * *

Отново всичко беше в кал и докато Сорая газеше из нея на път за контейнера с отпадъци, усещаше впитите в нея погледи, безлични като сивотата на деня. Тя бързо се върна обратно в палатката. Трябваше да обясни на семейството си порядките в лагера. Сорая първо седна по турски и се обърна към майка си, все така забола поглед в една точка:

— Мамо, тук има три големи палатки. Едната е за закуска и вечеря. Втората е за обучение, а третата за медицинска помощ. Докато се връщах, видях телевизори в някои палатки, имаше дори отопление. Ако ще живеем тук известно време, трябва да се запознаем с обстановката. А, раздавали и ваучери за покупки. И сигурно още много неща...

Хая продължи да мълчи. Разбираше какво говори дъщеря ѝ, но не реагираше. Гигантската вятърна мелница в душата ѝ, работила години наред безотказно, вече беше уморена и започваше да спира. Хейсем се обади от леглото на пода:

— Разбира се, че трябва да разучим. Вече сме тук, Хая, ела на себе си, Мохамед беше любимецът на всички ни.

При споменаването на името на Мохамед, очите на Хая се разшириха и блеснаха като на хищен сокол, погледът ѝ се изостри. Ръцете ѝ се вкоравиха като лапи, ноктите ѝ се заостриха. Тялото ѝ, което още малко щеше да изплюе душата, се вдърви, брадичката ѝ се вирна нагоре:

— Мохамед е мой син. Никой, освен мен не носи жалейка за него. Всички сте заети със себе си. А детето ми жертва живота си, за да ви осигури по-добро бъдеще. Не разбирате това.

За момент Сорая не повярва на ушите си. Наистина ли майка ѝ вярваше, че никой, освен нея не страда за Мохамед? Хая продължи:

— Детето ми се пожертва. Не за себе си, а за семейството. За народа на Сирия, за добрите дни. Но вие дори при най-ожесточената му борба не бяхте до него. Все ви беше страх. Сега има ли полза от страха?! Нима живуркането тук е по-добро от достойната смърт?!

Хейсем се сгърчи от думите на Хая, свил глава към гърдите, като че искаше да се скрие от действителността. За разлика от него Сорая се ядоса. Не можеше да приеме след болката от смъртта на брат си и обвиненията на майка си:

— Какви ги говориш, мамо, за бога, какви са тия приказки! Той е колкото твой син, толкова и мой брат. Как можеш да говориш така, след като аз дори не зная как да живея с болката си? Какво да сторя, та да ти докажа колко страдам, може би трябва като теб да зарежа всичко и да спя по цял ден? Какво ще стане с баща ми, а с нас? Как ще се храним, как ще продължим да живеем? Помислила ли си изобщо за това? Моля те, мамо, нищо не искам от теб, ще поема цялата отговорност, само не прави така.

Погледът, ръцете и тялото на Хая постепенно се отпуснаха. В гърлото ѝ заседна стон на болка срещу несправедливостта, отнела сина ѝ, и невъзможността да обвини някого за нея. Сорая беше права, но Хая се ядосваше на неразбирането и на обвиненията, че спи по цял ден. Спеше, защото не желаше да се събуди и да понесе каквото и да било в живота. Знаеше, че никога повече нямаше и да го пожелае. Бъдещето за нея беше празният мрак, който се спускаше под плътно затворените ѝ клепачи. А изпълзяващите от него твари ръфаха месата ѝ част по част. Хая чезнеше от ден на ден. Само че това не я тревожеше, напротив, успокояваше я.

След този кратък и безизходен диалог между членовете на семейството, увиснал като празен чувал наред палатката, всеки се оттегли в ъгъла си и се затвори в себе си. Сън не ги ловеше и стискаха очи, без да знаят, че е пълнолуние, а събралите се на празното място в края на лагера хора чоплеха семки и разговаряха под лунната светлина...

* * *

Дните в лагера приличаха на гонещи се из грамадна нива кучета. И семейство Номари като всички останали за една седмица проучиха реда в лагера с помощта на Сорая и се превърнаха в обичайни обитатели. Вече и Хая ставаше сутрин със Сорая за закуската и оттам минаваше през медицинския център да търси лек за всекидневни измисляните болести. Понякога седеше някъде встрани в учебната палатка и наблюдаваше учещите турски език сирийчета. Спомняше си детските години на Мохамед, покриваше лицето си с ръце и треперейки ридаше безшумно. А Сорая, щом намереше време, отиваше при изучаващите турски възрастни.

Излизането на Хейсем от палатката зависеше от Сорая. Тя го извеждаше на разходка два пъти дневно, след закуска и вечеря. Мъкненето на ръчната количка обаче ставаше все по-тежко от ден на ден както за него, така и за Сорая. Хейсем все повече страдеше от излезлите по седалищните му части рани, а Сорая много се затрудняваше от бутането на количката с разкривени колела. Заради това поиска от управата на лагера инвалиден стол, но отговорът не беше никак оптимистичен. Господин Емрах от управата ѝ каза, че дори турците в Турция нямат инвалидни столове. Сорая бе навела глава, готова да си тръгне, когато той добави, че все пак ще се опита да направи нещо.

В края на първата седмица в лагера Сорая забеляза още нещо. И тук, както напоследък в Сирия, обитателите бяха започнали да клюкарстват за туркменското поселище, едно от най-нисшите в лагера. Един ден Сорая беше извела баща си на разходка, когато домакинята от препълнената както винаги съседна палатка ги видя и покани. Сорая нямаше никакво желание, но Хейсем искаше да завърже нови

познанства и приеха поканата. Сорая успя с голяма мъка да вкара количката вътре и седна до баща си. В доста просторната в сравнение с тяхната палатка имаше електрическа печка и малък хладилник. Петнадесет-шестнадесетгодишно момиче разнасяше чай. Съпругът на зле миришещата жена, с която Сорая се запозна първия ден, ги приветства с добре дошли, после продължи разговора си с останалите:

— Ама тия туркмени винаги нарушават реда. Вчера децата им нападнали нашите в училищната палатка. И то без никаква причина! Говорих с управителя на лагера, а той отвърна, че мръсотията, оплакванията и пакостите им нямат край... Та да знаете, че ще ни довлечат неприятности. Да не се изненадате, ако заради тях затворят лагера и ни изхвърлят на улицата, управителят ми го каза направо.

Седящият срещу домакина мургав, нисък и хилав мъж, който го слушаше, зяпнал от интерес, внезапно избухна:

— И какво да правим, кажи, де!

Домакинът свъси вежди и продължи:

— И аз не зная. Където и да отидат, все неприятности носят. Навсякъде внасят хаос. Като че ли не ни стига преживяното в собствената ни страна, та да ни изгонят и от чуждата!

Докато той говореше, всички кимаха и нервите се опъваха. Но Сорая се чувстваше по-различно от онези, които вярваха на думите на мъжа. Какво толкова, че някакво туркменче се спречкало с техните деца? И ако туркмените искат нещо от властите в лагера, то защо другите се вълнуват толкова? А ако създават проблеми, защо трябва да изхвърлят от лагера, че и от страната всички останали? Потънала в тези мисли, Сорая наблюдаваше как детето насреца й се опитва да върже връзките на обувките си с малките ръчички, когато баща й прошепна „Хайде да си вървим“ и тя се опомни.

Беше краят на февруари и просмукващата се в костите влага правеше времето още по-отвратително. Излязоха от съседската палатка и продължиха по обичайния си маршрут, без да проговорят. Пръв започна Хейсем:

— Нали виждаш как се опитват да създават напрежение.

— Да, татко, но каква им е ползата?

— Никаква, обикновени простаци. Така са свикнали. Не обичат и не приемат различните от тях.

— И сега какво ще стане?

— Докато са тук, нищо хубаво не може да стане, вярвай ми. Ако ме питаш, и управата на лагера не е по-различна от тях. Ще им вгорчат живота на нещастниците.

* * *

Полека-лека Сорая събираше сили да излезе от палатката и да се включи в живота отвън. При първото си отиване до голямата площадка, където вечер се събираха младежите, плахо си беше потърсила място за сядане, внимавайки да не срещне нечий поглед, и като не откри такова, бързо беше хукнала обратно към палатката, но кикотенето зад гърба ѝ я накара да се засрами. На следващия ден отиде отново, но този път се закова на първото свободно място, което попадна пред погледа ѝ. Беше облечена с дадените ѝ от управата пуловер и панталони като шалвари. Насреща ѝ стояха прави и я наблюдаваха група момичета, но след малко тръгнаха към нея. Най-високото от тях я заговори:

— Видяхме те вчера, защо си тръгна? — въпросът я свари неподготвена.

— Не зная, отскоро съм тук и не познавам никого.

С високото момиче имаше още две. Високото първо протегна ръка:

— Казвам се Саире. Другите са Тиджан и Тесрие.

— Приятно ми е. Аз съм Сорая.

— И на нас ни е приятно.

Думата вземаше все Саире, останалите мърмореха под носа си. Саире продължи:

— Ела да се разходим. Ако нямаш друга работа.

— Нямам.

Четирите момичета тръгнаха в групичка с малки крачки, като на разходка. Саире непрекъснато задаваше въпроси на Сорая, опитвайки се да научи за живота ѝ преди лагера. От време на време хвърляше поглед към минаващите покрай тях младежи, леко разтягаше устни в усмивка и пак ги събираше. Другите две момичета вървяха след тях. Цял час Сорая отговаряше на безкрайните въпроси на Саире. Накрая

под претекст, че е късно, се отдели от групата. Зад гърба си чу гласа на Саире:

— Сорая, ела утре по същото време на същото място.

Тя се направи, че не чува и ускори крачка. Буботенето зад гърба ѝ беше сигнал за живота тук и тя полека се отдалечи от него. Взривът в дома им, пребиваването в болницата, прекосяването на границата и последните дни в лагера я бяха накарали да мисли, че повече няма да се върне към нормалния живот, но днес се беше случило нещо нормално: няколко момичета се бяха поразходили както едно време, бяха побъбрили и се бяха уговорили за следващия ден. Мисълта за това я караше да се усмихва през целия път. Когато се прибра в палатката, майка ѝ седеше както винаги самичка, с гръб към входа. Баща ѝ спеше. Помоли се наум да се въздържа и отиде да седне до майка си.

— Мамо, днес се запознах с едни.

— Добре. С кого?

— Три момичета. Разхождаха се там, където се събират всички. Дойдоха при мен и се запознахме.

— Хубаво, ти си знаеш.

— Знаеш ли какво ми хрумна?

— Какво?

— Наистина ли искаш да ти кажа?

— Казвай, нали не е много дълго?

— Колко добре си живеехме едно време, преди това да се случи, а?

— Е, сега го разбираме...

— Да. Когато се връцахме от училище с батко, ти ни препичаше във фурната филии със сирене. Гледахме анимационни филмчета и ядахме. Спомням си как за първи път отидох на фризьор с теб, за първи път се почувствах младо момиче. Като рекох училищен живот, та си спомних как скучаех в градината под слънцето, а по кутията ми с кока-кола се лепяха мухи... А колко хубаво е било всъщност!

— Колко честно момче беше брат ти, нали?

Сорая замълча. За първи път майка ѝ говореше за сина си, без да се ядоса никому, без да се нервирва и без да обвинява. Сорая не желаше да я прекъсва и кимна:

— Така беше, мамо.

— Не успях ли да защитя сина си, как мислиш, Сорая?

— Напротив, мамо, ти винаги си била до него.

— Знам ли. Можех да го спра. А аз го насърчих. Защо не постъпих като майка и не видях опасността, Сорая?

Хая се разплака. Сълзите ѝ рукохнаха като огън по белите бузи, горяха всичко по пътя си и проправяха червена резка. Погледът ѝ, загубил смисленост след смъртта на Мохамед, отново изразяваше страдание, това беше добре.

— Когато беше малък, си виках, момче е, и не възразявах да играе вън. Порасна и вече не можех да му се налагам, дори и да исках. А когато започна всичко това... Мислех, че е за добро, Сорая. Смятах, че трупаната в мен години наред мъка, чиято причина не знаех, ще отмине. Сякаш с оттеглянето на Асад щяха да свършат грижите ми. Мохамед също много вярваше, той беше навътре в нещата и ги познаваше отблизо. Мислех, че е прав.

Сорая отговори след секунда колебание:

— Защо да не е бил прав? Батко падна жертва, но борбата още не е свършила. Може би, дори не може би, а твърде вероятно скоро всичко ще се промени, нещата ще се обърнат, Асад ще си отиде, виж, че цял свят е против него. Свободният живот, за който се бореше батко, ще стане действителност. Ние всички ще дочакаме този ден, аз вярвам в това и всеки вярва. Всички казват, че Асад губи и повече не може да издържи.

Напиращата някъде отзад болнава усмивка на Хая постепенно се разля по цялото ѝ лице. Но Сорая не говореше така, за да успокои майка си, Асад наистина губеше кръв. Ставайки от мястото до Хая, потъваща в мечти относително спокойно, като дух, напуснал преди време тялото и вече завърнал се, Сорая изведнъж си спомни за зеленоокия младеж, който днес беше минал покрай тях, докато се разхождаше с момичетата. Той я беше погледнал с интерес; тя обаче бързо прогони от главата си толкова ненавременната глупава мисъл.

* * *

На следващия ден, дори да не си го призна, Сорая чакаше нетърпеливо да стане време за среща с момичетата. Но времето

изобщо не минаваше! Затова реши да свърши нещата, които отлагаше ден след ден от пристигането им в лагера: първо щеше да поиска от управата печка и малък телевизор. Телевизорът беше най-вече за баща ѝ, който много скучаеше, без да може да помръдне и да поговори с някого по цял ден. Накрая поразпита няколко души и след много настояване я насочиха към един от най-висшите ръководители на лагера.

Мъжете около заемащата цялата стая огромна маса с форма на подкова, разговарящи на чаша чай, загледани в компютрите си, бяха много по-различни от турците, които Сорая беше виждала досега. Бяха някак по-чисти и спретнати. Като ги видя, тя се закова на място, забравила какво и с кого трябва да разговаря. Познаващият обстановката преводач пристъпи към нея, размени набързо няколко думи и я насочи към един мъж с костюм. Седнаха на масата, а мъжът я слушаше и си водеше бележки. Когато разговорът свърши, той се замисли и обеща чрез преводача, че исканията ще бъдат изпълнени до седмица, а Сорая, окуражена от поведението му, припомни, че ваучерите им за покупки още не са доставени. Мъжът стана и излезе, след няколко минути се върна и ѝ подаде ваучерите. Преводачът се усмихна и обясни, че с тях може да пазарува в лагера за 150 лири месечно. Макар и довольна от резултата, Сорая се позасрами от „нахалството“ си и тръгна към магазина.

На влизане в магазина главата ѝ беше съвсем празна; заяпа се като омагьосана по цветните блестящи опаковки по рафтовете, сякаш не беше пазарувала години наред. Излезе с бяла торбичка с прах за пране, бисквити и кола. През целия път се ядосваше на себе си, но вече не можеше да се върне. Имаше право на 150 лири месечно, а беше похарчила за глупости 20 от тях. Е, прахът беше нужен, но за какво ѝ бяха бисквитите и колата!

Перейки пред палатката замърсените от изпражнения дрехи на баща си, Сорая с удоволствие вдъхна първия мирис на чисто от дълго време насам. Изглежда животът бавно се нормализираше. Вече не я тревожеше най-нежеланото в началото нещо — приобщаването към нормалния живот в лагера. Но все пак се безпокоеше докога щеше по цял ден да стои със скръстени ръце, на едно и също място, без да работи и без да печели пари! Тя чуваше как някои мъже в лагера отиваха сутрин на работа и се прибираха вечер, но се говореше, че го

правят нелегално. Нали беше забранено излизането от лагера и напусналите нямаше да бъдат допускани обратно.

Най-накрая се свечери и щом хапна, Сорая се отправи към мястото за разходки. Мислеше си колко умно е постъпила, изкъпвайки се рано сутринта, като видя тълпата пред определения за жените контейнер, когато подскочи от побутване по рамото. Беше Саире.

— Какво си се замислила толкова?

— А, нищо...

— На площадката ли отиваш?

— Да, реших да глътна малко въздух.

— Хубаво си направила. И аз съм натам.

Тръгнаха заедно. Саире каза, че другите момичета няма да дойдат и я погледна изпитателно:

— Ти вчера не забеляза ли нещо в оная със светлокафявите очи?

— Не, какво да забележа?

— Бременна е.

— Е, какво странно има?

— Няма, само че не е омъжена. Няма и годеник. От кого е бременна според теб?

— Откъде да знам, ти си й приятелка и трябва да знаеш.

— Да де, но приятелството ни не е толкова отдавнашно. Има-няма няколко седмици се познаваме от лагера. Те двете са сестри. Явно, както е тръгнало, ще си докарат някоя беля.

— Боже, боже! Ти какво мислиш, че е станало?

— Не само мисля, но и знам някои работи. Но не мога да преценя дали да ти кажа. Не зная мога ли да ти се доверя. Едва вчера се запознахме...

— Ти си знаеш.

— Добре, де, не се цупи. Виж, това е сериозно нещо. Внимавай някъде да не се изтървеш, чуваш ли. Че ще изгориш и ти, и аз, и те!

— Спокойно, не се безпокой.

— Както знаеш, е забранено да се излиза от лагера и да се работи навън. Но пък хората са изоставили всичко в родината си и са натясно, нали?

— Зная, и ние сме така. Дори не изтеглихме парите от банката, правителството ги е прибрало.

— Ами, отвън има разни мъже. Как да кажа... Не са точно държавни служители, но не са и съвсем външни. Пускат ги вътре с нечие разрешение. Завързват връзки с някои момичета. Така се е случило и с нашите.

— И?

— И вземат вечер момичетата оттук и ги връщат на сутринта. Къде ги водят според теб?

Сорая усети, че я втриса. Въпросът подсказваше отговора.

— Къде?

— Как къде. По хотели, вили, барове.

Двете замълчаха и продължиха бавно към залеза. На Сорая, колкото повече слушаше, толкова по-малко ѝ се говореше. Саире продължи:

— Научих го, когато нашичката забременя. Миналата седмица я заварих да плаче на площадката. Първо не искаше да ми каже, но като я притиснах, всичко си изпя: като разбрал, че е бременна, мъжът, който я извеждал навън, ѝ казал да махне детето. А момичето не иска да поема такъв грях, вика, ще умра, но няма да го махна.

— Семейството ѝ знае ли?

— Не ми се вярва. Но според мен знаят, че излизането навън не е читава работа. Тя твърди, че никой не говори за това. Защото посредникът първо убеждавал семейството. Че момичетата щели да сключат временен брак^[3] и ако всичко върви добре, да се омъжат наистина!

Сорая не можеше да предположи чак дотам. Как беше възможно да избягаш от войната и да се продаваш на мъжете в страната домакин! Ами властите в лагера знаеха ли това? Отговорът на Саире не закъсня:

— Ами там е малко по-сложно. Помисли само — ако не знаеха, биха ли могли тези мъже спокойно да влизат и да извеждат момичетата. Може би най-горе не знаят, но явно има някакъв механизъм за тази далавера.

Сорая си спомни за мъжа сутринта, който ѝ обеща печка и телевизор. Той беше сред най-високопоставените в лагера, а дали знаеше? Сякаш камък затисна гърдите ѝ. Вече бяха стигнали до площадката, но тя не желаше да остава там. Краката я дърпаха назад, сърцето ѝ биеше до пръсване. Значи не беше много разумно да се разхождаш из лагера и да се показваш пред всички, но как да стои все

в палатката, като не знаеше колко ще продължи това? Погледна скришом Саире, та тя не се ли страхуваше да идва тук всеки ден? На връщане нейните очи постоянно шареха, сякаш търсеше някого. Сорая не можа да издържи и каза, че си тръгва, а тя се нацупи, смръщи вежди и почти се разкрещя:

— Накъде ма, не ми го изкарвай през носа, че ти казах. Навсякъде дебнат опасности, дори на улицата, ами тогава да не излизаме от къщи цял живот ли, а? Що за поведение! Ако не беше дошла тук, щеше ли да се запознаеш с нови хора? Да не възнамеряваш да останеш в лагера до смъртта си?

В този момент Сорая схвана целта на момичето: час по-скоро да се омъжи и да се махне оттук. С тъга си помисли за Емир, като призрачен спомен или въображаем приятел от много далечна страна. Нещастieto я беше състарило с години, беше я отпратило в друга вселена. Повече не можеше да понася Саире. Спря там, където тя винаги спираше. Саире говореше нещо, но Сорая нищо не чуваше. Мислеше само за бременното момиче. Когато след час се прибра в палатката, се слиса от гледката. Сгърченото на две тяло на баща ѝ се беше свило като котка пред печката, оставена от Сорая преди разходката.

* * *

Внезапното затопляне в началото на март разведри лицата на обитателите в лагера. На връщане от следобедната малка мълчалива разходка, Сорая и майка ѝ завариха мъжа от насрещната палатка да пее арабска песен в пръчката, хваната като микрофон, и да танцува, кълчейки бедра, а около него всички, млади, възрастни и болни, се смееха. Щом песента свърши, отнякъде притича дете с тенекия и застана до него да му тактува. Тогава той не издържа на насочените насреща му подканващи погледи и запя нова песен, после друга и друга и около него за половин час се препълни с народ.

Сорая се изненада как тези смазани от войната, седмици наред безлични хора, и най-вече жените, натъкмени в червени, лилави и жълти рокли, с износените си обувки бяха застанали срещу мъжа и с напуканите си мръсно жълти ръце му ръкопляскаха в такт. Всички се

смееха без притеснение, като да бяха очаквали точно това и точно в този ден. И колкото повече викове от мача в няколко палатки се смесваха с веселите песни на мъжа, толкова повече се възбуждаше тълпата. Сега и децата дойдоха в кръга, завъртяха се и уж запригласяха. Сорая се усмихна и си помисли: „Също като на сватба“. Наблюдавайки веселбата, подпряна на непозната палатка, я лъхна долетяла от кой знае къде миризма на гювеч. Унесена в гледката отпред, си припомни колко хубаво готвеше това ядене майка ѝ и как като го поднесе, цялото семейство начело с Мохамед изпадаше във възторг.

С увеличаването на множеството, люшкащо се леко в ритъма на песните, лицето на Сорая започна да помръква, защото се почувства притисната отвсякъде. В един момент се задъха, тълпата ѝ припомни седящия протест на Площада на силата, завършил трагично. И докато бързаше да се отдалечи с промушване и понякога със сблъсък с хората, в ушите ѝ кънтяха виковете и плачът на десетките от онази вечер. Сега искаше да се отърве от тях. Причу ѝ се викът на майка ѝ, докато бягаха „Мохамееед!“ и тя отново преживя този момент. Забърза се и когато тълпата понамаля, се затича. Стигна задъхана до границите на лагера, до телената ограда на ромбове, отделяща го от външния свят, и се строполи безсилна до нея. Беше уморена и не можеше да повярва, че целият ѝ живот може така бързо да се обърне с главата надолу.

Докато се опитваше да се съвземе, се загледа през оградата в безкрайния път, водещ от лагера към живота. Портокаловите лъчи на вечерното слънце се топяха по наскоро положения черен асфалт, а линията на хоризонта се люлееше като призрачно знаме в топлите изпарения. В дробовете ѝ, постепенно регулирали дишането, се насложи острата миризма на дзифт, тя промуши пръсти през решетката и ето че за първи път успя да покаже навън само пръстите си. Опря глава на телта и допирът до метала я успокои, май и отчаяните гласове в главата ѝ замлъкнаха.

Тогава забеляза как мръснобял дръглив пес се мъчи да стигне до асфалта. Имаше нещо неестествено в забавената му като от силно притегляне походка, наведената му напред глава се люлееше, сякаш трудно я носеше; наподобяваше плюшените играчки на задното стъкло на колите. Животното пристъпваше крачка, спираше и чакаше, сякаш времето беше спряло, сетне с усилие правеше още една крачка и пак

спираше и чакаше. Като че ли тежестта му нарастваше непоносимо при всяка стъпка, а тялото му ставаше все по-непохватно. Опашката се влачеше безжизнено долу, кожата му, особено при гърдите, беше сбръчкана и провиснала. Болестното му състояние личеше най-вече при ребрата. Сплъстената на топки козина беше опадала на места, а образуващите карта по кожата му рани бяха хванали червено-кафяви корички.

Сорая го гледаше като омагьосана. Опипа с пръсти напуканите си, пресъхнали устни, облиза ги и усети горчиво-солен вкус. После пипна косата си, сплъстена и мръсна, неподвластна на вятъра. Полека откачи от телта схванатите си пръсти и ги положи в скута си. Едничката цел на кучето все още беше асфалтът. Сорая погледна възпалените му гуреливи очи, потеклата от устата му лепкава лига, прилепналите и изтънели като хартия уши, почернелите втвърдени лапички; и то беше само като всеки, чакащ смъртта. До асфалта имаше още няколко стъпки, но кучето внезапно спря, този път за по-дълго, едва повдигна глава и погледна Сорая през телената ограда.

Срещнала погледа му за няколко секунди, Сорая избухна в дълго сдържани ридания, заплака неочаквано за кучето и за себе си, за онова, което животът им беше причинил, което бяха понесли, за принудата да живеят без никакъв избор. В този момент едва доловимият лай на псето накара космите по тила на Сорая да настръхнат; и докато внезапно замръзналото ѝ тяло започна да се затопля от плача, тя простена, изправи се, погледна кучето и викна:

— Върви, върви нататък, хайде тръгвай!

Кучето сякаш я разбра, с последни усилия пристъпи няколко крачки и щом се добра до асфалта, Сорая притисна очите си, избърса сълзите и се обърна с гръб. Един умира, друг заминава, както винаги и навсякъде. Когато стигна до палатката, тълпата се беше разпръснала, явно забавлението беше приключило.

* * *

След този ден Сорая повече не се видя със Саире, по-скоро се боеше да я срещне. Тази многознайка, която действително знаеше много, беше свят, в който Сорая след всичко преживяно не желаше да

навлиза. Но продължителният престой в палатката сериозно ѝ дотегна. Дори майка ѝ накрая каза, че би било добре понякога да се среща с връстниците си. Сорая с никого не беше споделяла наученото от Саире, но ако беше, майка ѝ едва ли щеше да я поощри да излезе.

Тъкмо беше решила да отиде до площадката след хигиенните процедури, не издържала повече от десет дни след последната среща със Саире, когато гласове отвън привлякоха вниманието ѝ. Леко подаде глава и видя двама официално облечени мъже да разговарят със съпруга на съседката. С наведена глава той отговаряше известно време на въпросите, след което тръгна с мъжете в костюми. Гласът на баща ѝ върна Сорая обратно:

— Какво става, дъще, какво гледаш?

— Не знам, татко, служители разговаряха със съседа и после тръгнаха заедно. Изглежда, е нещо сериозно.

— Дано всичко да е наред!

Сорая се уплаши, да не би да има връзка с разказаното от Саире и се отказа от замислената разходка. Вдигна баща си под мишниците и го настави в количката, една обиколка щеше да им дойде добре. Тъкмо излизаха от палатката, когато видя насреща си преводача. Шепнешком обясни на баща си кой е, а Хейсем, без да губи време, се обърна към него:

— Здравей, братко, някакъв проблем ли има тук?

— Има, че как иначе!

— Нима?

— Страшен случай. Между нас да си остане. Снощи са заклали двама туркмени. Всички в лагера са на крак. Ако стигне до ушите на ония горе, ще се вдигне голяма олелия. Не дай боже медиите да научат!

Косите и на Сорая, и на Хейсем се изправиха не от полъхващия ветрец, а от чутото. Бяха убити двама туркмени от лагера, и то им отрязали главите, така ли? Паникьосан, Хейсем продължи да разпитва:

— Боже мили! Какво говориш? Заклали ги, а? Кой е способен на такова нещо?

И тримата замълчаха. Сорая погледна към съседната палатка и преводачът разбра за какво мисли:

— Кълна се, че още не знаем кой, защо и как го е направил.

— А защо отведоха мъжа от тази палатка? — не се стърпя Сорая.

Истината полека излизаше наяве като разкопана влажна почва, човекът отговори, сякаш доволен от случилото се:

— А, имате предвид Афан. Той напоследък не мируваше много. Преди известно време заплашил на излизане от туркменската махала закланите снощи. Туркмените много се оплакваха от него, твърдяха, че пристига с цяла дружина и ги тероризира.

— Никой ли не го прие на сериозно, щом ги е тероризирал? — попита Сорая.

— Как да ти обясня, девойче. Туркмените и алевитите^[4] не са много желани тук, разбираш ли? Тоест, не става дума само за Афан. Не ги искат нито обитателите, нито управляващите. И имат известно право. Те развалят дисциплината в лагера. Това рязане на главите е малко прекалено, но все пак трябваше да им се даде урок.

Сорая просто онемя след това жестоко изказване и не успя да промълви нито дума. Хейсем се намръщи и тъкмо да затвори устата на отсрещния, пое дъх и замълча.

— Не стойте дълго навън тези дни. Обстановката е нажежена. Случаят може да се раздуха. Молете се да не се разчуе. Хайде по живо, по здраво — додаде преводачът, схванал неодобрението от мълчанието им, и си тръгна.

Сорая чу как баща ѝ процеди през зъби зад гърба му „Копеле недно“. След като се изгуби от погледа им, Хейсем погледна настойчиво Сорая и рече:

— Давай, дъще, към туркменската махала — и Сорая без повече подкани обърна количката натам.

На входа на махалата беше оживено. Доколкото Сорая и Хейсем можеха да видят отдалеч, тълпата размахваше ръце и сякаш чакаше обяснение за случилото се. С приближаването лицата се очертаваха и гневът, яростта, болката и нетърпението, които отдалеч се сливаха, сега отблизо отчетливо проличаваха в изразенията на хората. Но нито Хейсем, нито Сорая се притесняваха, че може да им се случи нещо тук. Когато стигнаха до входа, застаналите гърбом се обърнаха към тях. Всички разбраха, че не са тукашни. Хейсем се прокашля и рече:

— Здравейте. Ние сме от петдесет и трета махала. Аз съм Хейсем, общар от Хумус. А това е дъщеря ми Сорая.

Настъпи продължително мълчание. Никой не издаде нито звук. Сорая сякаш чуваше как се питат: „С какво право са дошли тук?“.

Хейсем продължи:

— Разбрахме за случилото се. Дойдохме да изкажем съболезнования и да попитаме можем ли някак да помогнем.

Първо двама мъже зашепнаха помежду си, после мъж и жена, след това две жени и накрая останалите. Водени от любопитство, децата подскачаха между възрастните, опитвайки се да видят Сория и Хейсем, като да бяха извънземни. Накрая отговори висок мъж с плътен глас:

— Как да ни помогнете, приятелю? Двама са мъртви, и то с прерязани гърла, по най-ужасния начин. Всички знаем причината — че са туркмени — и никой да не разправя врели-некипели!

Вятърът вдигаше праха от земята и развяваше широкия му сив панталон. Хейсем продължи кротко с леко дрезгавия си глас:

— Знаем, братко. Тук сме, защото мислим като вас. Хайде, разкажи, какво се е случило. Никой ли не можа да спре тия хора? Може и да помогнем.

Не само лицето на мъжа, но и всички, изправени срещу Хейсем и Сория, се отпуснаха. Отстъпиха крачка-две и позволиха на Сория, бутайки ръчната количка на Хейсем, да мине по коридора навътре в махалата.

Тази махала, както и всички останали, се състоеше от бели палатки вляво и вдясно от дълъг коридор. Разликата беше в подредбата и чистотата, които първи се набиха в очите на Сория. Тя беше привикнала към плъзналите навсякъде из тяхната махала детски нечистотии, боклуци и кутии от храна, затова първо се изненада от реда, сетне си отдъхна и уважението ѝ към тези хора нарасна. Между някои палатки бяха опънати въжета с простряно пране, по масите имаше обърнати за сушене чисти съдове. Сория не можа да удържи любопитството си и надникна в някои от палатките. Нямахме и помен от разнасящия се в тяхната махала мирис на мръсотия. Нямахме нито печки, нито телевизори, единствено жизнено пространство, заето от дюшеци... Когато след известно разстояние видя стъкмената от махалата веранда с малка масичка и няколко табуретки, Сория внезапно беше връхлетяна от носталгия, защото винаги беше обичала верандите. Сега онзи мъж с още двама и Сория седнаха на табуретките, а жените останаха прави. Ръчната количка на Хейсем беше поставена срещу мъжа. Една жена поднесе чай, а мъжът извади от джоба на

ризата си пакет цигари и предложи на Хейсем. Той отказа, а мъжът запали и заговори:

— Още не съм се представил, казвам се Мердан. Как бяха вашите имена?

— Хейсем. И дъщеря ми Сорая.

— Дано се оправите, от войната ли е?

— Да, нараняване на гръбначния стълб. Ето как животът ни се промени за една нощ.

Хейсем се канеше да разкаже за Мохамед, но прецени, че жертвата на момчето няма да разпали оптимизъм у никого.

— Братко Хейсем, ти откъде научи за случилото се?

— От преводача. Онзи живее в съседната палатка. Заподозрения имам предвид. Преди час го отведоха. И докато се чудехме какво става, случайно разбрахме. Естествено, изумихме се, направо не е за вярване!

Всички, макар и сдържано, одобряваха думите на Хейсем. У тях се зараждаше някакво неопределено очакване, като че ли Хейсем имаше сили и възможност да разреши проблема. Мердан въздъхна дълбоко, намръщи се и продължи по-силно:

— Не е за вярване, но ето че се случи. Откакто сме дошли, нямаше неприятност да ни подмине. Насилие, терор, изнасилвания. Да, изнасилвания, правилно чухте! Беше изнасилено едно момиче, и то от някого от вашата махала, не знаете ли? Бащата тръгна да проучва, ако намери насилника, ще го довърши. А ние въпреки всичко правим каквото можем да запазим хладнокръвие. Защото знаем, че всички са против нас, включително и защитаващата ви Република Турция... Но ето че двамина си отидоха, главите им бяха отрязани. И как да мълчим след това? Мълчанието е призив да ни изтребват, да изнасилват жените и дъщерите ни...

Всички закимаха, Мердан беше прав. Черните му очи се вгълбиха в обзелите го мисли. Този мъж май е нещо като отговорник тук, помисли си Сорая. Тъй беше, обитателите на махалата го бяха упълномощили и избрали за кмет.

— Добре, де, а вие не уведомихте ли управата за изнасилването?
— изненада се кротко Хейсем.

Мердан явно се отегчи от неразбирането:

— Какво ти уведомяване, приятелю, всеки го знае, казвам ти, че си затварят очите. Всички искат да не ходим на училище, нито в стола,

все тук да си седим. Ако от тях зависи, и тук да ни нямаше, но не го казват. Изнасиленото момиче било подлъгано от някакъв познат, докато носело храната, и замъкнато в някакво отдалечено място. Дойде си с разкъсани дрехи, окървавени бедра, разрошена коса — да я беше видял, щеше да я съжалиш. Някъде из вашата махала се е гърчила от болка, пищяла и се влачила, та никой ли не е видял или чул! Всъщност и преди това дъщерите ни бяха изнасилвани, свикнахме вече, по принуда се правим, че не забелязваме! Хората започнаха да се страхуват да излязат от махалата. Насилието е повсеместно, в училище пребиха две от децата ни. Да, не е за вярване, но утре някой ще ни подпали.

Хейсем си припомни изказването на мъжа от съседната палатка. Във „вдъхновяващите“ думи на съседа им по палатка прозираше желание за подпалвачество, прав беше Мердан. Сега сред тези хора Хейсем напълно разбираше реакцията им срещу беззаконието, пеперуди с огнени криле сякаш пърхаха в гърдите му заради усещането, че нищо не може да направи, освен да съжалява себе си и себеподобните си. Той каза „добре“, сякаш криеше решението си, приключи разговора и погледна Сорая да си вървят. Сърдечността на изпращането трогна дълбоко баща и дъщеря.

* * *

Забелязалите излизането им от туркменската махала ги гледаха укоризнено и намръщено. Сорая съжаляваше туркмените не по-малко от баща си, но тъй като знаеше, че нищо не зависи от нея, предпочете да не обсъжда темата. Вероятно — и най-вече — се притесняваше от майка си. В края на краищата да изостави „сунитския идеал“^[5], заради който се жертва брат й, за да защитава други, макар и прави, щеше да бъде неприемливо за Хая. Но се гордееше с баща си заради защитата на тези хора без оглед на последствията. А той изобщо ли не се страхуваше? По пътя Сорая внимателно се вглеждаше в лицето му, но там нямаше и следа от страх. Защото беше загубил както половината тяло, така и половината си живот. Беше време да възвърне другата половина...

След връщането си от туркменската махала Хейсем не заговори никого и по цял ден усилено размишляваше. По време на разходките със Сорая се беше променило мнението му за махалата, обстановката и хората и вече гледаше вражески на преминаващите и поздравяващите го, а изражението му показваше, че ги проклина мислено. Накрая затишието пред буря гръмна внезапно. Бяха минали три дни от посещението при туркмените, когато стопанинът от съседната палатка за нещастие застана пред палатката на семейство Номари, каза, че иска да говори с Хейсем, и го повика навън. Сякаш чакал този момент, Хейсем почти заповяда на Сорая да го изведе.

Мъжът с мръсна брада и поглед тупаше нетърпеливо с крак в очакване и дрънчеше с броеницата. Щом Сорая изкара навън баща си, той започна веднага:

— Сорая, сестричке, дай ми количката. Да поговорим по мъжки.

Сорая се зачуди какво да направи. Погледна баща си, а той кимна. Наистина возенето от човек, когото толкова мразеше, щеше да дойде в повече на Хейсем, но той малко или много схващаше положението и се надяваше да надделее с приказките си. На изхода от махалата мъжът подпря количката до една палатка и седна насреща му.

— Господин Хейсем, ходили сте в туркменската махала.

— Така е.

— Там не се говори добре за нас, сигурно също и за вас.

— Така си е.

— Каква работа имахте там, братко? Да не сте туркмени? Или кюрди? Алевити? Не загубихте ли сина си Мохамед в борба за делото ни?

Мъжът биеше в най-слабата точка на Хейсем. Той обаче беше подготвен:

— Да, загубихме сина си за делото. Но не виждам връзка между изнасилването на момиче и отрязването на главите на двама мъже. Както и да го гледаш, това си е подлост, безчестие и низост. Зная, че е по ваша поръчка, не бойте се. Както синът ми се бореше срещу беззаконието, така и аз ще се боря до последна капка кръв срещу вашето.

Очите на мъжа се разшириха от гняв и изненада, не можеше да повярва на ушите си:

— Абе, братко, ние те приехме сред нас като свои, а ти се оказваш луд. Не си изкарвай на мен онова, с което Аллах те е наказал. Какви ги говориш? Ако ония курви лягат с когото им падне, аз ли съм виновен? Не помисли ли с какво онези нещастници са си заслужили рязането на главите? Не си, разбира се, защото ти си изменник на делото и страхливец.

Мъжът се изправи, а Хейсем се принуди да го гледа с вирната глава като малко дете и гласът му се разтрепери заради внезапно налегналия го комплекс за малоценност:

— Казах каквото трябваше. Какъвто и да е резултатът, ще ви държа отговорни за постъпките ви. Ще разкажа всекиму за това и още утре сутрин ще отида при управляващите. Ако ме питат откъде знам какво сте сторили, ще им разкажа разговора от миналата седмица в палатката ви. Няма да прикривам случая! Ако се наложи, ще пиша до премиера на Република Турция. Ако случаят тук се потули, непременно ще го разглася навън. Ще живея само заради това!

— Я, майната ти!

Мъжът изгледа Хейсем с презрение и си тръгна. Вървеше наперено, като човек без боязън към нищо и никого заради получените гаранции, без угризения за миналото. А Хейсем остана безпомощно сам в количката. Огледа се, но околните вероятно бяха дочули разговора, та го гледаха с неприязън и мърмореха подигравателно. Той не можа да се сдържи, защото за него всички тези бежанци от войната изглеждаха като насекоми, и изкрещя:

— Мръсници такива! Ако имахте власт не бихте се различавали от Асад. Срамувам се да живея сред вас, убийци! Убийци! Насилници. Предатели. Безчестници. Убийци!

Бързо притичала отдалеч дебела жена в шалвари застана насреща му с ръце на кръста. Погледна го в очите, после плю в лицето му и се върна обратно, а останалите се заляха от смях. Хейсем се разгневи още повече, залюля се в количката като бебе в люлка и безпомощно се провикна:

— Сорая! Сорая! Ела да ме вземеш, Сорая!

Веднага на следващия ден вдигналата се в палатката на семейство Номари гюрултия се чу в целия лагер. Нервната криза на Хая, научила за случилото се, прехвърли границите на белия брезент, обитателите намалиха звука на радиото и телевизора, преустановиха разговорите помежду си и без да шукнат, се заслушаха в отровните обвинения, ругатните и воплите от змийския език на Хая към съпруга и дъщеря й. И докато всички смятаха, че Хейсем си го е заслужил, мъжът от съседната палатка отново пристъпи към действие — според него Хейсем не бил единственият виновник. Онова момиче, Сорая, била опасна поне колкото баща си. Оставала само „чалнатата“ майка, но за нея нямало смисъл да се говори.

— С една дума — каза мъжът, докато Хая крещеше като побъркана, — семейство Номари са опасни за този лагер, колкото туркмените, че и повече. Разберете това и го обяснете на събратята ни от другите палатки. Нека всички знаят за това семейство.

Сплетните за семейство Номари, започнали след тази индиректна заповед на мъжа, се превърнаха в заповеди с главни букви и като невидима мъгла, която се стелеше отдясно, отляво, отпред и отзад, обвиха палатката им. Уверена, че това е най-логичното решение за спиране на мълвата, Хая забрани на Хейсем и Сорая да излизат от палатката поне до заглъхването на слуховете. Те можеха да излизат единствено по необходимост като храна и баня, но повече никакви разходки два пъти дневно на Хейсем за чист въздух. Така и направиха. Почти цял месец палатката на семейство Номари беше като ковчег, който от време на време леко потрепваше от признаци на живот.

През това време Сорая изплете няколко пуловера и чорапи с купената от галантеристката вълнена прежда, по тялото на Хейсем се отвориха нови рани, а умът на Хая, тъкмо започнал да се съвзема от денонощното мислене с глава във възглавницата, отново се замъгли. Но въпреки всичко, обратно на очакванията, мъртвешкото мълчание на семейството в лагера не доведе до забрава на случая. Хората престанаха да ги поздравяват, колкото и рядко да ги виждаха. Всички обръщаха глава, дори децата променяха маршрута си. Хейсем не

изпълни заканата към мъжа да се оплаче на управата, понеже Хая заплаши и него, и дъщеря си с убийство.

Първоначално тяхната махала, после съседната, след това другата и накрая почти целият лагер се обърна срещу Хейсем, Сорая и Хая. Точно по това време в палатката им дойде служител с каменно изражение, за да каже, че „печката трябва да се върне временно“, и Сорая, макар да се съмняваше, че случаят е ограничен единствено сред обитателите на лагера, не възрази. А след няколко дни избухна същинската бомба.

Сорая вървеше към магазина със списъка от покупки, даден ѝ от Хая, с ежемесечно зарежданата карта. Вече беше свикнала никой да не я поглежда и дори да подхвърлят обидни думи зад гърба ѝ. Влезе в магазина и прочете покупките от списъка, мокър от дланите, изпотени от напрежението по пътя:

— Хляб, вода, прах за пране, лек...

Продавачът сложи исканото в торбичка, без дори да я погледне, взе картата, чекира я веднъж и още веднъж... Не, пари нямаше! Сорая попита какво става, но не получи отговор. Настоя за ново чекиране, но продавачът не издържа:

— Момиче, от сутринта чекирам карти. Явно не са я заредили. Няма цял ден да се разправам с теб. Върви се оплачи на управата!

Сорая се обля в пот. Грабна яростно върнатата ѝ карта и се отправи към палатката на управата. Вече беше сигурна, че семейството е във все по-затягащ се капан и каквото и да направят, накрая той ще щракне.

Не я допуснаха в палатката да попита защо не е заредена картата и тя се ядоса; без особена надежда повика тихо преводача, за когото предполагаше, че е вътре, и когато не последва реакция, повиши глас и зачака. Ни отговор, ни човек. Сорая погледна картата, наведе глава и примирено тръгна обратно.

Разказа случилото се, а Хейсем като с нож разряза едномесечното мълчание, причинено от страха на Хая. Изкрещя:

— Копелета мръсни! — и всички отвън замръзнаха като във филмова сцена; обърнаха погледи и наостриха уши. Мъжът от съседната палатка изскочи отвън като иманяр, намерил съкровище, и призова останалите:

— Слушайте сега...

А Хейсем, без да обърне внимание на плача на Хая, закрещя към задъханите от любопитство съсед:

— Видя ли сега какво направиха мръсниците? Обричат ни на смърт тук. Ако могат, ще ни изхвърлят като мръсни котета. Абе, гадове, ако имах крака, щях ли да остана и минута сред вас! Стиска ви само срещу слабите. Проклинам си съдбата, че ме принуждава да бъда сред вас. Жалко за сина ми, жертвал се за вас.

Хая крещеше и замеряше Хейсем с каквото ѝ попадне. Сорая препречваше пътя на майка си, напиреща да издере с нокти лицето на баща ѝ, и се опитваше да спре и успокои развилнялата се жена. Докато съседът се усмихваше победоносно и разясняваше на останалите:

— Дотук беше едномесечното им мълчание и въздържане в знак на извинение!

Вече всички бяха убедени, че семейство Номари са предатели и са мълчали единствено за да не бъдат изхвърлени от лагера. Най-накрая въздържанието беше приключило, както каза мъжът, дошъл беше Видовден и всички бяха прави.

Полека успокоилият се Хейсем категорично и студено, демонстрирайки, че повече нищо не може да му повлияе, заяви:

— Ще си тръгнем, копелдаци такива! Ще си отидем — и беше толкова убедителен, че боричкащите се като диви котки Сорая и Хая го зяпнаха изумени. И двете мислеха едно и също: къде и как щяха да отидат в това положение? Какви ги приказваше този човек, като бяха без пукната пара, без никакви познати и със забрана за напускане на лагера? Хейсем каза на Сорая да го изведе навън и тя се съгласи безропотно. Като излязоха от палатката, Сорая забута количката с наведена глава, правейки се, че не вижда впитите в тях омерзителни погледи, а Хейсем запаметяваше лицата едно по едно, сякаш се готвеше за отмъщение в удобен момент.

Сорая се изненада от омразата в очите им; как тези хора им бяха станали такива врагове, та да са готови да ги убият? Ако можеха, щяха да ги избият до крак; създаваше се усещането, че причината за засилването на Асад, за загубата на войната в Сирия и за проблемите в лагера е само семейство Номари. След всяка стъпка сред тези хора Сорая все по-силно чувстваше нарастването на неприязънта, отчуждението и дори омразата. Хубавите чувства, трупани години наред като обич, приятелство и добросъседство сега се изпаряваха.

Вече и да искаше, не можеше да си спомни какви бяха те, вече беше заобиколена от атмосфера на несигурност и страх.

Отиваха към туркменската махала. Подала се от палатката, Хая с разрошени коси, съзливо и сополиво лице кълнеше мъжа си. Сорая също започваше да се плаши от постъпките на баща си. Макар и да се гордееше с него, знаеше, че такава смелост е пълна лудост. И все пак се въздържа от въпроси по пътя, докато той нервно сумтеше под нос. Когато влязоха в туркменската махала, Хейсем изрева:

— Мердан!!!

Всички наизскочиха от палатките. След няколко минути Мердан, Хейсем и Сорая седяха на същата веранда отпреди един месец.

Хейсем разказа преживяното след първото посещение в махалата, без да пропусне нито една подробност, а Мердан го слушаше внимателно. Тогава Сорая неволно си помисли колко е красив, честен и смел. Когато баща ѝ свърши, той помоли Сорая да излезе. Сорая се изненада от неочакваното предложение, но изпълни молбата. След пет минути тя седна в учебната палатка, а Мердан за пръв и последен път подхвана темата:

— Братко Хейсем, много съжалявам за случилото се. При нас това е ежедневие, но тъй като вие сте го преживели заради нас, е още по-жалко. И още по-ценно. Може би разказът ми ще дойде в повече, но няма друг начин. Само не ме разбирай погрешно, ние сме извървели този път и затова спокойно мога да ти кажа...

Не зная, чувал ли си го преди? В този лагер напоследък забременяха няколко момичета. И от нашите, и от кюрдските, и от алевитите, и от вашите. Искам да кажа, че няма подбор, което е странно. Както и да е, заехме се със случая. Проучихме, разпитахме и разбрахме жестоката истина. Мъже, които влизат кой знае как в лагера, извеждат навън младите девойки. И знаеш ли защо? За да ги превърнат в проститутки. Продават ги, схващаш ли? Случаите зачестяват от ден на ден. Убеждават семействата къде с пари, къде с обещания, къде с религиозен натиск, все намират начин. Тук например имаше едно такова семейство, опитахме се да поговорим с тях, да разберем как изобщо може да се съгласяват с такова нещо. Мъжът и дума не обели. А и се настрои неприятелски, сега не ни и поглежда. Тоест по някакъв начин убеждават тези хора. Казвали, че девойката ще сключи временен брачен договор и след време ще се омъжи наистина. Давали на

момичетата по 50–60 лири на нощ. И обещаваха, че след известно време ще изведат семейството от лагера и ще му намерят дом в града, както и легална работа. И какво повече да искаш? Всъщност, братко, човек като иска да повярва на нещо, вярва в каквото му кажат. Достатъчна е и една лъжа.

Хейсем не можеше да определи посоката на разговора и се безпокоеше да не получи неприлично предложение от доверен човек. Опита се да събере мислите си; но Мердан беше честен и едва ли би му казал: „Продай дъщеря си на ония мъже!“. Все пак не беше сигурен; докато го слушаше, прехвърляше през ум всички възможности и така изпускаше половината от казаното, планирайки отговора си на неприятно предложение. Мердан продължи:

— Да не мислиш, че условията в този лагер са лоши, а в другите — хубави! Всички са една стока. Не мисли, че ние сме зле, а другите — добре. Виждаш какво става и вече го преживяваш. Натискът прераства в тормоз. В тази махала много хора не получиха ваучери. Като си вземаме храната, едва не ни заплюват в лицата. Ако поискаме малко повече пилаф, ни гледат в очите и мърморят проклетия. И това е готвачът, какво остава за другите. Вече не приемат децата ни в училище, защото „разваляли дисциплината“. И така накрая мислихме, мислихме и решихме поединично да се измъкваме от лагера. Имаме няколко наши хора отвън. На някои намират работа, макар и нелегално, за никакви пари, но това е. Братко Хейсем, ти нямаш този шанс, разбира се. Не можеш да работиш в това състояние. Но Сорая е млада, на възраст за женене. И докато тук не ѝ се е случило нещо лошо и има късмет, навън с помощта на нашите хора с уговорката за женитба... Поне изпрати първо момичето да се задоми пък после ще мислиш как вие да се измъкнете. Та накратко, братко Хейсем, това е моето решение на твоя проблем и друго не виждам в момента. Така задохмехме някои от нашите момичета. Сега те ще вземат родителите си. Затова помисли.

Хейсем се успокои, че предложението не е толкова неморално, колкото си го представяше. Мердан беше прав, Сорая беше на възраст за женене и с оглед на това, че няма да се върне в Сирия, ако имаше късмет да се омъжи, преди да се е похабила или изпатила тук като другите момичета, щеше да улесни и тяхното излизане. Така поне щеше да се спаси животът на Сорая и да се установи някаква връзка с външния свят.

А и хората бяха проверени, от тях не можеше да се очаква нещо гнило. И без повече да мисли, Хейсем каза:

— Добре. Вижда ми се логично и уместно. Нека поговорим и със Сорая.

Мълчаливи и замислени, двамата отпиха от чая пред себе си.

* * *

Силно възпалените напоследък рани на Хейсем се нуждаеха от лекуване и грижи. Вече не можеше да спи нощем. След скандала и медицинската помощ, оказвана на семейството от управата, както и всичко останало, първо намаля, после почти секна. Сорая виждаше как баща ѝ бавно се приближава към смъртта. Колкото и пъти да отидеше в палатката на управляващите, все се връщаше с празни ръце. Явно някой открито призоваваше семейството да се махат и да се оправят сами.

Насядалите в кръг в средата на палатката вечерта след разговора с Мердан Хейсем, Сорая и Хая знаеха, че бъдещето зависи от решението им. Ключовата фигура беше Хейсем и докато Хая го гледаше с непреодолима омраза, Сорая се беше вдървила от напрежение. След като се почуди как да постави въпроса и подхвърли, че е искал заем от Мердан, Хейсем започна направо. Какво мислеше Сорая за брак с външен човек, стига да беше свестен? Хейсем точно така беше построил изречението и така излезе от устата му към техните уши. Сорая наведе глава, обидена на баща си, и се вслуша в себе си под шепота на кацналата на лявото ѝ рамо птичка, припомняща, че не само нейното, но и бъдещето на семейството ѝ зависят от нея. Можеше, разбира се, да откаже и никой нямаше да я запита защо не иска да се омъжи; но какво би спечелила от това? Останеха ли в лагера всички заедно, обръчът около тях щеше да се затяга все повече, все повече щяха да им липсват храна и вода, раните на баща ѝ щяха да се увеличават, а майка ѝ да полудее напълно. А и собственият ѝ живот щеше да се носи към неизвестността като отронена от планинския връх безформена скала. А може би един ден щеше да бъде заставена да протитуира като онова бременно момиче.

Сорая реши, че няма много за мислене. Хая остана напълно безразлична, баща ѝ я гледаше любопитно, като филм на чужд език.

— Добре, татко — проговори. — Според мен друго решение няма.

Хейсем се засрами. Кой баща би искал да омъжи дъщеря си при такива условия. Все още не знаеше какво да мисли, добро ли правеше на детето си, или лошо. Навярно най-правилно бе да не рови повече.

— В такъв случай утре ще говоря с Мердан. Ако се намери подходящ човек, нека да е по-скоро.

На следващия ден Хейсем разговаря с Мердан, а той — с посредника. Последният съобщи, че в Мардин^[6] имало мъж за женене и вестта като невидима топка, като диня, подхвърляна от ръка на ръка се търколи в палатката на семейство Номари. Само че никой не знаеше нищо повече от местожителството на кандидата. От какво семейство беше, как изглеждаше, какво работеше? Знаеха само, че посредникът бърза. Той беше казал на Мердан единствено: „Ако е възможно, да решат веднага, защото имам друго момиче, с което да го запозная“. Оттук нататък Сорая нямаше какво повече да мисли — дори мъжът да беше парализиран като баща ѝ, какво щеше да се промени, щеше ли да го откаже? Хейсем също се притесняваше, че не знае нищо за бъдещия си зет, но се опитваше да не го показва. А Хая беше престанала да се интересува от семейството и последната ѝ приказка беше „Вижте докъде се докарахте“.

За няколко часа вестта стигна първо до Мердан, сетне и до посредника: момичето е съгласно.

* * *

Сорая все още не вярваше, че такъв съдбоносен въпрос може да се реши така внезапно. В края на деня Мердан им съобщи, че утре сутрин посредникът ще донесе парите за откупа и ще отведе момичето.

Това означаваше, че Сорая щеше да тръгне на път дори по-рано от 24 часа, може би повече нямаше да се върне и кой знае кога щеше да види отново семейството си! Тази нощ сънят не споходи нито Хейсем, нито Сорая, нито пък Хая. Странно беше да не си кажат нищо, при

положение че имаше толкова много за говорене... Накрая Сорая наруши мълчанието, покрито нощта като юрган:

— Татко... Мисля как ще се снабдяваш с мехлема за раните. Парите, които ще получите утре, ще ви стигнат за известно време. Сред туркмените някакъв често излизал навън, дайте му пари да купува необходимото от аптеката. Уредя ли се, веднага ще ви изтегля. Дотогава внимавайте да не се спречквате с никого.

— Че възможно ли е! — намеси се Хая. — Ти върви, дъще, спасявай се. Но не храни големи надежди за нас. Само Господ знае какво ще преживеем сами с баща ти. Върви, нямам какво повече да кажа.

Сорая се изненада, че заминаването ѝ се възприема като доброволно, и не може да овладее треперенето в гласа си:

— Мамо, наистина ли мислиш, че искам да се омъжа за човек, когото не съм виждала и не познавам?

— Добре, дъще, стига толкова — намеси се много притеснен Хейсем. — Нервите на майка ти са съвсем разклатени. Лесно ли се гледа парализиран човек. Тя сега само за това мисли, нито може да ме изхвърли, нито да ме продаде... Но не бива да забравя, че никого няма да моля за милост.

— Щом изляза оттук, ще предам на който и да било от управата, че са спрели кредитната ни карта, взели са ни печката и всичко останало — промени темата Сорая. — Няма да оставя така тази работа. Поне малко да се подобрят условията, докато излезете.

— Не, дъще, моля те — разтревожи се Хейсем. — Ти си беглец, нямаш нито пари, нито документи. Моля те, не прави нищо, което да ти навреди. Ще мълчиш! Навън само ще мълчиш! Моли се човекът да е свестен и повече не бери грижа. Ние ще се оправим. Ако картата не е заредена този месец, следващия ще бъде, какво толкова. Що се отнася до печката, дойде пролет и повече не е нужна. Моля те, навън повече не се меси в тези работи. Ще навредиш и на себе си, и на нас!

Най-дългата нощ в живота на семейство Номари не беше 21 декември, а преди заминаването на Сорая. Пулсът на всички в тъмната палатка под звездите биеше като кървав часовник със зададено тик-так. Сорая се задушаваше в хватката на неизвестността. Хая се люшкаше в безтегловността, а Хейсем стискаше зъби и мълчаливо се бореше с физическата болка. За да се измъкне от задушавашата хватка, в която

дъх не можеше да си поеме, Сорая се опитваше да си представи как изглежда бъдещият ѝ съпруг; може би висок, мургав и красив като Мердан. А може би приличаше на баща ѝ — нисък и закръглен, който знае. А що ли за място беше този град Мардин? Добре, че благодарение на уроците в лагера, от които внимаваше да не отсъства, беше понаучила турски.

Само заради това пулсът ѝ се успокои и тя въздъхна облекчено. И на улицата да останеше, турският ѝ стигаше да се представи. Как ли се казваше мъжът ѝ? Сорая заспа с този последен въпрос...

Сбогуването сутринта се оказа много по-тежко, отколкото си го беше представяла. Когато се събуди, Сорая сякаш отвори очи за горчива като отрова действителност; стори ѝ се ужасно егоистично да се раздели с майка си и да остави баща си в това състояние. До този момент сякаш имаше възможност отпътуването да се анулира, но сега вече не. Както Хейсем не можеше да приеме загубата на половината си тяло и мислеше, че един ден ще бъде отново както преди, така и Сорая вярваше, че някога ще дойде да вземе майка си и баща си и всичко ще бъде както преди.

Тя първо се приведе надолу, към седящия си с печалното изражение на малко виновно дете баща, целуна му ръка за прошка, а той я дръпна силно към себе си и когато се прегърнаха здраво, Сорая вдъхна дълбоко острия мирис на пот, познат от детството. Баща ѝ я отблъсна леко, усещайки, че повече няма да издържи тази сцена. Сорая се изправи с мъка, като че ли краката ѝ се бяха схванали, и без капка колебание се хвърли на врата на майка си, а тя се обви около нея с животински вопъл: „Дъще!“. Заровила глава във врата на майка си, сякаш открила най-сигурното убежище в света, пред здраво стиснатите очи на Сорая се заредиха като на филм детството, юношеството, мечтите и домът им.

Майка и дъщеря се разплакаха, вдишвайки миризмата си. В този момент Хая установи, че не е готова да се раздели с дъщеря си; едното ѝ дете вече го нямаше, сега и другото се откъсваше. Войната ли беше виновна, или хората? Тя прошепна в косите на Сорая „Остани“, като искаше и същевременно не искаше да бъде чута. Доловила шепота на майка си, Сорая усети нож в сърцето и ѝ се стори, че никога в живота си не е чувала толкова тежка дума: „Остани!“. Но как да го направи?

Отметна глава, впи поглед в очите на майка си и зачака отново да каже: „Остани“. Но сега Хая замълча.

Няколко минути след като се откъсна от прегръдките на майка си Сорая взе платнената бохча, в която беше сложила един от изплетените пуловери и чифт дебели чорапи, и се отдалечи от палатката. Минавайки през вратата, двамата служители не я попитаха къде отива; сякаш излизането от лагера на само момиче беше ежедневие. Отвън я посрещна дебел мургав мъж с рунтави мустаци и четвъртито лице, който очевидно я очакваше. Взе бохчата от ръцете ѝ и тръгна към колата, оставена малко по-напред, а Сорая пое след него. В този момент тя осъзна, че за първи път от месеци е навън и е свободна; само дето отиваше към друго пленничество. Качиха се в колата, мъжът каза, че името му е Халил, и ѝ подаде ръка за здрависване, но когато стисна тази лепкава и топла ръка, Сорая се притесни.

Пътуването, което щеше да продължи два часа и половина, беше истинско мъчение за Сорая. Не можеше да се реши да зададе въпросите, които се блъскаха в главата ѝ. Накрая, по средата на пътя, не издържа — ако зависеше от мъжа, той нямаше да проговори.

— Как се казва бъдещият ми съпруг?

— Бате Мурад. Най-доброто за момиче в твоето положение.

— Какво работи?

— Ами дълго време участваше активно в политиката в Нусайбин^[7]. Сега вече има частен бизнес. Търговия. Материалното му положение е добро. Не се бой, момиче, отиваш на много по-добро място от това. Откупът за теб дадох на Мердан, той ще го предаде на родителите ти.

— Добре.

Колкото повече питаше, толкова по-любопитна ставаше Сорая. Всяка дума, изтръгната от устата на Халил, рисуваше в съзнанието ѝ портрета на бъдещия ѝ съпруг, добавяйки нови и нови щрихи... Отново млъкна. Засега тази информация ѝ стигаше. Но Халил тъкмо се беше разприказвал:

— Да, трябва да ти кажа, че той си има съпруга. Първата му жена. По тези места това е обичайно, ще свикнеш.

Сорая рязко се обърна наляво и изумена погледна мъжа, питайки се къде е попаднала. Единият ѝ крак се протегна напред, сякаш искаше да натисне спирачката и да слезе от колата.

— Какво значи това, господин Халил, как има жена? Женен ли е?

— Женен е, разбира се, и ти ще му бъдеш жена. Не си ли чувала досега, при вас нали е същото? Тук е така, всеки взема втора, трета, дори четвърта жена. Ще свикнеш, ще се научиш.

— Колко годишен е мъжът, тоест, съпругът ми?

— На петдесет.

— Петдесет!

Сорая изпадна в шок и заповтаря „петдесет, петдесет, петдесет...“. Мъж на петдесет години! А тя беше още на 20! Точно 30 години разлика! Петдесетгодишен мъж! Как щеше да живее на съпружески начала с мъж колкото баща ѝ! Как щеше да го докосва! Как щяха да се разбират! Сигурно всички бяха луди! И тя щеше да полудее:

— Господин Халил, петдесет ли казахте? Наистина ли? Сигурен ли сте? Какво да правя с женен мъж на петдесет години? По-добре да умра!

— Няма защо да умираш, слизай, ако искаш, и се връщай обратно. Но не забравяй да върнеш откупа. Човекът още утре ще се ожени за друга. Момичета в твоето положение с лопата да ги ринеш. Както искаш.

— Ама...

— Няма ама! Нека ти кажа, че всички, които тук вземат сирийки, са такива. Те ви правят добро, а вие сте неблагодарни, не го разбирате. Та вие сте нелегални и само неприятности носите. Какво да ви правим? Нима не съм прав?

Сорая преглъщаше действителността като камък, заседнал в гърлото ѝ. През останалия път се гризеше отвътре и плувна в студена пот. Струваше ѝ се, че ще откачи. Мислеше, бясно мислеше. Петдесетгодишен женен мъж! За първи път в живота си се чувстваше толкова безпомощна, не можеше да си отиде, но и къде да отиде, как да се върне в лагера? Погледна със зяпнала от изненада уста мъжа, наричащ се Халил — дали пък не се шегуваше? Не, беше забол поглед в пътя, сякаш казаното дотук нямаше ни най-малко значение за него, и вероятно мислеше за парите, които ще получи. Защо този мръсник ѝ го казваше сега?

— Господин Халил, защо го казвате сега?

— О, я стига! Прекаляваш, момиче. Ако не искаш, казах ти да се връщаме. Какво да казвам преди това, ти не знаеше ли, че е така? Не мислиш ли, никой ли не ти каза?

След порицанието Сорая започна да се чувства виновна. Значи трябваше да приеме, че е виновна, защото ще бъде втора съпруга на петдесетгодишен женен мъж? Не, нямаше смисъл да обсъжда това с Халил. Помисли колко ще страда баща ѝ, ако чуе това, и го съжали. „Ах, Мердан!“ — рече си и в тоя момент се ядоса най-вече на него.

През целия път продължи да мисли... Така иззад планините в съзнанието ѝ като слънце изгря една идея: да избяга. За кратко време щеше да пази поведение и щом изведе родителите си от лагера, щеше да избяга от онзи дом на всяка цена. Временно щеше да понася онзи мъж, а после щеше някак да се отърве. От сега нататък трябваше да крои планове по тази логика. Малко се поуспокои. Вече отлично знаеше разликата между това една жена да приеме наложената ѝ действителност и да се прави, че я приема.

— Е, какво реши, ще се връщаме ли?

— Не, няма нужда, ще се омъжа — отговори незабавно и уверено Сорая.

Докато минаваха покрай безстопанствени ниви, тя леко поотпусна прехапаните си досега устни.

[1] Пограничен град. — Б.пр. ↑

[2] Пограничен град. — Б.пр. ↑

[3] Споразумение за временно съжителство срещу заплащане, разпространено предимно сред шиитите (ислямско религиозно течение). — Б.пр. ↑

[4] Алевитите, наричани също алнани, са ислямско религиозно течение, представено в Турция, Близкия изток (Сирия и Ирак), Балканите и малки групи в Северозападен Иран. — Б.пр. ↑

[5] Направление в исляма с най-многобройни последователи. За разлика от шиитите, сунитите не признават възможността за посредничество между Аллах и хората след смъртта на Пророка Мохамед. — Б.пр. ↑

[6] Град в Южна Турция. — Б.пр. ↑

[7] Град в област Мардин. — Б.пр. ↑

III

ПЛАХО ОТКРЕХНАТА ВРАТА КЪМ ЛЮБОВТА...

— Даааа...

Лепкавата новина, която Халил съобщи задавено, сякаш храчки бяха заседнали на гърлото му, откъсна Сорая от плановете за бягство. Бяха влезли в Мардин. Стар, на места червеникавокафяв град, разхвърлян... Сорая нямаше желание даже да погледне града, където щеше да живее.

— Още е много рано, господин Мурад не се е прибрал. Ела първо да хапнем. Ще го потърсим на свечеряване.

Сорая забеляза, че към нея се отнасят не като към съпруга, а като към сираче. Непознатият ѝ съпруг дори не беше дошъл да я посрещне. Халил паркира колата пред някаква дървена постройка, над която с разкривени букви беше написано „Място за почивка“.

Седнаха до прозореца на мръсна маса, покрита с остатъци от магданоз и хляб, но Сорая не беше гладна. Халил обаче едва удържаше слюнката, събрала се в устата му от глад. В помещението имаше различни хора; високи, ниски, бели, мургави, с бради и без бради... Халил забеляза безразличието на Сорая и обясни, че това е тираджийски ресторант, като попита:

— Няма ли от вашите тук?

Но Сорая го гледаше като телевизионен екран; приказките му, смехът, движението на мустаците все повече се отдалечаваха от действителността и се замъгляваха. Известно време мълчаха. Кавърмата на сач, поръчана от Халил, беше така потънала в застинала мазнина, че стомахът на Сорая се разбунтува и тя леко се оригна. А Халил, без да губи време, топеше зальци и ядеше като гладен вълк...

Тя вече едва дишаше от припалваните една след друга цигари след храната, когато Халил погледна часовника на стария си телефон за кой ли път и я „уведоми“, че е време. Докато прибързано ставаха от

масата и Халил проверяваше джобовете си да не забрави нещо, Сорая усети прикования в нея поглед от съседната маса.

Отвън слънцето беше залязло и времето беше захладняло. Излизайки от вратата, Сорая се разтрепери. Смрачаваше се, което беше най-омразният за нея период открай време; не ѝ се пристъпваше ни крачка. И докато стоеше като закована на вратата, лампата над прага осветяваше лицето ѝ. Дори Халил за първи път да беше установил колко е красива, не го показва, а я подкани:

— Хайде, Сорая, какво чакаш?

Но тя нищо не чакаше. Прииска ѝ се да докосне изсъхналите цветя в каменната ваза до колата; твърди, обезводнени, мъртви цветя. Протегна ръка към тях, взе ги в шепа и ги стисна. Докато цветчетата излитаха във въздуха от рязкото откъсване, единственото ѝ желание беше да побегне: да тича ли, тича в сгъстяващия се мрак, във влажния вятър, в аромата на изсъхналите цветя, да избяга от миналото и бъдещето, от себе си и всичко останало...

През целия път се чувстваше като в огнен тунел. След малко щеше да бъде жена на трийсет години по-възрастен мъж; и колкото повече си повтаряше тази фраза, толкова повече отказваше да я възприеме. Опря глава в стъклото, затвори очи и в съпровода на турската песен от касетофона си помечта да бъде турско момиче. Представи си това момиче с дом, семейство, училище, с нормален живот. Дори представата да бъде на неговото място беше прекрасна. Но тогава... Колата спря внезапно и сърцето ѝ щеше да изхвъркне.

— Пристигнахме, ти чакай тук да се видя с него и ще дойда — каза Халил и слезе от колата, без да дочака отговор, а Сорая в паника се огледа наляво, надясно, напред и назад, опитвайки се да разбере къде се намира.

В мрака забеляза само едноетажна къща вляво от колата с малка градинка отпред. Халил притича до вратата, която се отвори още преди да я е стигнал. На процеждащата се отвътре жълтеникава светлина се открояваше силуетът на висок мъж. Сорая отвори широко черните си очи като подгонена сърна. Халил застана пред мъжа като притеснено момченце, ръкуваха се и заговориха. След няколко минути той се върна тичешком до колата и отвори вратата пред Сорая.

— Хайде, господин Мурад се е прибрал и те чака.

Сорая не отговори. Да беше се отворила земята и всичко да изчезнеше... Протегнатата ѝ към бохчата на задната седалка ръка трепереше от нерви. Взе я и слезе от колата... Земята, по която стъпваше, сякаш я влечеше още от първата крачка. За първи път изражението на Халил, който я наблюдаваше, беше толкова сериозно:

— Хайде, Сорая, желая ти късмет! Господин Мурад е добър човек, научи се да го цениш. И да знаеш, че ако се провалиш, до теб няма да има никой, включително и аз.

Сорая вече не чуваше нищо. Вятърът я беше оглушил, мракът се беше спуснал като завеса пред очите ѝ, а стъпките парализираха тялото ѝ. Треперенето на ръцете обхвана цялото ѝ същество заедно с течащата във вените ѝ кръв, а точно насреща ѝ, пред широко разтворената врата, я очакваше сянката на едър мъж. Тя приличаше на бито куче, скрило се в градината на джамията. Прокле се, че трябва да върви по-бързо под капките на започващия дъжд. Зад гърба ѝ Халил запали мотора на колата. Докато тя се приближаваше към къщата, сянката на вратата тръгна към нея. Все по-стар с приближаването, все по-висок и все по-шкембест...

На няколко метра един от друг Сорая и Мурад се огледаха. Мурад я гледаше по-скоро като стока, чиято цена трябва да определи. След няколко секунди, явно доволен, каза галовно „Добре дошла, Сорая“ и понечи да я прегърне, но тя се отдръпна назад, паникьосана като пусната отвисоко птица, която все още не можеше да лети. Мурад не се засегна и с неопределена усмивка в погледа протегна ръка към багажа ѝ, сякаш намерението му не е било да я прегърне, а да вземе бохчата, и каза:

— Хайде, ела, става студено.

И докато вървяха заедно към къщата, единственият въпрос в ума на Сорая относно човека, чието лице не можеше да различи добре в тъмнината, беше: „Това ли е съпругът ми? Не, никога!“.

Прага прекрачи първо Мурад. След първата си стъпка вътре Сорая огледа ужасена къщата кутийка. Това беше напълно непривично място. Къща на поне 40 години. Просторен хол в средата, две стаи отдясно, две срещу вратата и още две вляво. Вратите на всички бяха плътно затворени, сякаш казваха на госта „Не си добре дошъл“.

Застанал на място, Мурад оглеждаше Сорая от горе надолу с присмехулна усмивка. Момичето изглеждаше така нещастно, та си

помисли, че най-добре би било да ѝ покаже стаите, към които гледаше уплашено. Започна да отваря вратите подред.

— Виж, Сорая, това е банята, виждаш ли? Можеш да се къпеш, когато пожелаеш. Сега си уморена, направи го. После е моята спалня.

Продължи припряно да отваря вратите. В последната стая поясни:

— Това е стаята на дъщерите ми. Малко е разхвърляно, извинявай. А ето това е дневната, нали е хубава, ако влезеш, ще обикнеш дървото, което се вижда през прозореца. Това е тоалетната — продължи наляво. — А това е кухнята, малка, но се справяме. Ето, това е всичко.

Сорая не гледаше стаите, а Мурад, питайки се как ще бъде съпруга на толкова далечен и чужд мъж. Как да стане жена на толкова възрастен човек? С какво право той беше поискал това? А той, след като набързо показа стаите като задължение, от което час по-скоро гледаше да се отърве, понесе бохчата ѝ към „стаята на дъщерите“, явно очаквайки да го последва. Тя обаче не можеше да се откъсне от натежалата злощастна тишина и не можеше да помръдне. Щом дочу стъпките на очаквания я в малката стая Мурад, ушите ѝ пламнаха, кръвта ѝ забушува и главата я заболя. Колко ли щеше да остане тук?

— Хайде, Сорая, ела си подреди нещата.

Тогава тя направи малка, съвсем мъничка неспокойна крачка към стаята, в която я очакваше мъжът, и после още една, и още една... В стаята, където флуоресцентното осветление подчертаваше голите жълти стени, на единичното легло под прозореца вляво по диагонал на вратата седеше Мурад и ѝ се усмихваше, приканвайки я с ръка. Сорая се чудеше какво да направи и впери поглед в кувертюрата на жълто-кафяви цветя:

— Къде оставихте бохчата ми?

— Зад вратата. На вие ли ще ми говориш, Сорая?

— Ще я взема.

— Остави я, ела при мен.

Докато Мурад я гледаше очаквателно, мишниците на Сорая се подмокриха като от плисналия във дъжд и рукналата внезапно по тялото ѝ пот я обля цялата. В този момент от безвремието, в което беше изпаднала, подобно на осъден на смърт, пожела да последен път да види убиеца си, тя внимателно огледа Мурад. Ризата му на

оранжеви и сини карета и широкият панталон правеха още побезформено отпуснатото му тяло. Явно беше съсипан и беше напълнял изведнъж. Ясно се виждаше оплешивялото му теме, лъснало под светлината отгоре. Ръцете и обутите в чорапи крака бяха големи. Гушата и пухкавите мустаци не можеха да смекчат острите му черти. Погледът му обгръщаше всичко наоколо като юрган; очите му гледаха строго, проникателно и проникновено. Прикована от този поглед, преди да седне до него, Сорая забеляза още нещо в последния момент на безвремие: в умореното му тяло се криеше самотността на изоставена фабрика, разрушен мост или рухваща сграда, самотата на единствения виновник за положението си... А начинът, по който тупаше по леглото, подканвайки Сорая, беше някакъв фокус, с който се опитваше да приспи бдителността ѝ, забелязала виновността му...

Тя седна до него предпазливо, като приближила се до топло мляко котка. И веднага, сякаш бягайки от вината, забодне очи в пода. Мурад се окуражи от срамежливостта ѝ, сложи ръка върху нейната и занарежда, като да я съветваше:

— Слушай сега, докато ти не пожелаеш, не си длъжна да правиш нищо. Ти избяга от страшна война. В лагера преживя куп неприятности. Сега си на непознато място. Но не забравяй, че аз съм ти съпруг. Твоите грижи са и мои. Не очаквам веднага да изпълниш съпружеските си задължения. Всяко нещо с времето си, първо свикни с обстановката. И като начало *добре дошла*.

Истина ли беше, или не? Сорая не намери думи за отговор, внезапно тонове товар бяха паднали от плещите ѝ, беше се успокоила. Като не получи отговор, Мурад, следящ поруменялото ѝ лице за реакция, посегна да я погали по главата, но тя отскочи от протегнатата ръка. Мурад реши да намали напрежението:

— Отивам в кръчмата. Ти се разходи из къщата, разгледай, проучи я. Това е твоята стая, разопаковай си нещата и ги подреди. А, трябва да знаеш, че освен теб имам съпруга и три дъщери. Тази нощ са у вуйчо си. Ако ти потрябвам, ще ме потърсиш. Номерът ми е в дневната до телефона.

Мурад излезе и Сорая за първи път остана сама на непознатото чуждо място. Това бяха нови, взаимно допълващи се плочки от пъзела на примирението, навлизащо ежедневно в живота на Сорая.

Тя проследи с наострени като на ловно куче уши обуването на обувките от Мурад на входната врата, прибирането на ключовете, захлопването на вратата. Когато се увери, че е излязъл и е сама, се изтегна на леглото, без да вдигне крака. Беше уморена и най-вече притеснена. За момента беше убедена, че никога няма да пожелае Мурад като мъж. Никога. Той ѝ беше само помощник, добронамерен чужденец...

Тази мисъл я смути и като се поизправи, усети невидима тежест, сякаш камион я беше прегазил. Отвори горното чекмедже на тъмнокафявия скрин до леглото. До тъмносиния анцуг, дъхащ на прах за пране с тежка миризма, имаше снежнобяла тениска и гащи. А в долното чекмедже — два розови пешкира.

В стаята, изглеждаща като разделена на две, имаше още две легла вдясно от вратата. Стана, отвори бохчата, сгъна пуловера и чорапите и ги сложи до леглото. Седна върху едно от другите легла със същата кувертюра и погледна към стената. Жълто-кафяво бюро стоеше точно срещу вратата с лице към стената. Килимите на пода явно бяха стари, но чисти. Изправи се и погледът ѝ се плъзна по вратата с тук-там олющена боя и когато докосна с върха на пръста подалите се отдолу петна от мухъл, си спомни как се състезаваха с брат си по катерене върху врата. Доскуча ѝ ужасно. Отново се отпусна върху определеното ѝ легло. Протегна ръка и леко повдигна пердето с подаващи се от краищата шнулове, навън все още валеше и току пригърмяваше. Небето беше непрогледна чернилка. Промърмори „В лагера поне виждахме звездите“ и звукът на гласа ѝ подейства добре, все още се владееше.

И изведнъж подскочи от рязкото отваряне на вратата. След няколко бързи крачки насреща ѝ застана Мурад. Без да ѝ даде възможност да се изправи, се опита да я прегърне, но тя изпищя от изненада и силно отблъсна мъжа с неприятно миришещо на дъжд сиво яке. Успя да се изправи и докато се бореше неуспешно и несериозно, заради усмивката му, да го отблъсне, повтаряйки „не“, той парираше усилията ѝ с думите „само една прегръдка“. В края на тази няколкоминутна борба Сория успя да се отърве от ръцете му и се хвърли напред, а той разтвори ръце и я освободи. Насред стаята, под светлината на голата крушка, с влачещ се по пода панталон, Мурад

задъхан я загледа гузно. Същевременно успя да изстреля едно изречение, за да я успокои:

— Сора́я, ти ще бъдеш последната ми жена. Последната, разбираш ли?

С едва потискано напрежение тя завъртя глава отрицателно, а Мурад се усмихна многозначително. Пожела ѝ лека нощ и напусна стаята. Яростта на Сора́я, почервения след излизането му, с всяка секунда прерастваше в омраза.

Тази нощ тя не можа да заспи. Наострила слух към вратата се опитваше да конкретизира плана, съставен след излизането на Мурад. Отвън дъждът не спираше, а трополенето в къщата я плашеше. Сякаш всяко тропване предвещаваше влизането на Мурад или беше точно това. Но планът ѝ беше готов: ако той влезеше отново, щеше да скочи, да крещи колкото ѝ глас държи, да го рита и блъска, да се бори докрай. За момент помисли дали да не вземе нож от кухнята, но се отказа. Защото щеше да се уплаши и от себе си в чуждата стая. Но можеше да вземе линейката от бюрото и да я използва, за да го обърка, което и направи. На зазоряване стисналата здраво прозрачната линейка ръка се отпусна, линейката падна безшумно на пода и Сора́я за първи път от много време спа в легло.

* * *

На сутринта към спящото лице на Сора́я се приближи момиченце с големи кафяви очи и я заразглежда любопитно. Когато Сора́я отвори очи, слабичкото дете с лунички и гъста червеникава коса отскочи като заловено на местопрестъплението. Сора́я беше изненадана, но се почувства добре, изправи се и се усмихна:

— Здравей.

Не последва реакция.

— Как се казваш?

— Айше.

Гласът ѝ сякаш беше пресипнал. Сора́я продължи:

— Много хубаво име. На колко години си?

— Шест. Да ти покажа ли нещо?

— Разбира се.

Момиченцето със сива къса пола под млечнокафяв пуловер и мръснобежови чорапи се върна няколко крачки, изпъна се като струна, заби поглед надолу, пое дълбоко дъх и като вдигна ръце, скочи напред с леко присвит крак. Изведнъж тялото му се издигна нагоре и се опря на ръце! Постоя така няколко секунди, отпусна единия крак на пода, после и другия и представлението завърши. Погледна въпросително Сорая, а тя радостно каза:

— Браво. Прекрасно.

Беше се събудила за нов ден, забравила защо е в тази къща, чия съпруга ще бъде и какво е преживяла вечерта, преди заспи. Нямаше я непоносимата тежест от събуждането в чужд дом. Поиска да го види отново:

— Айше, би ли направила пак същото?

Момиченцето тъкмо се подготвяше да повтори упражнението със сериозно и доволно изражение, когато на вратата се появи висока, облечена в черно от глава до пети жена с бяло лице.

— Айше, излез оттук! — каза строго.

Сорая се смръзна. Усмивката изчезна от лицето ѝ, ръцете ѝ стиснаха нервно кувертиурата. Жената я гледаше, сякаш идва да ѝ вземе душата.

— Ти също, събирай си партакешите, не можеш да останеш тук — каза сурово. — Това е стаята на дъщерите ми. Намери си друга!

Погледът на присвитите ѝ очи сякаш притисна Сорая в тъгла. Веднага след това жената бързо излезе от стаята, разпръсквайки наоколо вятъра на омразата, излъчващ се от тялото ѝ. Чудейки се какво да направи, Сорая започна да оправя леглото, за да печели време, а сърцето ѝ биеше до пръсване. Мислеше единствено какво означава „намери си друго място“. Прегърна сгънатите до леглото пуловер и чорапи и като току-що пристигнало в зоопарка животно излезе, оглеждайки се, от стаята, а през това време от дясната стая се чуваше телевизор, а от кухнята — дрънчене на прибори за хранене. Когато стигна до миниатюрната кухня със син фаянс, където до хладилника вдясно бяха подредени бидони с туршия и бурканчета сладко, използва момента да заговори в гръб жената, която миеше чиниите.

— Ами аз... — рече с разтреперан глас. И когато не получи отговор се изкашля и продължи: — Не зная къде да отида.

Жената все така не се обърна и продължи работата си с резки движения. Сорая зачака объркана, можеше да си представи искрите на омраза по лицето ѝ.

— Мен ли питаш, ма?! Пръждосвай се нанякъде!

— Но няма къде да отида, тук ме оставиха.

Щом жената се обърна съвсем неочаквано и гневно, Сорая отстъпи крачка от страх. Блестящите мъниста по стегнатата черна забрадка се отразяваха в бледата ѝ кожа. Високата, възпълничка жена не вдъхваше уважение. От омерзителния ѝ поглед се разбираше, че е съпругата на онзи Мурад. Тоест, първата му жена!

— Чувай сега, казвам ти го за последен път. За твоє добро е да не ми се мяркаш повече пред очите. Всеки си има стая, за теб тук няма място. Излизай навън и който те е довел, да ти каже къде да идеш.

Сорая разбра и изпълни нареждането. Седна на плетената пейка с подаващи се телове пред вратата — сякаш сложена заради нея — и зачака. Гледайки телевизия, жената обядва сарми и таратор с момиченцето, изнесло сутрешното представление пред Сорая, а привечер все още беше там, когато пристигнаха две нейни връстнички с ученически униформи. Седеше си на пейката като привидение. Сякаш никой не я забелязваше. Накрая мръкна, всички се прибраха по стаите си и Сорая тъкмо вече да припадне от глад и очакване, когато някакъв ключ мазно се превъртя в ключалката и старата кафява врата се отвори със скърцане. Мурад не видя Сорая, седяща зад вратата, събу си обувките, после съблече якето и изглеждаше много по-уморен от снощи. Тъкмо се беше отправил към банята, когато забеляза седящата мълчаливо Сорая, изуми се и вдигна вежди:

— Ти какво правиш тук?

— Нищо, чакам.

— Какво?

— Да ме настанят някъде.

— Къде?

— Не зная.

— О, разбрах, ела.

Първо той, след него и Сорая влязоха в дневната. Вдясно от вратата до стената имаше троен диван, вдясно от него двоен, телевизор насреща, зад него печка с изправена нагоре тръба, а вляво от нея, в

дъното на стаята прозорец с канапе под него... В стаята беше горещо и Мурад посочи канапето:

— Настанни се там засега. Удобно е, не се безпокой. Има и някакви завивки. После ще видим.

Сорая чувстваше как цялата къща със стаен дъх чака да чуе какво ще ѝ каже Мурад с мекия си, кадифен глас. Сви се на канапето о две, във възможно най-неудобната поза, защото не желаше Мурад да я смята за жена. А той беше толкова уморен, че се насилваше дори да се усмихне, камо ли да се приближи до нея. Щом пожела лека нощ и напусна стаята, Сорая си помисли, че е „прескочила“ и днешния ден и независимо от глада, жаждата и умората неусетно заспа.

* * *

На сутринта се събуди от трополене и викове из къщата. Направи се, че спи и през полуотворени клепащи се опита да разбере на кого приличат влизащите и излизащи от стаята момичета. От обръщението на майката беше научила, че смятаното за по-голямо мургаво момиче с остра коса и сериозно изражение се казва Хатидже. Тя приличаше повече на Мурад. Другото момиче, ако беше разбрала правилно, беше Еслем; с бяла кожа, високо и жизнерадостно. Треската по подготовката за училище беше превърнала момичетата и майка им в пърхаци из къщата пеперудки. А най-малката, Айше, пъхнала десен показалец в устата, наблюдаваше отново и без досада сцената, която се разиграваше всяка сутрин. И докато Сорая мислеше дали да не продължи да се прави на заспала до излизането им, величествено влезе Мурад.

— Добър ден, госпожо Сорая. Хайде ставай, ставай. Отиваме в магазина ми.

Сорая беше нещастна толкова, колкото весел беше Мурад. Стана с нежелание, чудейки се какво да направи. Погледна го въпросително.

— Хайде първо си вземи душ. Ще те чакам тук. После ще закусим навън заедно, става ли? — отговори той.

— Добре — съгласи се Сорая едва чуто.

Банята, в която влезе, правейки се, че не забелязва режещия като нож поглед на жената, ѝ се стори рай. За разлика от мръсните душеве в

лагера, тук имаше блестящ фаянс, светец от чистота умивалник, ухаещи хавлии, голяма душкабина и многобройни шампоани. Сорая окачи на вратата на заключената вече врата мръсните си дрехи, принудена след банята да ги облече отново. И топлата вода от отворения докрай кран за първи път от месеци насам миеше не само тялото, но и душата ѝ. С покрив над главата, на заключена врата в чистата баня, тя се здрависваше с водата спокойно и без да бърза.

Наведе се и взе от зелената опаковка на поставката шампоана с изобразена отгоре му усмихната червенокоса жена и под капака се вдигна малко мехурче; вдъхна дълбоко и ароматът на парфюм за миг я замая, стори ѝ се, че чува тихо радостно възклицание. Изсипа в шепа мекия кремообразен шампоан и го втри в сплъстената си от мръсотия коса. Пяната по главата ѝ набухваше, тя примижа от удоволствие и ъгълчетата на устните ѝ се вдигнаха нагоре в усмивка. Прочистване, топло и ароматно... Започна да сапунисва тялото си с белия сапун. Кожата ѝ омекваше част по част от допира му, очертавайки ивици. Сорая натриваше продължително всяко място и преди да спре водата, погледът ѝ попадна върху решетката под душа: там се бяха смесили кир, сапунена пяна и косми, а тя се беше отървала от тях и олекнала. Вече се завиваше с хавлията, когато трепна от почукването на малка ръка и детски глас:

— Можеш ли да погледнеш, баща ми изпраща това.

Беше нежният гласец на Айше. Сорая застана зад вратата и я откrehна. Проточи навън половин глава с дълги, черни и мокри коси. Айше чакаше мирно като малък войник с дрехи в ръце. Сорая протегна ръка да ги вземе и благодари с поглед на момиченцето, което първо я беше заговорило.

Облече се бързо и щом излезе от банята, се сблъска със застаналия на вратата Мурад. Излязоха вън и Сорая усети допира на хладния въздух по мократа кожа на главата си, а Мурад извади от джоба си и ѝ подаде светлосиня забрадка. След като я повъртя с дългите си пръсти, Сорая протегна ръка да я вземе, като че мълчаливо приемаше забранен плод, който се срамуваше да си поиска. Мурад се подсмихна под мустак, сякаш прочел мислите ѝ...

Сега тя ясно виждаше мястото, което не успя да разгледа в тъмнината и дъжда. То се състоеше от струпани безразборно на петдесет метра една от друга разкапани еднофамилни къщи със сива

мазилка. Не приличаше нито на квартал, нито на селище и явно всички бяха построени набързо и незаконно. Пред всяка от тях имаше нещо подобно на малка, изоставена градинка и малко по-нататък — старите таратайки на собствениците. По пътя през един час минаваше маршрутка. Мурад ѝ даде тази информация, смятайки я за излишна, защото Сорая можеше да му поръча по телефона всичко необходимо.

— За всеки случай го запомни — предупреди я.

Заедно се качиха в чакащото ги пред вратата такси. И докато Сорая с апетит поглъщаше до последна троха закуската в ресторанта за туристи, Мурад се задоволи да я наблюдава. Гледаше я изумено, сякаш за първи път в живота си виждаше гладен човек.

— Защо ме гледате така?

— Как?

— Като за първи път.

Мурад замълча. Отпи от чая и поиска сметката.

— Хайде, ела, да вървим на пазар. Забрави магазина, днес може и да не отвори, да се поразходим...

Сорая разбираше, че той има желание да направят нещо заедно не само за да бъде щастлива тя, а и той. Но макар той да се вълнуваше при всяко ново предложение, нейното безразличие все затормозяваше диалога. Тя непрекъснато си повтаряше: „Той се старае, за да го обикна, но това никога няма да се случи. Няма да му стана жена“. А Мурад при всяко нейно отдръпване я поглеждаше, сякаш прочел мислите ѝ.

И сега, вървейки заедно по улиците на Мардин, Мурад разказваше историята на града, а Сорая го слушаше с половин ухо. При всяко нейно отдалечаване гальовният му, интригуващ глас отново я привличаше като магнит. Накрая стигнаха до дълга тясна чаршия на метър под земята.

Сорая си спомни, че за последен път е виждала такава в детството си, при една разходка със семейството из Дамаск. И споменът за онези години след толкова дълго време, при такъв обрат на съдбата стегна сърцето ѝ.

Още щом преминаха през тясната врата, Сорая изведнъж дойде на себе си от гледката, очите ѝ блеснаха, погледът ѝ развълнувано обходи всичко наоколо — това беше много хубаво, прекрасно място. Постепенно се отпусна и лицето ѝ светна по детски. Сякаш животът ѝ

намигна сред това историческо място. Навсякъде червени, зелени, сини, оранжеви цветове... Жени, мъже, високи и плътни гласове... Аромат на сапун, парфюм, подправки... Мургави, бели, слаби, пълни лица... Всички се сливаха и въртяха, а Сорая беше повлечена от този повей на живот и гледаше като омагьосана. Тя се въртеше и изживяваше най-потайното, най-забранено щастие сред бляскавите маратонки, шарени детски анцузи, разнообразни подправки, фалшиви дамски чанти, гъби и изтривалки за баня, контрабандни парфюми, чай и ядки. През това време Мурад я чакаше на изхода. Когато дойде при него след обиколката, продължила сякаш цял един живот, очите на Сорая изведнъж станаха пепелявосиви и ето как моментната заблуда, че това е щастиято, беше отрязана като с нож.

Мурад държеше купените от пазара подаръци за Сорая. Протегна ѝ пакета непохватно, като дете, и рече:

— Заповядай.

— Какво е това?

— Разни неща. Дрехи, храна, погледни.

— Благодаря — сконфузи се Сорая.

— Няма защо.

След като повървяха мълчаливо, Мурад подхвана темата:

— Видя дома ми. Това са съпругата и трите ми дъщери. Жена ми се казва Нур. Предполагам, че не те е посрещнала сърдечно, но не се безпокой, всичко ще се нареди. Момичетата от най-голямата към най-малката се казват Хатидже, Еслем и Айше. Не се сдобих със син, все дъщери! А може някой ден и да имам син, Сорая, как мислиш?

Сорая не прие, че това се отнася до нея, но се ядоса на открития намек.

— Аллах знае.

— Да, така е, Аллах знае. Но ние не можем да се движим така неженени, лошо е за теб. Утре у дома ще дойде ходжата и живот и здраве ще сключим брак, съгласна ли си?

Сорая се почувства като мишка в капан:

— А жена ви... От колко години сте женени?

— Знам ли, трябва да има трийсет. Защо питаш?

Сорая вдигна рамене. Наистина, защо ли попита и сама не знаеше; сигурно за да смени темата. В таксито на връщане все поглеждаше скришом седящия до нея Мурад и нещата, които

забелязваше в него се променяха непрекъснато от самото начало. Обикновено го виждаше като възрастен болен мъж, обаче... За миг, макар и за кратък миг като мъж... Като едва забележима светлина в края на дълъг тъмен тунел. Тази светлина не ѝ позволи да мигне цяла нощ, чак до сутрешната молитва.

Сутринта я събуди повтарящият името ѝ глас на Мурад и когато с усилие отвори слепналите си клепачи, си спомни за сестрата в болницата, която се опитваше да я събуди; откъде пък накъде... Тогава и физическото, и душевното ѝ страдание бяха толкова силни, та си мислеше, че никога няма да преминат. А сега? Мурад повиши глас:

— Госпожо Сорая, не си на гости! Май нямаш намерение да станеш. Чакай само да ми станеш жена, та да видиш ти едно излежаване...

Гълчейки я полушеговито от вратата, Мурад я гледаше с нежност. Сорая скочи и разтреби канапето, от тишината в къщата разбра, че няма никого. Докато тупаше кувертюрата, нахлуващата през отворения прозорец слънчева светлина осветяваше бавния полет на прашинките, увлечени сякаш от въздушното притегляне. Погледът на Сорая се прикова в този момент; помисли си, че всичко ще се оправи с времето... Дали беше възможно?

— Да закусим ли навън като вчера? Какво ще кажеш?

— Няма значение.

— Не говори така. Хайде, решавай!

— Както желаете.

Мурад се разсмя:

— Ах, проклетница такава, още ми говори на вие. Ще те плесна, момиче!

На Сорая ѝ стана смешно и извърна глава.

— Хайде тогава, обличай се, да излезем по-рано. После ще дойде ходжата.

Сорая се намръщи. Ще дойде ходжата и Мурад ще ѝ стане съпруг пред Бога. И после? Не разбра нито от храната, нито от разходката и когато се прибраха вкъщи, на устата ѝ беше все същата молитва, повтаряна през целия път: „Господи, попречи на този брак!“. Но още преди обяд на вратата леко се почука и отвън стояха имамът с двама непознати свидетели.

Сорая беше облякла купените от пазара нови дрехи, сложила синята забрадка и седнала до „съпруга“ си срещу ходжата. И двамата свидетели отстрани... А устните на ходжата, единственото движещо се място на безцветното му лице, сякаш я хипнотизираха. И докато той мрънкаше наизустените молитви, Сорая си припомни нощта на бягството от Площада на силата: сякаш всеки звук, излизащ от гърлото му, беше стъпка в бягството ѝ. Звуците и стъпките се вплетоха, кръвното на Сорая падна, главата ѝ се завъртя, пулсът се забави, кръвта ѝ се сгъсти. С последни сили потърси опора с ръка в пода, където седеше... Всички погледи бяха насочени към нея и ходжата повтори въпроса, който беше задал, но Сорая не беше чула: „Приемаш ли?“. Сорая се почувства смазана от погледите на ходжата, свидетелите и Мурад: „Приемам“. После ходжата попита Мурад: „Вземаш ли я?“. Отговорът изобщо не закъсня: „Вземам я“.

Вече не я държаха ни ръце, ни крака, ни глава... Когато Мурад се върна в стаята, след като изпрати ходжата и свидетелите, лицето ѝ беше бяло като платно.

— Сорая, не се измъчвай толкова. Нали ти казах, че ще чакам, докато бъдеш готова. Колкото е необходимо, нали така? Настоях за този брак заради хората, а не за да те насилвам за нещо. Хайде, аз отивам на работа, а ти си почини. Ако имаш нужда от нещо, обади ми се, става ли?

Сорая кимна, а Мурад се вгледа в очите ѝ, целуна ѝ ръка и излезе. Тази целувка не я ядоса. Напротив. Но останала насаме със себе си, започна да се ругае, защото ѝ беше харесала.

* * *

В последвалите бракосъчетанието дни Мурад продължи да не иска нищо от Сорая, както и преди. Сутрин ставаше рано, приготвяше се и излизаше, вечер се прибираще към седем часа, вечеряше и се оттегляше в спалнята си. Не се промени само ежедневната неловка усмивка, с която на връщане вкъщи поднасяше на Сорая дребни подаръчета заедно с написано от него кратко стихче.

Така един ден вратата както обикновено отвори едно от момичетата, а Мурад едва си пое дъх в кухнята. Този път беше купил

за Сорая парфюм с дъх на портокал. А тя се притесняваше, защото за първи път трябваше да му поиска нещо. И сега беше моментът да го направи:

— Благодаря за подаръците, но бих искала нещо друго.

— И какво е то?

— Мама и татко. Знаете, че останаха в лагера. Кога ще ги видя, все там ли ще си стоят?

Мурад се смути, не очакваше подобно нещо. Всъщност още от първия ден смяташе Сорая за сирак и поверена нему. И то не защото му харесваше, а понеже тя имаше вид на изоставена.

— Добре, ще отидем да видим майка ти и баща ти. Но не веднага... Не след дълго, имам страшно много работа една-две седмици. Не се безпокой, имам познати, влизането в лагера няма да е проблем.

На Сорая ѝ се дощя да скочи и да му се хвърли на врата. Всъщност му беше благодарна за непрестанната добронамереност. И отлично знаеше, че ако той не пожелае, нямаше да разреши не само да види родителите си, но дори да зачекне тази тема. В края на краищата беше дал пари и я беше *купил*.

— Благодаря. Би било прекрасно. Знаете, че баща ми е парализиран.

— Зная, Сорая. Ще му занесем лекарства. И каквото още е нужно. Ти направи списък. Засега ще ги посещаваме в лагера. А по-нататък, дай боже, ще намерим възможност да ги изведем оттам.

Сорая не я сдържаше на едно място от вълнение. Докато Мурад говореше, тя инстинктивно пристъпваше и отстъпваше от него. А той за пръв път я виждаше така ентусиазирана. И не пропусна момента:

— Няма ли да получа целувка по бузата?

Сорая изведнъж стихна като спукан балон. Чувствайки се задължена да се отплати за добрината, се протегна на пръсти и леко го целуна по бузата, но съвсем неочаквано меката му хладна кожа и усещането за състрадание, идващо някъде от дълбоко, я накараха да се почувства добре. Мурад не се възползва от състоянието ѝ, обърна се и на излизане от стаята добави:

— А, тъкмо се сетих, кухнята явно много ти хареса. Ако искаш, да идем в края на седмицата да купим нови пердета и нещо друго да я подновим. И недей да переш на ръка, ще купим пералня. А и аз ще

искам нещо от теб. Изплети ми пуловер. Да видим дали ще можеш и за мен да го изплетеш така хубаво като твоя, да ми топли през зимата...

Сорая не чуваше нищо, преживяваше единствено огромната радост от възможността да види родителите си. На следващия ден Мурад се прибра с две кутии с мобилни телефони и тя преля от щастие:

— Единият е за теб, другият — за майка ти. Не забравяй да го вземеш, като отидем в лагера, та когато пожелаеш, да й звъниш.

Сорая се ококори, смаяна от такава неочаквана загриженост. И наистина Мурад се грижеше за нея, дори мислеше за онова, за което тя не беше се сетила. Досега не беше срещала такъв човек, никой мъж не беше като Мурад — нито баща й, нито Емир, нито останалите.

* * *

След известно време, без да го признае дори пред себе си, Сорая започна да очаква прибирането на Мурад. Беше станало традиция още щом се върне, да влезе в кухнята; погледът му, гласът и миризмата постепенно ставаха близки на Сорая. Щом го погледнеше, каменното й изражение от първата вечер в къщата се превръщаше в плъзваща по лицето й срамежлива усмивка. До него се чувстваше спокойна и на сигурно място. А и Мурад не позволяваше на Нур, която можеше жива да я изяде, или на дъщерите си да я мачкат. Веднъж на вечеря Хатидже каза на Сорая да й подаде солта, но Мурад се намеси:

— Не се казва подай ми, дъще, а моля те.

Хатидже и Нур се вкамениха от гняв. Хатидже обаче нямаше намерение да се предаде:

— Каква разлика има, татко?

— Не е важно има или няма. Аз така казвам. Не желая да чуя и най-малкото оплакване от Сорая. Щом аз се държа човешки с вас, вие също ще се държите човешки помежду си. Ясно ли е?

Този разговор на масата за всички, освен за Сорая, беше като издърпване на ушите от невидима ръка до зачервяване. Сорая повече не избягваше погледа на Мурад при хранене, даже напротив, усетеше ли, че я гледа, отвътре я обливаше топлина и й ставаше приятно. Но все пак въпреки всичко благодареше за края на вечерта, когато Мурад

си лягаше при Нур. Колкото и да зачестяваха среднощните изблици на буйство като при тежка болест с плача на Нур и тръшване на вратата от Мурад, Сорая оставаше напълно чужда на тези отношения. Понякога слагаше възглавницата върху главата си и не чуваше нервните кризи и скандалите. Мурад ѝ беше казал „когато си готова“, но на нея ѝ се струваше, че дори никога да не се почувства готова, той няма да се разсърди. За първи път в живота си се чувстваше обичана от мъж.

По време на пика на скандалите между Мурад и Нур Сорая намери случай да наблюдава момичетата отблизо...

Очевидно най-близка с майка си беше голямата дъщеря Хатидже. Тя беше враг номер едно на Сорая от идването ѝ в къщата — ако не броим Нур. Всъщност Сорая я разбираше, защото искрено съжаляваше майка си заради несправедливото отношение на баща си. Дори една съботна сутрин, докато миеше съдовете в кухнята, Сорая дочу разговора между Хатидже и Нур относно намерението на момичето да учи право. Когато Сорая влезе в дневната с пяна по ръцете, за да вземе последната чиния от масата, Хатидже обясняваше на майка си, че иска да стане адвокат само за да защитава правата на жените. Сорая погледна Нур, любопитна как ще реагира, и забеляза, че очите ѝ като черни стъклени топчета, обърнати към дъжда зад прозореца, са пълни със сълзи.

Хатидже беше станала най-добрата ученичка в класа, успявайки да запази идеалите си; дори тази година беше избрана за ръководител на класа и Сорая чу, когато го казваше на баща си. И учителката ѝ много я обичала. Докато съучениците ѝ правели само бели, Хатидже дори в свободните часове седяла на първия чин, заровила глава в учебниците, и точно на това се възхищавала учителката. Това разказваше момичето на баща си.

Две години по-малката от нея Еслем според Сорая беше точно противоположен характер. Сорая се чудеше как е възможно деца от една майка и баща да са толкова различни. Макар да не го показваше никому, беше започнала да се чувства част от семейството. Изпитваше огромно удоволствие да ги наблюдава сутрин как се разхвърчават като пеперуди из къщата и после се хаят като оси при най-малкия проблем.

Еслем беше бяла, висока, жизнерадостна, усмихната, лукава, лекомислена и разглежена, което даваше надежда на Сорая, че един ден ще я приеме в този дом. Понякога, докато я гледаше, си мечтаеше как се сприятеляват, пият заедно кафе и си гледат, ходят по пазар. Колкото Хатидже помагаше на майка си в къщната работа, толкова Еслем бягаше от нея. Сорая беше разбрала, че учението ѝ куца от унизителното отношение на Хатидже към нея: „Тъпачка такава! Ако имаше ум в главата, щеше да се справиш“. Явно и Нур не възлагаше надежди за ученето на Еслем; веднъж по време на кавга беше изкрещяла „Ти ще се омъжиш, преди да завършиш гимназия, то е ясно!“ и беше тръснала вратата, излизайки от стаята.

Най-сериозният повод за скандали между момичетата, прибиращи се от училище два часа по-рано от баща си, беше силата на музиката. А Нур я болеше главата най-много от тези разприавии. Едва прибрала се вкъщи, Еслем така надуваше музиката от слушалките на телефона си, че както казваше Хатидже, шумът ѝ отвличаше вниманието и не можеше да учи. И все пак, слава богу, въпреки вятърничавостта си Еслем беше много привързана към баща си. Всички знаеха, че тя го обича повече от всичко друго.

А най-малката, Айше, беше тиха и безразлична... Заради създалото се след идването на Сорая напрежение беше започнала да заеква, което не убягна от вниманието на майка ѝ. А и преди появата на Сорая много често беше слушала ококорено плача на майка си и крясъците на баща си при скандалите. После се затвори в свой собствен свят и въпреки че още не ходеше на училище, измоли от баща си да ѝ купи ученическа пола; сутрин по тъмно навиваше около слабите си крачета два номера по-голямата пола и по цял ден тичаше наоколо с нея, правейки се, че не забелязва Сорая. Айше беше дете, което ядеше малко, говореше малко и не приличаше нито на майка си, нито на баща си.

Макар Сорая да опознаваше все повече и повече обитателите на дома, никой, освен Мурад не ѝ говореше и за тях тя просто не съществуваше. Рано сутрин Мурад отиваше на работа, а двете момичета — на училище, и Сорая оставаше сама с Нур и Айше. Седеше си незабелязана от никого в кухнята или в крайчеца на канапетото. Можеше да закусва и вечеря заедно със семейството, понеже и Мурад беше там, но обядваше тихо като мишка, сама в кухнята.

Докато в началото миеше чинии от време на време, то след първия месец задълженията ѝ драстично се увеличиха. Една сутрин след излизането на Мурад Айше ѝ подаде списъка с покупки, направен от Нур, и каза:

— Мама каза да се напазарува.

Този ден Сорая се качи за първи път в маршрутката, отиде до супермаркета, напазарува и когато се прибра жива и здрава, се почувства едно стъпало по-нагоре. Така се започна от храната, после дойде чистенето и след известно време цялата къща легна на ръцете на Сорая.

Въпреки насочената към нея омраза започна да се чувства част от дома, в който живееше. Мурад беше сменил пердетата в кухнята, купил пералня и осигурил заниманията ѝ в свободното време чрез различни прежди. Освен това по цял ден ѝ пращаше съобщения на мобилния и често ѝ звънеше. Тоест, колкото и да отсъстваше от къщи, се стремеше Сорая да не усети липсата му. Обикновено не говореше нищо съществено по телефона: как си, какво правиш, искаш ли нещо довечера; не, благодаря. Това беше целият разговор, но постоянното усещане за присъствието на Мурад не я караше да се чувства самотна. Понякога пращаше смешни съобщения и клипове; тогава Сорая забравяше войната, лагера, семейството си и настоящите условия и се кикотеше, гледайки дисплея. Но въпреки това не отговаряше на съобщенията. Смяташе, че ако го направи, би се разбрало *погрешно*.

Най-сетне, както беше обещал, Мурад даде знак, че ще я заведе в лагера. Същата нощ Сорая изживя такива смесени чувства на щастие, носталгия, тъга и предчувствие за срещата, че те просто преляха. И за първи път от много време се събуди с надежда.

Рано сутринта се отправиха към лагера с шофирана от приятел на Мурад бяла кола, седнали един до друг на задната седалка и потънали в мислите си. Времето в началото на април се беше затоплило и ставаше все по-горещо с всеки изминат километър. Всичко, което Сорая носеше в чантата си — телефонът за майка ѝ, лекарствата за баща ѝ, дрехи, бельо и малко пари — естествено беше *набавено* от Мурад. Също както и тревогата ѝ, като блъскаща се в стената врана, докато подреждаше чантата, беше потушена от Мурад:

— Успокой се, има време. И да забравиш нещо, не е страшно, ще го занесем следващия път.

И тя се отпускате, докато го слушаше...

Показала върха на носа си през прозореца на колата, Сорая отъждествяваше самотата и сиротността на пожълтялата трева с подтика си да се махне, да се откъсне от корените си и да бъде свободна; през това време станцията на радиото се загуби и шофьорът го спря. Сякаш чакал тишината, Мурад се обърна към нея:

— Преди да видиш семейството си, ще отидем до Хатай^[1], където ще останем една нощ. Ти имаш лоши спомени оттам и познаваш единствено лагера. Ще поправим това, ще те накарам да обикнеш тази страна и този живот. После ще отидем в Урфа^[2]:

Сорая замълча, всяка дума, излизаща сега от устата на Мурад, се плъзгаше в задушаващата я празнота като разточено тесто. Казаното подпали кожата ѝ, ръката ѝ затрепери от нерви, устните ѝ се стиснаха. Дотук беше. Дотук беше даденият от Мурад срок. Една нощ в Хатай означаваше една нощ заедно; тя много добре схващаше смисъла: значеше да стане жена на Мурад.

Сорая не мразеше Мурад, нямаше и помен от изпитаните първия ден чувства, дори можеше да се каже, че го обича. Но това изобщо не беше любовта на жена към мъж. Това беше обич, уважение, доверие, благодарност и донякъде навик. Да, понякога, макар и много рядко, усещаше Мурад като мъж, а себе си като жена, улавяше отправените към нея сигнали на желание. И въпреки това липсата на настоятелност от негова страна до днес за каквото и да било — особено на тази тема — я беше освободила от страховете ѝ. Но все пак знаеше, че няма да му стане жена в истинския смисъл, не можеше да направи *това*. Всъщност тя не можеше да прекрачи границата на онова, което изпитваше към Мурад — чувството на благодарност заради закрилата, грижата и сигурността.

Когато стигнаха Хатай и колата премина указателната табела за провинцията, Мурад спеше. „Дано не се събуди, дано шофьорът тръгне направо за Урфа“, помисли си Сорая. Но когато колата спря на огромния паркинг на предварително резервирания хотел, Мурад отвори очи. Целият хотел светеше. Мурад взе ключа от рецепцията и го подаде на Сорая:

— Качи се в стаята да се измиеш. Ще те чакам тук да се поразходим.

Сорая обиколи втория етаж и намери стая 205, отключи полака, отвътре я лъхна хлад. Няколко минути поседя на крайчеца на двойното легло, оглеждайки се с празен поглед: тъмночервен килим и кремави пердета, телевизор с голям екран и баня с позлатени кранове... Беше прекрасно място, на Сорая ѝ се дощя да заспи и повече да не се събуди. Да умре в тази стая сама и на спокойствие... Нареди вещите си в гардероба и слезе долу.

Мурад и Сорая по улиците на тъмносивия, стар град... Още при първите стъпки Мурад я хвана за ръка и тя потрепери като от токов удар, но не отдръпна ръката си. Сякаш плътно обвилата я, но без натиск ръка и меката ѝ топлина бяха онова, от което отдавна имаше нужда. Спря спокойно и се вслуша в себе си, докато възприеме присъствието на тази ръка, обвила нейната. В този момент, вървяща из непознатия град като някакво „нищо“ сред непознати хора, без семейство, пари и самоличност, Сорая се почувства сигурна в присъствието на мъжа, хванал ръката ѝ. И когато този ден завършеше, щеше да се роди една нова Сорая, която да изживее дълъг като живота и нежен като измислица сън...

Първо влязоха в единствената католическа църква в града, на чиято врата пишеше „Отворено 10:00-12:00 и 15:00-17:00 през зимата“. На входа и двамата не забелязаха, че слънцето в желязната решетка на прозореца очертава сянката ѝ върху сградата. Едно дърво в зеления двор на църквата, за което Сорая се питаше дали не е символ на безсмъртието, така впечатли Мурад, че му се прииска да си открадне портокал от него. В този момент от скривалището си изхвърча облечен в бяло служител и предупреди:

— Моля, не късайте!

На Мурад му приседна от вълнение като на малко дете, дръпна се от дървото и наведе глава. Отказаният на Мурад портокал предизвика състраданието на Сорая. Може би заради това за първи път поиска да го зарадва и му предложи да се снимат заедно, преди да тръгнат. Той прие смаяно предложението и когато служителят щракна бутона, птиците в двора се разлетяха и един портокал падна на земята. Излизайки, на Сорая ѝ хрумна, че Мурад *всъщност* се възторгва от всяко дърво и от всеки портокал...

Оттам отидоха в едно арменско село в полите на Планината на Мойсей^[3], където вдигнаха глава и смаяно се загледаха в друго

стогодишно дърво, а Мурад леко стисна ръката на Сорая и прошепна в ухото ѝ:

— Дано и нашата любов пусне такива корени, Сорая. Винаги ще те обичам, ще те закрилям и ще бъда до теб. Искам да бъда за теб баща, батко, приятел, любим, съпруг; искам да бъда всичко за теб.

Сорая не отговори, но думите паднаха като балсам в наранената ѝ душа. Можеше ли този мъж да има такова златно сърце? Оттам се спуснаха по пътеката към селото, а от вратата на една отдалечена къща някаква луда жена с ръце на кръста се втренчи в Сорая. Когато приближиха, жената изсъска с омраза:

— Ще ти избода очите, пръждосвай се оттук!

Мурад се усмихна и каза:

— Виж, дори лудата е забелязала красивите ти очи.

Сорая внезапно поиска лудата да я нападне, а Мурад да я защити. Но нищо такова не се случи, върнаха се обратно, преди да стигнат края на пътеката.

Оттам отидоха до древния град Селевкия^[4] при Тунела на Тит^[5], защитаващ града от планинските порои. Преминаха през него от край до край, сякаш отново го прекопаваха. Сорая се усмихна вътрешно, представяйки си хилядите римски работници наоколо. Мурад се заинтересува повече от друг случай, от друга мъка в другия край на света, за които се чувстваше отговорен:

— Какво правят сега започналите войната, донесла такова нещастие на теб и семейството ти? Как може някой да не се чувства виновен за страданията! Трябва да спасим семейството ти, Сорая, не ние започнахме войната, но трябва да се направи всичко възможно за спасението поне на един живот.

Сорая не отговори, но думите му отразяваха моралните ѝ ценности, душата ѝ се устреми към него и ѝ се прииска да го прегърне силно. Излязоха от тунела и тръгнаха по друга пътека. Сорая откъсна цветете от пътя и го пхна в джоба си, никога нямаше да забрави този ден.

Оттам се отправиха към гробницата на Хъзър^[6]. Докато Сорая се молеше вътре, Мурад отвън разговаряше по телефона. Тя излезе и колкото повече се приближаваше към него, толкова повече се понижаваше гласът му. Тогава Сорая за първи път, като отхапала отровен плод, усети, че го ревнува; с кого ли говореше? Присви очи,

сърцето ѝ заблъска от подозрение, кръвта ѝ закипя коварно. Влязоха в един магазин и докато Мурад ѝ търсеше копринен шал, тя искаше да подпали всичко. Даже целия свят. Но все пак леко се усмихна, когато Мурад ѝ подари виолетовия шал. Главата ѝ се пръскаше от неочаквана болка; всъщност ядосано се питаше: „Що за ревност е това?“.

Оттам отидоха на водопада Харбийе. Полюбуваха се на свадата между гъските и патиците, после Мурад, без да я пита, ѝ донесе приготвения вътре сандвич и чай. Помълчаха известно време и точно когато ставаха, Мурад срамежливо попита:

— Щастлива ли си?

Сорая погледна първо отражението му във водата, после него самия. Досега не беше се влюбвала; любов ли беше това?

— Много.

Това беше любов от последен поглед...

* * *

Когато привечер в адската жегата влязоха в прохладната хотелска стая, първа върху белите чаршафи се отпусна Сорая. Мисълта, че след малко ще стане съпруга на Мурад, прободеше като ток слабините ѝ, после се разпростря из цялото ѝ тяло и накрая упои ума ѝ. Мурад легна до нея и известно време говореха само очите им; погледът му галеше душата на Сорая. Внезапно се завъртя като изгубена в леглото, опря гръб в Мурад като в райските врати и усети как диханието му обхожда темето ѝ като нож. Когато той докосна косите ѝ и събуди душата ѝ, навън се свечеряваше и бездомните псета лаеха. Сорая се обърна и се сгуши в едрото му тяло като в божество. Не се целуваха, а се преливаха от уста в уста и водата, течаща под моста до тях, наподобяваше реката в устите им.

Сорая обви ръце около врата на Мурад и в този момент прозорецът рязко се отвори и навлезлият вятър разлюля пердетата. Тежестта на Мурад върху Сорая сякаш беше очаквана от костите ѝ цял живот. Таванът, стените, лампата и огледалата ги наблюдаваха едновременно и безмълвно. Тиктакането на часовника в стаята галеше душите им. Сорая виждаше в края на тунела в очите на Мурад отгоре ѝ човека, който щеше да я обича цял живот, онзи, истинския. В този миг

невидима клечка драсна кибрит и пламна огън; Сорая нарече Мурад „съпруге“. В нея едно подир друго като цветя разцъфнаха обич, упование и вяра... Притихна и му се отдаде.

Докато Мурад разчупваше черупката ѝ постепенно, вечният повик на вселената бумтеше в ушите ѝ. Двете голи тела бяха като силно преплетени сетива. Когато Мурад целуна гърдите ѝ, сякаш пусна славеи от клетка, а лилиите в душата на Сорая затрептяха радостно като от летен дъжд. Мъжествеността на Мурад потегли към женствеността на Сорая и за нея настъпи най-прекрасното Пришествие сред разноцветни писъци. Не я заболя. И докато Мурад влизаше и излизаше от света на Сорая, впитите им едни в други очи водеха сякаш безкрайна война; погледите се удължаваха ли, удължаваха и потъваха, сякаш циганско момиче застилаше с кървавочервени рози най-прекрасния площад в света.

Бяха като две изгладнели животни, за които не се знаеше кой пръв ще изостави другия, за да се нахрани. В миговете, когато времето се точеше като дъвка, душата на Сорая пляскаше с криле, излиташе и кръжеше над двама им като перка. Тя вече желаше всичко в Мурад; тялото, ума, душата и всичко заедно, всичко на момента и изцяло в нея! Сякаш ги свързваше невидимо въже и всеки дъх го стягаше и вплиташе един в друг все повече като дълга, усукана змия без начало и без край. Неразделни като ловец и плячка, като тяло и сянка, като творец и рушител... Мурад забълнува името ѝ като молитва; настоятелно, все по-бързо и по-силно... Светът беше това легло, човечеството бяха само те двамата, Сорая стенеше, обляна в кръв и сълзи, сякаш отново се раждаше, и *се роди...*

Тя затвори очи, реейки се в безкрайността, борбата ѝ затихваше. Тихият дъжд, ромолящ в нея, я допълваше с Мурад. А той като дете, жадуващо майчина ласка, положи глава на гърдите ѝ. Тя жадно вдъхна мириса му, целуна го по челото и заспа...

Разговорът на семейството в съседната стая нашепваше приспивна песен...

* * *

На сутринта промяната в душевното състояние на Сорая непохватно рефлектира в движенията ѝ; каквото и да пипнеше, го изпускаше, удряше, чупеше и се ядосваше на себе си. Щеше да ѝ липсва леглото, което погледна за последен път, напускайки стаята, защото снощи беше изживяла божествено усещане, което не беше я спохождало досега и знаеше, че повече няма да я споходи. Но цветовете на дъгата, появила се снощи по лицето на Мурад, започваха да избледняват. Откакто се събудиха погледът му към нея, тонът и стойката бяха както по-чужди, така и по-близки. Сякаш от тази сутрин съпружеството му беше вече задължение. А Сорая се чувстваше като неопитомено куче, което Мурад държеше на невидим синджир; привързано до смърт към господаря си, но стремящо се да го убие.

Върху *преживяното* беше спусната завеса. Когато след няколко часа прекрачиха входа на лагера в Урфа, приличаха на туристи, разглеждащи непозната страна. Сорая се спусна към палатката на семейството си, а Мурад любопитно се оглеждаше наоколо. Хая и Хейсем се бяха изсипали под слънцето пред палатката неподвижни, като пържени яйца в тиган. Щом Сорая видя родителите си, не се удържа и завика; наблюдаващите от съседните палатки подскочането на майка ѝ и развълнуваните движения напред-назад на баща ѝ започнаха да се кикотят и подиграват. Сорая установи, че в погледите им все още присъстваше същата неприязън, низвергване и отхвърляне. Явно тук нищо не се беше променило за семейството ѝ...

Сорая, прегърнала с копнеж първо майка си, после баща си и вадеща задъхано и мълчаливо от чантата си лекарствата, дрехите, храната и парите, приличаше на начинаещ илюзионист. В този момент Хая забеляза наблизко висок мъж, който ги наблюдаваше; от вълнение Сорая беше забравила за Мурад и след знака на майка си го повика с ръка. Но колкото повече се приближаваше, толкова повече Хая и Хейсем се начумерваха: истината, че дъщеря им е била продадена на техния връстник се изправи като планина насреща им. След кратко и бездушно запознанство Мурад огорчен се заглежда къде да седне или да застане и когато никой, освен Сорая не се поинтересува от него, се притесни, каза, че ще се поразходи и се отдалечи от семейство Номари. Тогава Хейсем пропадна в чувството за вина като в пропаст: дъщеря му се беше омъжила за човек на тази възраст заради него. С тъжно изражение попита:

— Дъще, на колко години е този мъж?

— На петдесет, татко.

— Ах, Мердан! Аллах да го накаже! Те също напуснаха лагера веднага след теб. Хвърлихме те в огъня със собствените си ръце, нали?

— Не, татко...

— Какво не, дъще. Как да му бъдеш съпруга на този човек. Младо момиче. Не е ли жалко за теб? Проклятие! Не можах да бъда баща. Аллах да ме накаже!

— Татко, повярвай, че съм щастлива — прегърна го Сорая.

Досега сдържалата се Хая не устиска повече:

— Не лъжи, Сорая. Как може да си щастлива? Ето до какво доведе многознайщината на баща ти. Браво на вас, опълчихте се срещу целия лагер и ето какво стана...

Как можеше Сорая да им обясни, че обича Мурад, че снощи е била най-щастливата жена в света? Каквото и да кажеше, те щяха все така да вярват в каквото искат, в каквото бяха свикнали да вярват. Според тях, щом едно младо момиче е съгласно да живее с толкова по-възрастен мъж, то е поради една или друга принуда. Любов, обич? Не, в това никой не би повярвал...

— Мамо, вземи този мобилен телефон. Вече ще говорим по него. Ще се опитам да се свържа с лелите и чичовците ми. В най-скоро време пак ще дойда в лагера, а Мурад обеща, че скоро ще ви изведе. Но все още е рано.

Сорая се задъхваше да разкаже колкото е възможно по-подробно и за по-кратко време живота в Мардин от най-добрата му страна на гледащите я със съжаление родители. Защото Мурад я беше предупредил, че е изкопчил разрешение за час от управляващите. Вече трябваше да тръгва. А и макар да не си го признаваше, вече се чувстваше част от Мурад и искаше да си върви...

Напускайки палатката под съпровождащите я омерзителни погледи, се насилваше да разкъса невидимата мъглява завеса. Когато най-сетне стигна до изхода, където предполагаше, че я чака Мурад, зад една палатка забеляза обърнат гърбом негов двойник, жестикулиращ срещу енергична жена. Приближавайки, въпреки малкото разстояние между жената и мъжа, чието лице все още не се виждаше, дори вероятността това да е Мурад да намаляваше — всъщност той не познаваше никого в лагера — тялото и главата му все повече

заприличваха на Мурад. Сорая усети плъзващ по тялото ѝ огън, сякаш във вените ѝ протече натрошено стъкло. Като че сърцето, мозъкът и клетките ѝ внезапно се бяха изострили като връх на нож и се забождаха в нея. Когато приближи достатъчно до обърнатия гърбом мъж, гласът му я увери, че това е Мурад. Съществото ѝ искаше да се хвърли между тях и да прекъсне разговора.

— Мурад?

Той се обърна към гласа, но усмивката отпреди малко още не беше изчезнала от лицето му, а въпросителният блясък в зениците му още беше там. Сорая разпозна изражението от разговора с момичето, то беше същото, което беше наблюдавала у него до тази сутрин и изчезнало след това. А момичето беше приятелката ѝ от лагера Саире.

Познатата ѝ стойка и широката усмивка накараха Сорая да се смръзне от гняв: за какво ли говореха тези двамата толкова близо един до друг зад някаква палатка? И тъй като Сорая не желаше да удължи момента, в който се почувства като глупачка, се отдръпна мълчаливо. Докато чакаше Мурад в колата, гладният гризач в нея поглъщаше душата ѝ. Когато Мурад дойде след няколко минути, изглеждаше така безразличен, че Сорая не издържа и попита:

— Познаваш ли Саире?

— Не, откъде да я познавам?

— Знам ли, така задушевно си приказвахте...

— Ами имала проблеми и ги сподели.

— Какви проблеми?

— Какви проблеми в лагера ли, Сорая? Като че ли не си живяла там!

Сърцето ѝ изпомпваше кръвта толкова бързо и гневно, че сякаш напълно беше превзело цялото ѝ тяло. След известно мълчание Мурад, усещайки натежаващата атмосфера в колата, смекчи тона като предишния ден:

— Скъпа Сорая, няма как да не изслушаш хората, съгласна ли си? Момичето разбра, че не съм тамошен и като попита какво търся в лагера, разказах ѝ за теб. Тя била там отдавна, имала проблеми, искала да се измъкне, ето това ми разказа. И аз ѝ обещах при следващото ни посещение да донеса някои неща, дори може и нея да изведем, какво ще кажеш?

Сорая едва се въздържа да не изкаже напирания по устните ѝ въпрос „Като съпруга ли?“. Пое дълбоко въздух и макар вътрешният глас да я убеждаваше, че Мурад е прав в желанието си да помогне някому в затруднение, не можеше да отпъди току-що видяното. Приемаше, че съпругът ѝ е жалостив, но колкото и да осъзнаваше логиката, гризящата я ревност предизвика силно главоболие като от слънчев удар.

Настъпи нощ. Колата напредваше, поглъщайки белите маркировки по шосето. С приближаването до дома Сорая се отърсваше от случилото се в лагера, но се изпречваше пред друга действителност: Нур. Досега Сорая не само не ревнуваше, но беше и доволна, че Мурад спи в една стая с нея. А сега отлично знаеше, че излязлата от къщата предишния ден Сорая няма нищо общо с влизащата в момента там Сорая. Въпросите, които никога не би задала на Мурад, се въртяха в ума ѝ като брашно в сито: дали Мурад все още смяташе Нур за съпруга? Докосваше ли я нощем? Обичаше ли я още? Когато пристигнаха с тези въпроси в ума си, Сорая усети върху себе си желязната ризница на истината: не беше възможно повече да дели Мурад с която и да е, дори със съпругата му.

Тази нощ Мурад за първи път легна на канапето до нея. Успокоена като от падането на тежък товар, тя опря гръб в него, леко дръпна пердето и оприличи чертите по пълната луна с тези на мъжа си. Когато Мурад заспа с глава в прохладата на гърдите ѝ, в спалнята заискриха забодените в тавана черни очи на Нур и в ушите им отекна прошумоляването на отворителна жълта змия.

* * *

След като Сорая стана съпруга на Мурад в *истинския* смисъл на думата, той повече не отиде в леглото на Нур. И най-вече заради това всички в дома знаеха, че той се е превърнал в бойно поле. Но Сорая беше толкова щастлива, че не обръщаше внимание на вкаменените погледи, влошеното отношение и отровните думи. Изпитваше щастие дори в отсъствието на Мурад и само мисълта за съпруга ѝ стигаше да ѝ се подкосят краката денем. А нощем, на канапето, където вече спяха двама, Сорая беше научила най-важното в живота — да слуша

единствено обичта и предаността, идващи от дълбините на човешкото сърце.

Вече гледаха да са възможно по-далеч от този дом. Особено през уикендите никой не им пречеше; заспиваха в края на нощта прегърнати под небето на друг град. Бяха си създали свят за двама далеч от този дом, в хотелските стаи. Мурад беше действителен, енергичен, борец се с живота мъж. А Сорая — намерила любовта след голямо нещастие, емоционална, но и безпокояща се жена...

През един уикенд, докато Мурад пиеше втората си двойна ракия в някакъв ресторант — а обикновено пиеше три двойни за половин час — Сорая попита за Нур.

— Сорая, когато се оженихме с Нур, бяхме още деца. Още не може да се каже, че е свършило. Тук, ако някой изостави жена си, няма и да го погледнат. Не е прилично. Но ти защо си блъскаш главата с това, не ти ли стигам?

— Не, обичам те. Не бих искала никого друго.

— Обичаш ме и аз те обичам, нали? Май не го разбираш. С никого друго досега не съм обикалял градовете и не съм се старал да го направя щастлив.

Това, че ѝ показваше, макар и косвено, колко е специална, накара краката ѝ в черни ниски обувки под масата да се подкосят. Искаше ѝ се винаги да чува колко я обича и цени, но се питаше защо никога не го казва направо. И защо той обръщаше всеки разговор в шега, защо никога не говореха сериозно...

— Искаш да кажеш, че ме обичаш?

— Слава богу, понякога схващаш — рече нежно Мурад.

— Тогава защо не си винаги с мен? Защо не се пренесем другаде?

— Сорая, не мога да се разкъсвам. Не мога да обичам две наведнъж. За мен вече Нур е само приятел, да прекратим темата.

Сорая наблюдаваше изражението му, докато говореше. Нито в погледа, нито в гласа, нито в поведението му имаше признак на лъжа. И в продължение на година след това продължи да си припомня това изражение винаги, когато го видеше. Всъщност тя преживя в една година най-хубавите мигове от живота си. За нея той вече беше като изчистен силюет, като бавно потапяне на веслата. Колко много само виждаше по дъното на водите, които прекосяваше... Когато с гордост

си спомнеше съпруга си, нощите и лицето му, усещаше приятен трепет. Откакто забеляза, че в порив на страст левият му клепач започва да играе, разбра, че трябва да гледа там като в огледало.

Когато Мурад ѝ целуваше ръка, пеперудите в нея трепваха възторжено като от летен дъжд. Преди да заспи, се настаняваше доверчиво в прегръдките му като дете в майка си. Когато посред нощ се събудеше и го прегърнеше, се чувстваше като вървяща уверено през мрачна гора. Понякога, докато се целуваха в леглото, говореха съвсем незначителни неща, смееха се и след това сънят ги обръщаше. Докато галеше лицето на съпруга си, ранената от войната душа на Сорая се лекуваше.

* * *

Веднъж месечно Сорая навестяваше родителите си с наета кола, дори без Мурад, и винаги им вдъхваше увереността, че нещата скоро ще се оправят. Макар да виждаше, че състоянието на баща ѝ се влошава, вече гледаше с оптимизъм на живота и както нейните лоши дни бяха свършили, така щяха да свършат и за родителите ѝ. Когато не можеше да отиде до лагера, често говореше с майка си и вземаше поръчките ѝ. Веднъж при разговора с майка си дочу от дневната името на Мурад от разговора на Нур със съседката и се притесни. Затвори телефона и се приближи на пръсти. Говореше съседката:

— Май не си говорите много с бате Мурад?

— Ами за какво да си говорим, госпожо Елиф. Добре дошъл, добре заварил. Какво повече да се говори тук?

— Знам ли, всичко това много те огорчи...

— Момичето ли?

— Не, имам предвид предишната. Точно тя те съсипа, нали?

— Май напразно съм се ядосвала. Ти сега да видиш. За първи път води някоя вкъщи и аз много се ядосах. Да не би да не знаех за предишните!

— Сега нищо не можеш да направиш с това сирийско момиче. Откъде ни дойдоха на главата тия.

— Ще видим дали може, или не може да се направи нещо, не бъди толкова сигурна.

Застанала на пръсти пред вратата, стаила дъх, Сорая слушаше разговора. За кого, за кое момиче, за кой случай говореха тези жени?

През този ден времето едва се точеше. Сорая несъзнателно вземаше нещо от някаква стая, носеше го в друга, там го забравяше, търсеше, намираше, отново губеше, не можеше да открие и се ядосваше на себе си; накрая седна и се опита да се успокои. Единственото ѝ желание беше Мурад да се прибере час по-скоро. Когато вечерта на вратата се почука, първо Сорая изхвърча от кухнята и отключи. Всички в къщата разбраха, че това е признак за нещо необичайно, а Нур от една година насам за първи път доволно се облегна.

Мурад изненадано се вгледа в Сорая, зачервена от гняв, пръхтяща през нос и с треперещи ръце. На нея не ѝ пукаше, достатъчно се беше борила със себе си, докато го чакаше, и в момента желаше да научи цялата истина:

— Днес дочух разговора със съседката. За кое момиче преди мен говореше? Или момичета?

Мурад се слиса, за първи път я виждаше толкова ядосана.

— Момиче преди теб ли? Така ли казаха?

Сорая разбра, че Мурад отново говори със заобикалки и дори беше сигурна, че след малко ще го обърне на майтап. Ако не беше достатъчно решителна...

— Мурад, сериозно говоря. Кое е момичето преди мен, което е съсипало нервите на Нур?

— Кое момиче, какво е съсипало?

— Достатъчно!

— Ами имаше едно момиче, баща ѝ застрелял майка ѝ, тя умряла, а той влязъл в затвора. Момичето остана сирак. Доведох го тук.

— Доведе я? Просто така, без да я докоснеш?

— Стига глупости, Сорая!

— Ако са глупости, се заклевам, че никога повече няма да проговоря!

— Добре де, ти си знаеш, не ми говори...

Спокойствието му изненада Сорая, дали пък изобщо не го познаваше? Но не беше време за сръдни, трябваше да научи всичко:

— Моля те, искам просто да знам.

— Какво повече да ти кажа, това е. Да, доведох момичето вкъщи. Сключихме брак, защо да си кривя душата, но то не беше заради мен, а заради нея. Не познаваш тукашните, Сорая, не дай боже да излезе име на някоя. Никога никому не бих го причинил.

— И после?

— После какво, непрестанни скандали вкъщи, неприятности. А момичето не беше като теб, не си мълчеше. Ръчкаше огъня с ръжен. Накрая й казах да се маха.

— Изхвърли я на улицата значи...

— Моля те. Имаше брат. Предадох я на него. Уредих му работа, помогнах да се установи в Истанбул. А момичето се омъжи там и сега е щастливо.

Прозрачната завеса пред очите ѝ беше отражение на жизнения за нея въпрос: беше ли Мурад човекът, за когото го мислеше? В този момент тя прозря, че Мурад я е заключил в една стая от живота си и не само не я пуска в останалите, но и не иска да научи за тях. Този мъж имаше и щеше да има много животи. А тя беше *изцяло* изключена от неговия живот.

През цялата нощ Сорая мислеше за „онова момиче“. Ами ако не беше подслушала разговора? Трябваше ли да узнае истината за Мурад? Вероятно нищо нямаше да спечели, дори определено щеше да загуби, но не можеше да се овладее. Беше беглец от войната, уморена и беззащитна, втората жена в дома, но не беше от *онези момичета*, които не се интересуват от нищо. Фанатичният ѝ стремеж към истината, откакто се помнеше, беше причина за сегашното ѝ състояние. Така беше в училището в Сирия, така беше с приятелите и в дома ѝ. Докрай се бореше да научи истината.

Всъщност проблемът на Сорая не беше предишният живот на Мурад. Проблемът ѝ беше в желанието да познава него, когото обичаше, доверяваше му се и го беше превърнала в център на живота си. Кой беше Мурад, що за човек беше — онзи, за когото се представяше пред нея, или съвсем различен? Дали утре и нея нямаше да остави насред път? Тя искаше да знае в чии ръце е поверила живота и бъдещето си. Мурад можеше да бъде както безмилостен убиец, така и отявлен мошеник; тя искаше само да знае и пак да го обича, тоест, да го обича, познавайки го. А и *онези жени* така говореха, сякаш и Сорая като *другите* беше бездомно коте. Откакто чу този разговор, Сорая се

чувстваше не като част от двустранната връзка с Мурад, а като вещ, за която е платено. И все пак не се боеше нито да остане на улицата, нито от смъртта, защото човек, преживял войната, не можеше да се плаши от това. Единственото, от което се плашеше, беше лъжата...

Тази нощ докосването на Мурад я бодеше като игла. Несъзнателно се отдръпваше от него, когато пожелаеше да я целуне, не можеше дъх да си поеме при опита му да я прегърне, сякаш тонове се стоварваха върху ѝ. Беше неспокойна, като че изтъкан от лъжи кошмар се стоварваше върху нея. Сърцето ѝ прекъсваше, въртеше се на канапетото и все не успяваше да се успокои. Мурад забеляза нервността ѝ, потърпя известно време, но на зазоряване стана и отиде в креслото:

— Сорая, какво ти става?

— Не зная, не ми е добре.

— Има ли причина?

Мурад отново се изтегна до нея и както всяка нощ, преди да заспи, продължително се вгледа в лицето ѝ. Усмихна се.

— Не ми ли вярваш? Твой съм, какво повече искаш? Преживяла си голямо нещастие и лесно се впечатляваш. Да не би да искаш да си вървиш, кажи ми истината!

— Не, защо да искам?

* * *

С времето Сорая придоби още едно око, за чието съществуване не предполагаше: око за истината... Наблюдаваше Мурад, излязла крачка навън от цветната градина, която поддържаше вече година. Вече виждаше бродещите по лицето му непознати сенки; долавяше непознати оттенъци в тона му... Искрицата фалш в усмивката му, измамната енергичност на ръцете му, показната обич към нея на прибиране... Сорая тепърва установяваше, че Мурад е ненаситен и не би могла да има общ живот с него. Никога не беше ѝ се отдавал; всъщност за него обичта и верността бяха затвор без право на избор.

Връщайки се година назад, си припомни колко безразличен беше към нея, когато си идваше късно и как дори въпросът „къде си“, отронил се от вонящите му на алкохол устни, звучеше като заплаха. Сега вече разбираше смисъла на всичко това. Дори в началото Мурад

да се беше старал да докаже обратното, с времето, както непрочул се художник приема съдбата си, така и Сорая прие истината, че вече го *вижда*.

Когато моментите на мълчание помежду им започнаха да се множат като просеците из почти всички улици на града нещастни деца, двамата постепенно се отдръпнаха един от друг. Той вече не й звънеше по телефона, прибираще се късно всяка вечер и през уикендите излизаше сам. Дори някоя нощ, без да го признае, да не се беше върнал в предишната си спалня, при Нур, и двамата знаеха, че повече нищо няма да бъде както преди.

Може ли да се обърне процесът на гниене на ябълката? Колкото и Сорая да се опитваше да отпъди бродещите като призраци в главата й тъжни мисли, не успяваше. Всеки следващ ден беше по-лош от предишния. Вече нямаха съпругески отношения, като бял ден беше ясно, че Нур и момичетата не я искат вкъщи, и изхвърлянето й оттук на улицата беше въпрос на време. Дали Мурад щеше да го позволи? А защо не, помисли си, нали нямаше нищо общо между мъжа, който едно време твърдеше, че умира за нея, и онзи, у когото нямаше и искрица обич?

Най-накрая на една вечеря Мурад съобщи очакваната от Сорая новина: имаше друга. Когато заяви, че ще настани момичето в дома — естествено като съпруга, Сорая наистина се *отврати* от него. Вече не го чуваше какво говори, хвана само последното изречение и научи, че няма нужда да напуска къщата. Преди да стане от масата, Мурад добави:

— Пристигането на съпругата ми засега няма да промени нищо. Всеки може да остане тук.

Нур промърмори:

— И туй ли ще ни висне на главата...

Сорая се направи, че не я чува. Без друго напоследък бяха зачестили нападенията срещу сирийци и това я плашеше. Преди няколко дни в новините съобщиха, че в Антеп^[7] вероятно наемателите сирийци са убили хазяина си, което доведе до масови нападения срещу сирийците в квартала. Подобни новини зачестяваха от ден на ден. Макар Сорая да беше в безопасност „засега“, както каза Мурад, не се знаеше какво ще стане по-нататък. И какво ще донесе в живота й новата му „съпруга“...

Главата ѝ се замая от мислене. Без да разтреби масата, излезе на чист въздух пред вратата, седна на студения бетон и опря гръб в стената. В този момент всичко хубаво, останало от Мурад, започна да се превръща в мъртви змии и като помислеше за новата му съпруга, душата ѝ се гърчеше в родилни мъки. Сякаш години бяха минали, откакто той съобщи за нея преди малко; Сорая усещаше косите си окапали, очите хлътнали и лицето пожълтяло. Бяха минали векове, но нищо не се беше променило, не беше се разбила в земята след блъскането в пропастта, а продължаваше да пада, усещайки ръката, която я блъскаше. Запуши с ръце ушите си за виковете на гонещите се пред насрещната къща момиченца, от седенето клекнала кракът ѝ изтръпна; изпускаща облаци газове маршрутка се показва в началото на улицата. Сорая вече беше убедена, че не може да има нормален живот след войната, досега само се беше залъгвала. Всъщност Мурад никога не беше я обичал, той приличаше на вампир, който има нужда от все повече кръв, за да оцелее, и нуждата му от жени беше болестно състояние. Трескаво търсене, което никога нямаше да спре... Онова, което Сорая беше помислила за любов у него, беше грозна маска, целяща да скрие нагона, който непрекъснато го теглеше в пустотата си...

* * *

След полунощ палатката на Хая и Хейсем беше нападната с камъни от неизвестни лица. Управата на лагера разбра, че нещата не вървят на добре, и реши да ги премести в друг лагер. Няколко дни след това Хая се обади на Сорая, за да ѝ съобщи, че са останали без пари, и е принудена да продаде телефона. Положението на Хейсем също се влошило и лекарствата вече не помагали. И Сорая отново се сблъска с войната, лагера, глада, болестите и смъртта, от които се беше отдалечила в този дом:

— Мамо, не продавай телефона. Ще дойда възможно най-скоро, трябва да говоря с Мурад.

— Дъще, парите са ни нужни сега. Като дойдеш, ще купиш нов. Чакай да говориш с баща си.

— Дъще!

— Как си, татко?

— Ами имам рани. И ме болят. Не съм много добре. А ти как си? Щели да ни местят другаде.

— Зная, татко, щом научите къде ще ви местят, веднага ще ми се обадите, нали?

— Добре, дъще.

Това беше последната новина от семейството ѝ.

* * *

Точно седмица преди заплануваното пристигане на третата съпруга вкъщи Мурад се събуди със силна треска и болки, но животът извън стаята му отдавна кипеше. Всички прозорци бяха отворени за проветряване, Сорая току-що се беше върнала с покупки, а Нур чистеше големия шарен килим в дневната. Докато изпразваше пакетите, първа Сорая чу охкането от спалнята. Веднага изтича да предупреди Нур, която миеше килима в дневната и с едно око гледаше сутрешния блок. Тя веднага спря звука с дистанционното и се послуша. Да, някакви стенания се чуваха от Мурад. Веднага отри ръце в полата си, хукна и отвори вратата. Свит на две, Мурад трепереше като лист.

— Какво ти е, Мурад?

— Умирам.

Когато Мурад обърна лице към нея, Нур забеляза, че е бял като платно, а тялото му се гърчи мъчително като при отравяне. Паникьосана, повика Сорая и веднага съжали за това. Докато Сорая набираше от домашния телефон номера на спешното, Нур беше загърбила състоянието на Мурад и си мислеше каква голяма грешка е направила, искайки помощ от момичето в критичен за съпруга ѝ момент. Сякаш събрала смелост от този зов за помощ, Сорая влезе в стаята:

— Повиках линейка, идва.

— Добре, сега излез и си върши работата.

През целия път в линейката Нур гледаше Мурад, чиято треска и болки не само не спираха, но и нарастваха. Гледаше го не като съпруг, а като чужд човек. Това безразличие се пораждаше от факта, че за първи път го вижда толкова безпомощен. Първият санитар, влязъл в

линейката няколко секунди след рязкото спиране, изнесе Мурад навън с носилка. И докато вкарваха полуприпадналия Мурад в болницата, Нур едва ги догонваше. Когато след спешното отделение го внесоха скоропостижно през двукрилата врата на операционната, тя се зачуди какво да прави. Седна в градинката отвън. Какво му беше на Мурад, защо решиха да го оперират и колко щеше да продължи? В този момент на безпомощност се сети само за дъщерите си; какво щяха да правят, ако баща им умреше?

Помисли за Хатидже, какво странно момиче беше. Тя беше първата добра новина за нея след повече от десет години брак с Мурад. Хатидже, дошла на бял свят с писък, я беше направила майка точно когато напълно беше загубила надежда. Още от бебешките си години детето правеше впечатление със зрялото си изражение. Сладката глезла Еслем след две години... И най-малката в дома, горкото безразлично и мълчаливо момиченце Айше...

Нур отчаяно размишляваше как ще се справят с живота тези момичета, ако с баща им се случи нещо. Да пази Господ, но след липсата на апетит напоследък у Мурад, стомашните болки и пристъпи на повръщане, случилото се сутринта изобщо не вещаеше добро. Стресна се от звъна на мобилния телефон, беше Шенол, племенникът на Мурад:

— В болницата съм, лелю. Докторът те вика.

— Ида.

Усилието на скочилата от пейката Нур да бърза с големите си бедра се понрави на санитаря, пушещ на вратата. Когато влязоха с Шенол при доктора, от проучващия му поглед Нур разбра, че положението е сериозно.

— Заповядайте, вие ли сте съпругата му?

— Да, аз съм.

— Как се казвате?

— Нур.

Младият лекар с безизразен поглед хвърли нещо като аспирин в чашата пред себе си на бюрото, на което нямаше нищо друго, освен компютър и две рамкирани снимки, и докато водата се пенеше, Нур стисна ръце от притеснение. И макар двамата насреща му да очакваха думите му, той явно не бързаше. По пронизителния звук на клавиша, който натисна, Нур разбра, че включва компютъра. Той вдигна вежди и

се втренчи в монитора, сякаш забелязал нещо интересно, а Нур заразглежда металния шкаф от лявата му страна. Мислеше си колко често се срещаха едно време тези сиви бездушни шкафове. Спомни си как обичаше да рови из малкото останали снимки вкъщи и обичаше да събира вехтории, при което сърцето ѝ се сви. Сега миналото беше отрова за езика и съжаление в душата.

Докато докторът пиеше разтворения аспирин с очи към тавана, ръцете на Нур почервеняха от стискане, а Шенол беше забил поглед в пода, зает с безбройните си мисли. Накрая лекарят проговори:

— Първо да ви ободря, госпожо Нур. Много труден случай. Чака Ви тежък период, но Господ да ви даде търпение. Сега ме изслушайте спокойно, всичко е за човека, нали така?

— Кажете докторе, какво му е на Мурад?

— Има рак на стомаха. За съжаление в четвърти стадий, както установихме. Има метастази, тоест, разраснал се е. Затова не оперирахме. Много вероятно се е разпрострял и в стомаха. Сега започва нов период. Първо ще проведем химиотерапия, после ще изрежем една част, голяма част, от стомаха.

— Химиотерапия?

— Да, на рака. Не искам да ви давам големи надежди, госпожо Нур, но нека не бъдем песимисти. При тези болести най-важното са грижите и душевното равновесие. Трябва да знаете още, че при такава болест продължителността на живота не е голяма. И все пак, Господ знае. Най-важното в този случай е да преживее остатъка от живота си по най-добрия начин.

— Колко му давате?

— Както казах, това е Божя работа, но от опита си до днес знаем, че не са повече от шест месеца до година.

От тази неочаквана новина умът на Нур се парализира. Сякаш не Мурад, а тя имаше рак. Знаеше, че не може да се отпуска, но като от невидима ръка беше потопена в море от неизвестност. Усети, че ѝ прилошава, но докторът продължи:

— Както вече казах, трябва незабавно да започнем химиотерапия. После ще се наложи стомашна операция и ще трябва да изрежем голяма част от стомаха, може би и целия. През това време трябва да се спазва определен хранителен режим и с това ще се

заемете вие, госпожо Нур. Сестрата ще Ви даде списък на продуктите. Нека веднага започнем химиотерапията, без да губим време, а?

Шенол разбра по липсата на кимане и неподвижните устни на леля си, че тя повече не може да схване казаното от доктора и поемайки отговорността, му зададе необходимите според него въпроси. Дали трябваше да вземат болния и да го отведат вкъщи? Кога щеше да започне химиотерапията? И кога щеше да се направи операцията? Болният само вкъщи ли щеше да се гледа? Докторът търпеливо отговори на всичките му въпроси. Свърши и отвори прозореца зад гърба си. Нур вдъхна дълбоко свежия въздух отново, и отново...

* * *

Същата нощ Сорая толкова се бори да потисне напиралците в ума й въпроси, заравяйки пръсти, миришеци на палените една след друга от намерените в чекмеджето цигари в струящите си от пот коси, че дори звукът на сутрешната молитва от минарето не я успокои. Можеше да мисли единствено за случилото се с Мурад. Нещо лошо ли имаше, след като не се прибраха цяла нощ? Два часа след като заспа около седем сутринта, се събуди от тропане по вратата. Беше Мурад — едва се държеше на краката си. С помощта на Нур влезе без нито дума в спалнята. Шенол й съобщи шокиращата новина:

— Батко Мурад има рак, Сорая. При това доста напреднал. Лекарят каза да го гледаме добре.

Нур усети, че силите й са на привършване, и се опря на печката. Шенол продължи:

— Докторът каза, че при добри грижи болните могат да оцелеят около шест месеца. Много е напреднала болестта на бате Мурад, Сорая, да го бяхме открили по-рано, рече докторът. Ами каквото е рекъл Господ. Ракът е в последен стадий, има метастази в черния дроб и стомаха. Сестрата ни даде списък какво да яде, ето ти го.

Сорая прочете списъка, разпечатан от компютър на смачкан лист, който Шенол извади от джоба си, разграфен по дни. И след като проучи написаното, приличащо на програмите по четене и писане в лагера, каза:

— Ами тук има само супи!

— Да, оттук нататък само течна храна — поясни като познавач Шенол, който ги беше прочел предварително. — Малко и начесто, по пет-седем хранения дневно. Можеш да прибавиш хляб в супата. И понеже е супа, можеш да добавиш яйца и зеленчуци. Има нужда от много кисело мляко. Никаква захар. Защото ракът е изял стомаха му. Има нужда и от витамини. Но първо химиотерапията. Докторът каза да не губим време. Започват в понеделник. Знаеш ли какво е химиотерапия?

— Не зная.

— Това е лечение на рака. Ще му дават лекарства венозно. Лекарят предупреди, че болният отпада от това лечение. Световъртеж, повръщане, понякога диария. Същите храни се дават и по време на химиотерапията, само зеленчуци да не липсват. Никакви цигари и алкохол. Също и чай. Ако си спомня още нещо, ще ти съобща.

— Добре.

Шенол попита Нур, полагаща Мурад в леглото, дали се нуждае от още нещо и си тръгна, а Сория се втренчи в списъка. От всичко казано от Шенол в ума ѝ се забиха само „шест месеца“, тоест на Мурад му оставаха още шест месеца? Сякаш ставаше дума за някой друг. Как можеше това да се случи на такъв едър и силен мъж...

* * *

Когато момичетата се прибраха с обичайната шумотевица, Мурад спеше сякаш вечен сън. Нур, все още неотърсила се от преживения шок, каза на дъщерите си, които разпитваха за баща си, да потърпят до вечеря. И тогава, напрегната и уморена, като по задължение им разказа всичко:

— Хатидже, Еслем, Айше, искам да ме слушате внимателно.

Хатидже веднага я послуша, вдигна поглед от храната и вперил очи в майка си. Еслем мушна под бедрата си телефона, по който скришом пращаше съобщения. Айше едва откъсна поглед от телевизора.

— Баща ви е тежко болен. Има рак. Трябва много да се грижим за него. Положението му не е розово. Вече не можете по детски да се

гоните и да вдигате шум, нито да се карате. Докторът поръча да поддържа духа му. Престанете със съобщенията и се загрижете за баща си. С две думи, зле е.

Еслем се ококори и зяпна, задавайки въпроса, който майка ѝ обясняваше индиректно:

— Ще умре ли татко?

— Господ знае. Но докторът каза да сме готови на всичко.

Хатидже остави вилицата и хляба, загледа се в чинията си и съжали майка си. А Айше продължи да следи телевизионното състезание дали поради възрастта си, или защото не схващаше неизбежното съществуване на смъртта. Еслем не помръдваше, дали защото не ѝ пукаше, или горчиво съжеляваше, но зяпаше майка си с полуотворена уста и празен поглед. Нур усети, че повече не може да издържа, и стана от масата. Наля си чай и се загледа през прозореца.

* * *

През последвалата неприятна и безмълвна седмица всички в къщата сякаш се бяха договорили негласно и не коментираха проблема. Рано в мразовитата утрин, когато Мурад и Нур тръгнаха към болницата за химиотерапия, Сорая с косите, лицето, стойката си и всичко останало приличаше на току-що завърнала се от война. Дали трябваше да съжелява, че Мурад ще умре? Не, не можеше да съжелява, но се ядосваше, защото той първо я беше уверил, че си има друга, а сега умираше и я изоставяше сам-сама в рухналия ѝ свят! Сорая все си повтаряше „Никога, никога няма да ти простя!“, но сега към този израз на отчаяние бяха добавени още три думи: „Никога няма да ти простя, дори да умреш!“. Но не разбираше защо мисълта, че повече няма да види майка си и болния си баща, не ѝ причиняваше такава болка като тази за Мурад. И то след всичко преживяно. Добре, Мурад не беше лош, никога не е бил. Не е лишавал дома си от нищо, никога не си е правил оглушки за исканията на жените и децата си. Дори понякога да е бил груб с Нур, то беше незначително, привързан беше и към дъщерите си. А със Сорая връзката му беше по-специална, поне допреди известно време. Всички бяха наясно с това, та нали заради това Нур я мразеше до смърт? Мурад беше научил Сорая първо да

бъде обичана, после да обича и да се люби. И го беше направил толкова добре, че тя дори не забеляза как се е озовала в задънена улица...

* * *

В деня, когато Мурад след месеци на химиотерапия и безбройни операции отново влезе в болница за кой ли път, изправянето срещу обратната страна на медала — срещу мисълта, че момичетата ще живеят без баща си, а Нур — без стълба на къщата — беше много по-трудно от предполагаемото. Дори да го очакваха от известно време, никой все още не вярваше, че наистина ще се случи. Единственият успяващ да запази самообладание след всичко, беше Мурад. Страдаше безмълвно като куче, затворило се в себе си, в очакване на смъртта и избавлението от нетърпимите, най-вече нощем болки. В такива случаи се завиваше през глава, стискаше очи, заел позата на зародиш в утробата, и не желаше да разговаря с никого. От поставянето на диагнозата окончателно се беше върнал на предишното си място, в спалнята.

Но в този ден Нур, водеща Мурад до тоалетната със ситни стъпки като бебе, забеляза подутия му като балон пред спукване корем, и разбра, че трябва да се направи нещо повече от източване на вода. Тихо промърмори:

— Май коремът ти никога не е бил такъв.

Но Мурад сърдито ѝ обясни, че не иска да я слуша и че се ядосва, задето по никакъв начин не може да отиде по малка нужда. Тя веднага се впрегна, каза му да се напъне още малко и докато се мъчеше да го подпира в гръб, за да не падне, се погледна в малкото, мръсно и накриво закачено над умивалника огледало зад него; ужаси се и се втренчи в отражението си като в непознат образ, чудейки се какво да мисли. Големите ѝ черни очи, които винаги беше смятала за красиви, сега бяха заобиколени от огромни черни кръгове и приличаха на кални локви, загубили блясъка си. Ами устата и брадичката ѝ? В сянката на провисналите бузи изглеждаха като изоставен строеж. Лицето ѝ, което на младини впечатляваше всички с белотата си, беше на петна, сбръчкано и безцветно. А косите — невчесани, разрошени,

безформени и посивели. Нур не понесе повече гледката в огледалото и потърси спасение в избледнелите сини плочки, но не го намери, сетне отново погледна пениса на Мурад. Той все още не успяваше да се изпишка; Нур прецени, че няма смисъл да го мъчи повече, вдигна гащите и пижамата му, обърна го към вратата и пак със ситни крачки го поведе към спалнята.

Нур разбра, че в корема на Мурад се заражда нещо зловещо. Не можеше да го остави да умре на леглото пред очите ѝ, трябваше да го заведе в болницата. И тогава реши още нещо: ако той умреше, тя категорично щеше да изхвърли Сорая. Усети обзелото я от това внезапно решение облекчение и започна подготовката.

Отвори вратата на тъмнокафявия шкаф за дрехи, без да мисли дали скърцането пречи на Мурад, и извади отдолу скъсан отстрани сак.

Почисти скъсаното място с намерените на нощното си шкафче мокри кърпички, прилежно сгъна и подреди в сака най-необходимите за Мурад и за себе си дрехи (усещаше, че този път престоят в болницата ще е по-дълъг), като с едно око, както обикновено, наблюдаваше мъжа си.

Защото понякога той не можеше да си поеме дъх и ето че сега отново се случи. Нур захвърли подхванатия керемиденочервен пуловер в края на леглото, наклони глава към Мурад и се заслуша в дишането му. И тъкмо за първи път в живота си да го съжали, когато един спомен веднага пресече това чувство. Държейки ръка пред сухите му ноздри, слушайки вековното тиктакане на стария часовник в топлатата, задушна привечер, Нур си припомни видяното през онази нощ и кръвта ѝ пак се смръзна.

Бяха минали почти шест месеца от идването на Сорая в къщата. Всички мълчаливо бяха приключили вечерята, която отдавна беше загубила смисъла си за Нур, а Мурад, след като изпи кафето си пред телевизора, заяви, че е уморен и Нур трябва да си ляга. Сорая беше раздигнала масата, загасила осветлението и както винаги беше легнала на канапето си. Нур вече тъкмо заспиваше, уморена от натрупалата се домашна работа, когато в най-неподходящото време през нощта се стресна от силен напън на пикочния мехур. Трудно отвори очи, понеже дълго време не успяваше да заспи. Накрая дойде на себе си, сякаш

излизаше от тресавище, и размърда студените си дори под завивката крака в ледената нощ. На мястото до нея Мурад пак го нямаше.

Отново се сблъска с чудовищната действителност, от която се отвращаваше всяка нощ — празната възглавница и празното място под завивката от дясната ѝ страна. Тя стана, шепнейки „Аллах да ви накаже“, обу си пантофите и наметна вълнения елек до прозореца върху широката си бяла нощница. Докато вървеше към тоалетната, накуцвайки неизвестно защо, с мисълта, че и сега, както всяка нощ, когато Мурад отиваше при Сория, вратата на дневната ще бъде затворена, премина като призрак в бяло покрай нея, без дори да пожелае да погледне, но червеният отблясък на прасяците в печката дърва освети две преплетени тела и това я удари като гръм.

Мурад беше върху Сория, чиито дълги черни коси бяха пуснали корени от канапето до всяко кътче на стаята; голямата му ръка притискаше лявото ѝ бедро. Момичето жадно целуваше шията му и стенеше задъхано като от болка. А Мурад отговаряше с болезнени притрепервания на вълните от тъмна страст, разливащи се по лицето ѝ. Щом дъхът ѝ секнеше, Мурад още по-силно вдъхваше аромата ѝ. В този миг никой друг, освен Нур не си даваше сметка, че Мурад и Сория изглеждат като двама луди, провиснали от края на пропастта. И всичко стана по-ритмично, стонове се разнесоха от двете тела, люшкащи се като в развълнувано море в черната нощ...

Ръцете им бяха вкопчени в косите; опитвайки да се привлекат все по-силно, любещи и унищожавачи се с обич и страст. Докато Сория смучеше устните му до откъсване, Мурад беше стиснал очи и с всеки дъх шепнеше името ѝ. Внезапно започнаха да се блъскат все по-силно, сякаш искрите от телата им щяха да подпалят света. Телата им се обожаваша и се стремяха едно към друго.

Забелязала, че отдавна стои като вкаменена пред гледката от прага, Нур се уплаши да не се чуят бесните удари на сърцето ѝ и го затисна с ръка, опря се на стената, отстъпи крачка, после още една, и още една... Заряза пантофите на пода и боса побягна към спалнята. Вече нито ѝ се пишкаше, нито нищо; в ушите ѝ кънтеше единствено ужасен стон, съпровождащ видяното. Никога през живота си Нур не бе била така с Мурад и никой не би могъл да бъде. Тя видя там не само любещи се хора, а за пръв път разбра какво значи секс. Онемяла, с премръзнали крайници, покрила лицето си с ръце в леглото,

почувствала се изхвърлена от живота, тя се изгуби за часове в безкрайността...

— Хайде, Мурад, отиваме в болницата.

Мурад едва отвори очи и срещна неразбираемия поглед на Нур. Приличаше на нетърпимите вече прободни болки, концентриращи се точно върху стомаха му, след като обиколяха всяка точка на тялото му. Нур излезе без дума повече, върна се с одеяло, внимателно повдигна Мурад и го уви в него. С изражение на войник, гордо носещ ранен във войната другар, поведе с една ръка мъжа си и в другата сака към болницата.

На вратата Нур погледна накриво Сорая в кухнята. Гласът ѝ преливаше от омраза:

— Отивам в болницата и не зная кога ще се върна. Ти оставаш тук. Грижи се за момичетата. Да не им липсва нищо в мое отсъствие, разбра ли?

— Да.

— И да не ти хрумне да дойдеш в болницата. Нямах работа там. И тук нямаш работа, но ще говорим по-нататък. Докато се разбере какво ще става с мъжа ми.

— Добре.

— Знаеш кога се връщат момичетата от училище, гледай всичко да е наред. Обясни им внимателно, че баща им е в болницата за изтегляне на вода. Не се знае колко ще останем там, после ще им обясня.

Мурад вече беше настанен в болницата, когато вечерта Сорая поднесе вечерята на момичетата. След интервенцията, довела до незначително спадане на подутия корем, благодарение на молбите и плача на Нур Мурад беше настанен на леглото на починал пациент.

* * *

В продължение на 15 дни Нур не се отдели нито за миг от леглото, в което Мурад легна за последен път. Първата ѝ работа, като се събудеше сутрин в болничната стая, студена като морга заради климатика в жаркото лято, беше да накара Мурад да преглътне нещо. И понеже беше твърде настоятелна, Мурад веднага се изморяваше, тя му

даваше около половин час почивка, след което сменяше бельото му. Това занимание обаче, с което при нормални условия всеки би се справил, защото не изискваше много усилия, с Мурад вече беше почти невъзможно; той не можеше нито да преглъща, нито да се движи.

Поради това, щом се умореше, Нур сядаше на стола до леглото и четеше корана. При посещенията на близки даваше обстойна информация, кимаше утвърдително за едновременното четене на молитви и пригласяше. Дъщерите идваха всеки ден след училище, съпроводени от Шенол, и оставаха при баща си до късно вечер. През дните на престоя си в болницата Нур беше свикнала най-вече с тишината и най-малкият спор между тях я изваждаше от равновесие. Затова обикновено първите й думи при влизането им бяха: „Не вдигайте шум, не виждате ли, че пречите на баща си!“.

А на Мурад никак не му се нравеше да се предаде така безропотно на тази избеляла като изпрана с белина жена, въртяща се около него с огромното си туловище. Това искаше да й каже с погледа си така, както всичко обясняваше с очи. Сорая би го разбрала.

Всеки ден в болницата повтаряше предишния, Мурад беше пленник на дните, но на осмия се случи нещо, което наруши рутинния цикъл. През този ден Нур, както обикновено в стаята, до леглото му, се беше съсредоточила, мърдайки устни в молитвите, когато чу леко потропване по вратата. Изправи се, за да разбере какво става, понеже тоалетната беше между леглото и вратата, и видя на прага съседката им госпожа Фатма, срамежлива жена, с виновно наведена глава.

— Ела, госпожо Фатма, защо стоиш там?

— Не знам удобно ли е.

— Разбира се, заповядай.

Нисичката жена с дълга пола и блуза с дълъг ръкав, закрила уста с шамията, за да не се усети лошият ѝ дъх, влезе плахо и се загледа с празни очи, без да продума, като хипнотизирана в изпружения на леглото пребледнял, останал кожа и кости, но с подут като тъпан корем Мурад. После се обърна към Нур:

— Дано се оправи.

— Благодаря, госпожо Фатма.

Нур ѝ поднесе стола си, но тя се поколеба, чудейки се дали да седне и дали изобщо да остане в стаята. Обилното изпотяване под мишниците ѝ не се дължеше само на жегата вън. Подаде на Нур съда с

направената сутринта погача. Ръцете им се докоснаха и Фатма бързо дръпна своята като ударена от ток.

— Госпожо Нур, може би не е уместно, но трябва да поговорим. Трябва да го научиш, докато господин Мурад е още жив.

— Кажи, госпожо Фатма.

— Какво казват за него докторите?

— Все едно какво казват, божа работа. Но не е добре. И все пак не губим надежда. Винаги се уповаваме на Бога.

— Госпожо Нур, първо да кажа за момичето у вас, Сорая.

Нур забеляза скъсаните кални обувки на горката жена и веднага отмести очи. Каза, че отива за друг стол и излезе от стаята. Докато Фатма гледеше смъртника Мурад, тя донесе стола и настани Фатма насреща си. Тя започна веднага:

— Преди известно време имаше кражба в магазина на мъжа ми. Полицията прегледа записите от охранителните камери, виновни били сирийците, влизали същия ден. Тръгнахме по следите им, но те се местели от град на град, за да крадат. Е, всеки ще си получи заслуженото. Но напоследък много се говори за поразииите, които правят. Аз ги съжалявам, но не всички са като мен. Те крадат, просят, мърсят, казват, че работели на безценица, та да вземат работата на мъжете ни.

Нур беше доволна от темата на разговора, но се въздържаше, понеже не знаеше накъде ще тръгне:

— Така е, прави са, госпожо Фатма.

— Вчера проведохме събрание в квартала. Взехме решение, тук повече не искаме сирийци.

— Добре де, аз какво да направя?

— Ами господин Мурад даде лош пример, като доведе у вас това момиче, казват съкварталците, госпожо Нур.

— Да, но не мога да се меся в това, госпожо Фатма. Това си е решение на господин Мурад. Какво да кажа? А и кой има право да отнема съпругата на женен мъж?

— Не, не.

Фатма още не беше навлязла в същината на проблема. Погледна изпънатото тяло на Мурад върху леглото и съмненията и омразата й нараснаха. Опита се да продължи, но думите заседнаха в гърлото й. Гневът, обхванал очите и ушите прекъсна гласа й, сякаш го отдръпна

навътре. Стисна здраво края на мръсната широка пола, която метеше пода и се опита да събере сили, за да продължи. Докато обмисляше думите си, започна да ѝ се повдига от слабия полъх на мръсно, разнасящ се от тоалетната встрани. Забелязала внезапните промени в нея, Нур беше обзета от неясен страх:

— Да, госпожо Фатма... Има ли още нещо?

— Аз съм пратеник. Не ми се сърди. Има и още нещо, най-важното.

— Какво?

— Дъщерята на Юнус и Сакине, Есра, била бременна.

Нур се изненада както от новината, така и от това, че я съобщават на нея.

— Дано е на добре. Но как се е случило? Ти имаш ли представа.

— Не!

Атмосферата в стаята се нажежаваше все повече и за двете. Въпреки че лежеше близо до тях, Мурад беше далеч от всичко. Нур усети внезапно изпотяване от приближаващата менопауза, свали елека си и го остави на леглото. Не можеше да проумее защо тази жена ѝ разказваше всичко това, все пак си имаше граници. Двете жени се спогледаха, очаквайки едната да започне първа; Нур се хвана за челото от внезапно проболата я кънтяща болка. Уплашена от потискащата тишина, стана да налее чай и без да мисли какво прави, като леко замаяна наля чая и го подаде на Фатма.

— Заповядай.

— Благодаря ти.

Фатма знаеше, че вече е време да каже всичко:

— Госпожо Нур... Есра е бременна от три месеца. Майка ѝ се усъмнила от повръщането и я завела на лекар. Каза, че всъщност от известно време момичето се държало някак особено. Била все заедно с братовчедите си, но никому не казала нищо конкретно. Но когато майка ѝ я притиснала здраво да си каже кой го е направил...

— И какво?

— Като излезли от лекарския кабинет... Затворили се вкъщи. Не можели да кажат на баща ѝ, щял да ги убие и двете. Кажи ми, дъще, помолила я майка ѝ. Накрая момичето се разплакало и изпаднало в нервна криза.

— Е?

— Госпожо Нур, момичето и тогава не признало нищо, но... С майка ѝ разпитахме братовчедите, няколко пъти са я видели да слиза от колата на господин Мурад.

Нур изнервено се опитваше да сглоби мозайката: четиринайсетгодишната Есра беше бременна и беше забелязана да слиза от колата на Мурад, така ли? Тоест тази жена искаше да каже, че момичето е забременяло от мъжа ѝ, така ли? Момичето не е споменало името му, но някой я видял да слиза от колата му, така ли? Нур помисли, че ще полудее, и едва се удържа да не зашлеви през лицето Фатма заради невероятната клевета. Скочи на крака и сбърчи вежди:

— Госпожо Фатма, чуваш ли се какво говориш? Съпругът ми умира, какви ги приказваш!

— Чувам се, чувам се, много мислих, преди да дойда. Но ако е вярно, не е ли жалко за онези хорица; те също имат право да узнаят, да научат истината, преди мъжът ти да е умрял.

Перде падна пред очите на Нур. Пристъпи още крачка към Фатма:

— Махай се, госпожо Фатма, не ме карай да си цапам ръцете!

— Ще се махна, но няма да оставя това току-така!

— Защо си дошла ти, а не родителите на момичето, щом е така...

— Майка ѝ е превъртяла, едва я удържах да не дойде. Ако кажем на баща ѝ, кръв ще се лее.

— Прави каквото щеш, жено! Мъжът ми умира, а ти си дошла да го обвиняваш заради някакво глупаво момиче. Никак ли не ни влизаш в положението... Нека роди момичето, направете ѝ тест да разберете кой е бил. Повече да не си се мярнала с такива клевети!

— Няма да роди, махнаха го.

— Да не бяха го направили, да бяха си го изкарали някому... Изчезвай, марш оттук!

Всяка дума на Нур падаше като камък по сърцето на Фатма, горкичката се опита да стане, смилайки в душата си несправедливото отношение към нея, и усети, че краката не я държат. Когато с последни сили напусна стаята, опитвайки се да преглътне горчилката от унижението, Нур тичешком отвори прозорците в желанието си напълно да заличи проведения разговор, оправи завивката на Мурад и отиде до тоалетната да наплиска лицето си с вода. Тази клевета беше проста и мръсна лъжа, в която дори не биваше да се съмнява. Какво

общо имаше Мурад с онова момиче? Кръстосваше стаята, потънала в размисъл, и ѝ идеше да убие Фатма. С какво право тази жена клеветеше човек на смъртния му одър! Добре, че след няколко часа Нур схвана нелогичността на обвинението. Реши да не мисли повече и да припише всичко на лудостта на момичето и простотията на жената. А Мурад, чужд на всичко, спеше от часове.

* * *

Сорая не беше оставала насаме с Мурад нито след връщането му от химиотерапия и затварянето в спалнята, нито след операциите, нито сега при приемането му отново в болница. Не беше го и искала. Помръкналият му поглед, загубилите смисъл изречения, обидчивият израз на лицето ведно със смаляващото му се тяло дори преди влизането в болница показваха, че Мурад ще напусне първо Сорая, после и този свят. Но когато се събуди днес, вдъхвайки клисавата атмосфера, разбра, че иска да види Мурад за последен път. Облече се набързо и излезе.

Още на вратата на болницата си припомни Сирия. Тогава отиваше да види баща си, а сега — съпруга си. Нищо в живота ѝ ли нямаше да се промени, да се подобри? Опитвайки се да не поглежда никого, Сорая се качи на втория етаж по най-близката до стената страна на стълбите. Пълзеше почти като котка и когато отвори вратата на болничната стая, неочаквана тревога сви сърцето ѝ. Слънчевите лъчи, забили се като стъкълца в очите ѝ, осветяваха вдървеното тяло на изпънатия ѝ като привидение в леглото съпруг. Дишането му наподобяваше скърцане на машина и изпълваше оглушителната тишина в стаята. Миризмата на дезинфектанти, бореща се с прогресиращата болест, внезапно изостри сетивата на Сорая. Мурад беше сам в стаята.

Виждайки в това състояние мъжа, който едно време я беше въздигнал до небесата, а сетне запратил в пропастта, Сорая не знаеше какво да мисли. Пристъпи с плахи, ситни крачки за последен път към леглото му, точно както бе пристъпила към леглото в хотелската стая онази нощ, в която му стана съпруга. Сега изживяваше усещането не

да е заедно, а без него. Погледа го с отвращение около минута, без да ѝ трепне окото, и рече:

— Как си?

Мурад обаче, останал за пръв път наистина сам в сиротното си легло в болничната стая, побрала в паметта си тежки страдания, нямаше сили да ѝ отговори. Клепачите едва покриваха очите му като тежка завеса в края на трагична пиеса. Очите все повече се открояваха върху лицето му като две дълбоки пропасти. Устните му бяха изтънели, безцветни и сухи; безпомощни да изрекат каквито и да било лъжи повече. Беше много отслабнал, бузите му бяха хлътнали, лицето бледо като вар, а миглите и веждите му бяха изпадали. Кислородната маска не можеше да скрие истинския Мурад. Не помръдваше. Тялото му беше изпружено в леглото като в гроб.

Макар и болката му да я прониза до мозъка на костите, Сорая не изпита никакво съжаление към него. Полека приседна на стола за придружител до леглото; след секундно колебание докосна изтънялата му костелива ръка, която от огромна и топла беше станала студена, набраздена с вени, безчувствена и неподвижна. Сорая впи поглед в лицето му и от устата ѝ се зарониха непредвидени слова:

— Сега умираш, но не мога да преодолеея ненавистта си към теб. А още от първата любовна нощ бях решила да умра с теб. Когато се опомних, бях беглец от собствената си страна, разделено от семейството си и загубило всякаква вяра момиче. Умът ми страдаше, душата ми беше наранена, страхувах се. Исках единствено да избягам от теб. Но нямаше къде. Не можех да избягам.

Умът ми се луташе между две възможности: да си отида или да остана. Тогава не осъзнах, че си ме обградил с невидим защитен кръг. Топъл кръг сред ледените мисли. Затова се чувствах все по-добре. По-добре, по-спокойна, по-уверена.

Ти ме наблюдава известно време. Бях много объркана и не ме докосна. А после... Полека се приближи до мен и ми прошепна, че животът е хубав. Погледнах те гневно и отблъскващо с уплашените си очи; как можеше животът да е хубав, ако това не беше лъжа, какво беше тогава!?

Ти замълча. Отдръпна се. Изчака. Тогава каза, че ще бъда щастлива с теб и никога няма да ме нараниш. Естествено, не повярвах, но си замълчах. Продължих да се гърча в собствената си

действителност. А когато каза, че ме обичаш и че аз ще те обикна, ми идеше да умра. Този миг да умра. Без да знам причината.

И онази нощ, в която ти станах жена, ти стана моят свят. Превърнах се в твое допълнение.

Когато започна да охлаждаш към мен като към още една жена в живота си, аз започнах да горя. Като пеперуда, кръжаща около свещта. Но твоите очи вече търсеха други пожари. Вече не те интересуваха дали ще си отида и дали ще съм щастлива. А аз вярвах не в доброто, а в това как да се науча да живея с раните си. Повярвах, че ще ме излекуваш, без да зная, че това ще бъде най-голямата ми рана. С времето престанах да бъда нещо специално за теб. Искаше ме не заради мен самата, а защото бях халка от веригата. Това не беше любов, разбрах го...

Знаеш ли, че онова, което ми причини, беше хиляди пъти по-лошо от войната?

Сорая вече не беше предишната; съзнанието, че човекът, комуто беше отдала сърцето си след огромната трагедия, не е онзи, за когото го е мислила, беше преобърнало света ѝ. Погледна костеливите крака на Мурад, подаващи се от чаршафа — едно време, когато спяха заедно, той винаги изваждаше навън топлите си крака. Тогава на Сорая все ѝ се искаше да ги завие; както и гърба, и ръцете му... Мурад, който тогава беше за нея дете, съпруг, целият свят и всичко в него, сега, очакващ смъртта в това легло, не беше нищо.

Открехна леко прозореца, подаде глава навън и запали извадената от чантата цигара. Зазоряването на хоризонта беше приключващият за Мурад живот и неизживеният за Сорая. Дали наистина за жената разочарованието от любимия беше по-страшно от войната? Нищо не беше пречупило Сорая така, както Мурад — нито войната, нито лагерът. До този ден вярата ѝ в живота въпреки всичко беше угаснала и отлетяла с лъжите на Мурад.

Вратата се отвори. Влязоха Нур и Шенол, Хатидже и Еслем. Разбрала, че времето за свиждане е изтекло, Сорая хвърли цигарата през прозореца и без да погледне Мурад, макар да знаеше, че го вижда за последен път, без дори да пожелае да го погледне, излезе от стаята.

По пътя към къщи за първи път в живота си усети какво точно значи да си сам. Самотата първо се заби като шиш в мозъка ѝ, после се превърна във въпроси, подскачащи като маймуна от клон на клон.

Докато вървеше, потните корени на косите, почервенялото лице и цялото ѝ тяло бяха залети от вълна на тревога: ами ако изскочи полицаи и поиска документи за самоличност? Или ако някой я заплашеше „Идвай с мен, иначе ще те предам на полицията!“. Сорая се огледа разтревожено и затърси място да се скрие. Вече го нямаше Мурад; ако я заловят, какво щеше да прави? Някога, в прегръдките на съпруга си, беше щастлива. Всичко останало беше въпрос на време. Угриженото ѝ лице и трепкащото ѝ като неспокоен кон тяло още отдалеч издаваха наличието на проблем. Внезапно, като обидено на живота дете, без дори да погледне назад, се затича към къщи, без да осъзнава, че така повече привлича вниманието.

* * *

Както обикновено при влизане в стаята и днес Нур се почувства истинска съпруга: действителната съпруга, останала при мъжа си до последния момент! В този момент влезе сестрата:

— Госпожо Нур, днес съпругът ви имаше температура, можете от време на време да му слагате студени компреси.

— Добре, сестро.

Докато мажеше лицето на Мурад с охлаждащ гел, си спомни запознанството им. Тя беше още на 16... Четири години по-големият от нея Мурад я бе зърнал на сватбата на роднини. Беше я харесал и дошъл след няколко дни със семейството си да поиска ръката ѝ. Още тогава той ѝ се видя исполин. Висок, изправен, със строг поглед и плътен глас, уверен в себе си... По време на сватосването лицето на Нур пламтеше; беше неуверена като ранена птица, ръцете и краката ѝ трепереха. Спомни си как едва не припадна, докато сервираше кафето, и се чудеше как при толкова вълнение не се е строполила на земята. Макар и уплашена от изречения като упрек въпрос на баща си в дневната, където след излизането на гостите все още витаеше тежка атмосфера: „Искаш ли да се омъжиш за този момък“, отговори възможно най-кратко: „Искам“, но не избегна удара. „Все още не знаем какво работи, момиче, луда ли си?!“ — викнал бе татко ѝ.

След предупреждението на баща си на Нур кой знае защо ѝ се прииска да се разсмее, вместо да се разплаче; гръмко и от сърце. В

действителност да се омъжи за някого, без да знае нищо, освен името му, за нея вече беше въпрос на живот и смърт.

Какво беше загубила Нур през изминалите 30 години с Мурад? Тя се обърна към него и погледна покритото от маската лице и след извиращите в ума ѝ въпроси си припомни всекидневните му упреци: „Ти тъпа ли си, ма, не разбираш ли, не виждаш ли?!“.

И въпреки това Нур от началото на брака ставаше рано всяка сутрин, приготвяше закуската на Мурад, през деня вършеше къщната работа, а вечер приготвяше любимите ястия на мъжа си, чистеше му панталона, гладеше ризите и успяваше да свърши всичко навреме. Сиреч, като домакиня беше безупречна, дори съвършена в някои отношения. Мурад обаче загуби настроение, когато възникна проблема с раждането. Връщаше поднесената храна, като все намираще недостатъци, и започваше нескончаемо да мърмори.

Нур, въпреки че Мурад никога не си призна и винаги отричаше, знаеше къде се корени недоволството, което не приключи след раждането на първото дете: и второто, и третото им дете бяха все момичета. Като вчера помнеше как Мурад каза при първите две бременности: „Да е живо и здраво, останалото е без значение“, но при третото момиче надеждата му угасна, за да не се върне никога повече. Най-голямата — Хатидже — разказа на майка си какво е забелязала след раждането на третата дъщеря: стояла на прозореца да чака завръщането на майка си от болницата. Видяла как колата спира пред вратата с пиццене на спирачки. Първи слязъл баща ѝ и нахълтал разярен вкъщи, сумтейки под нос с едnodневното новородено на ръце, без да дочака майка ѝ. Още на влизане така метнал връхната си дреха на пода, че Хатидже била принудена да отстъпи няколко крачки. И беше предала на майка си произнесените в този момент от разгневения ѝ баща думи: „Оная мръсна пу...ка напълни къщата с женски!“.

После срещнал погледа на застаналата на кухненската врата Хатидже, рекъл: „Проклети да сте!“ и ядно подминал опитващата се да влезе в къщата родилка. След като Хатидже ѝ разказа това, Нур разбра, че в това семейство никога няма да бъде както преди, но каква полза; какво да направи човек, като Господ не дава? Случи се, както и предполагаше — Мурад с всеки изминал ден ставаше все по-начумерен, все по-безразличен не само към нея, но и към дъщерите си, и все по-непоносим.

Сексът между Нур и Мурад, който до раждането на Айше съществуваше единствено за възпроизвеждане, след раждането ѝ прекъсна изведнъж като отрязана пъпна връв. Не минаха няколко месеца и Мурад започна да се оглежда навън. Първият удар за Нур дойде изневиделица, когато научи, че Мурад има връзка с момиче от съседен квартал. После още едно и още едно, и още едно, сетне първото доведено вкъщи момиче и следващото, а сега и Сорая... Нур гледаше злочестия Мурад в леглото и скърцаше със зъби. Страдаше, защото заради него никога не беше усетила *женствеността си*.

Вечерта, когато момичетата отказаха да се приберат вкъщи, температурата на Мурад скочи, дишането му почти спря, а стоновите му станаха непоносими. Шенол, Нур и дъщерите се въртяха из стаята като понесли товар към гнездото мравки, чудейки се какво да направят. Често викани сестри, молби към преминаващия по коридора лекар да се отбие за последен път, прехвърчащи между отчаянието и надеждата слова... Мурад се мъчеше да отпие глътка от подаваната от Нур вода, когато тресна силен гръм. И докато дишането му се затрудняваше все повече, като под тежък товар навън рухна пороен дъжд. Нур се уплаши, че Мурад губи съзнание и го замоли да вдигне ръка, но дали той само помръдна пръст, или така ѝ се стори? Устата му, отваряща се все повече за всеки изнурителен дъх, бавно потъмняваше като безкраен тунел. От време на време едва потрепваше — като дете, сънуващо кошмар, сякаш безпомощно се съпротивляваше на повика на смъртта.

Мурад изпусна последния си дъх принудително, като леко изхъркване, за да не го поеме повече, в най-неподходящото време на нощта, когато всички бяха задрямали по столовете...

Първа Нур усети сбогуващото се с живота леко жужене на апарата, прикачен към Мурад. Скочи от мястото си, събудена за жестоката действителност, започна да се удря и оплаква, а момичетата изскочиха от стаята с викове „Баща ни умря“. Хладнокръвен както винаги, Шенол се надигна сънено, провери пулса на Мурад и обобщи с три думи:

— Батко Мурад почина.

Стаята се изпълни от семейството, сестри, санитарки, един през друг, пълен хаос... Докато изкарваха бързо Мурад на носилка от

стаята, тичащата отзад Нур се просна на пода, а момичетата и Шенол завикаха за помощ вече отсъстващите сестри.

В този момент Сорая, заслушана в потропването на токчетата на единствената жена, носеща такива обувки в миришещия нощем на отходни води квартал, заспиваше с горчив привкус в устата.

* * *

Сорая се събуди в полунощ, знаейки какво ще чуе по телефона, който звънеше като злобно настъпено по опашката животно. Откакто се помнеше, никога не е била така хладнокръвна. Обади се Шенол:

— Сорая?

— Да.

— Сорая, батко Мурад си отиде, вие да сте живи.

Тя затвори, без да отговори. Знаеше, че ще чуе това, дори знаеше, че ще е днес, но защо тогава се разтресе като от юмрук в гърдите, защо съществото ѝ се разтрепери като ударено от градушка? Дали пък не е вярвала, че Мурад наистина ще умре? След като затвори телефона, застана до канапето и потъна в мрака на нищото; съзнанието ѝ, сякаш искаше да се убеди в правдивостта им, завъртя две изречения: Мурад умря. Мурад вече го няма.

Всяко повторение на изреченията все повече успокояваше мислите ѝ и внезапно една гигантска вълна от дълбините я разтърси и свести. Прииска ѝ се да запрати към стената и да счупи всичко, което ѝ попаднеше под ръка. Години потисканата индивидуалност напираше да изскочи без повече задръжки. Сега Сорая се отвърщаваше от Мурад хиляди и милиони пъти повече, отколкото преди. Мурад беше напуснал Сорая, отровена от любовта му и унижена от лъжите му, без никакви обяснения, оставяйки я сам-сама в живота. Тя не разбираше как е възможно човек да стори толкова злини, да бъде толкова лош! Беше на прага на лудостта. Обикаляйки безцелно от стая в стая накрая се вмъкна като злощастно привидение в спалнята на Нур и Мурад и се тръшна върху неговата част от леглото.

Тогава неудържим писък се изтръгна от гърдите ѝ към тъмнината. Стенейки с непознат дори за нея глас мирисът на Мурад от твърдата му възглавница проникна до дъното на душата ѝ. Този мирис,

този мирис... В ума ѝ заприиждаха нощите, когато двамата бяха светът. И полека-лека... Топла тръпка полази през тялото ѝ, обзе я влажно желание. Едновременно страдаше и желаше Мурад. Първо усети леко отпускане. Спокойствие, на което не можеше да се противопостави, се разля на вълни по тялото ѝ. Затвори очи, а събудената ѝ женственост задиша. Дясната ѝ ръка се плъзна надолу, мина през тунела на плътта, продължи да се спуска и започна леко да гали топлотата.

Във въображението си видя първо силуета на Мурад пред вратата както всяка нощ, преди да легне до нея. Учестеното му дишане, докато преминаваше през мрака, веднага възбуждаше Сорая. Спомни си надигащата се у двамата страст, когато той легнеше до нея. Усети целувката му и похотливия ѝ мирис, допира на телата им, докато се целуваха, и изгарящия ток, протичащ през телата им. Спомни си как докато я целуваше страстно по устните и шията, Мурад плъзгаше ръце под бялата ѝ сатенена нощница и галеше тялото ѝ. Как я събличаше, без да бърза, шепнейки в ухото ѝ първо името, после любовта си. Как в този момент каза: „Ти отново ме направи мъж“.

Във въображението на тихо стенещата Сорая Мурад продължаваше да гали с големите си мургави ръце всяка точка на голото ѝ тяло и да целува страстно устните ѝ. Припомни си широките му като плодородна равнина длани. Стисна очи, представяйки си как се настанява в тази равнина и се плъзга през нея с влагата си. Спомни си как Мурад леко захапваше със зъби зърната ѝ, после я хващаше за косата, обръщаше я и целувайки тила ѝ, обхождаше хълбоците ѝ с мъжествеността си... В такъв момент тя губеше разума си, мъжът зад нея я владееше. Нетърпеливо обръщаше лице отново към него, за да се впие пак в устните му.

Тогава Мурад, обхванал гърдите ѝ с ръка, казваше „Ти си моята съпруга“, после я обръщаше върху себе си и докато тя се движеше върху му, повтаряше името ѝ с неудържима страст. Докато Сорая беше върху Мурад, усещаше, че това е връхната точка на любовта, и искаше тези движения да нямат край, докато капките безкрайно удоволствие протичаха от женствеността ѝ върху слабините на Мурад, а стоята притъмняваше и дишането на единия догонваше това на другия.

Сорая лудешки желаше мъжа, когото мразеше. Ръката върху женствеността ѝ ускоряваше темпо като завързването на Мурад в нея.

Сега отчетливо си представяше чертите на лицето му, захласнатата му уста, произнасяща името ѝ, разсъбличащия му поглед, здраво стисналите кръста ѝ ръце... Ударите на сърцето ѝ зачестиха, дишането ѝ се накъса. И внезапно пръстите ѝ вече не бяха нейните, а самият Мурад. Колкото повече се забързваше, сякаш тичаше към Мурад през празно пространство, викайки името му, тялото ѝ се разполовяваше: сърцето отгоре щеше да изхвъркне от мястото си, а отдолу шумно прииждаше пълноводна река. И ескалираща лудост: „Мурад, Мурад, Мурад!“. Изведнъж... Дива експлозия!

Потрепери от минути продължилите остатъчни тръпки. Беше задъхана, не усещаше бедрата си, тялото ѝ беше обляно в пот. Крайниците ѝ отказаха и се отпусна в леглото. Докато тялото ѝ опитваше да се нормализира, идващ от дълбините предателски стон взриви все още жизнените му точки. Вдъхвайки дълбоко мириса на възглавницата, сърцето ѝ потръпна, но продължи да упорства като дете: „Мразя те!!!“. Мразеше го, защото искаше да наранява и да бъде наранена, но онзи, когото искаше да нарани, беше мъртъв!

Плачейки, се мъчеше да отхвърли наладата и болката. В здраво стиснатите ѝ очи се забиваха ножове, кръвта се оттегляше от тялото ѝ, мирисът на Мурад я обезсилваше. Болката ѝ се подклаждаше от прелитащите през съзнанието ѝ стари, красиви, нови, отвратителни, грозни, смислени и безсмислени спомени. Всеки от тях късаше част от нея, пълното вцепенение и умората подсилваха желанието никога повече да не се събуди.

И все пак тежестта от живота, обзела съществото ѝ, за няколко минути взе да преминава, сълзите пресъхнаха и умът престана да тормози сърцето ѝ. Тогава самозародилото се спокойствие разчисти всичко и бавно я накара да осмисли истината: тя обичаше не Мурад, а представата за онова, което искаше да види в него. Беше пожелала да го обикне и го беше направила, след което изстрада наказанието за това. Бягайки от войната, беше покорена от любовта, без да знае, че тя е по-смъртоносна...

И сега, докато се унасяше в сладък сън, Мурад като Господ протягаше от тъмнината голямата си нежна ръка и сякаш галеше косите ѝ...

Прибралите се вкъщи на сутринта момичета продължиха да плачат в стаите си, а Нур беше изпаднала в тихо примиренчество след нощната врява. Мурад беше мъртъв, това се очакваше, смъртта беше сложила край на мъките му. Странното беше, че макар да не го признаваше пред никого, Нур се чувстваше спокойна. Не страдаше, не мразеше Мурад като Сорая, усещаше само тегобата на останалата сама жена. Естествено, справянето със семейството щеше да бъде много трудно. Три момичета, двете от които в пубертета. Вече и в квартала не можеше да се държи свободно както преди. И Шенол да дойдеше, щяха да плъзнат клюки. Колкото повече мислеше, толкова повече и най-дребните неща ѝ се виждаха непосилни. Примерно, трябваше да се смени ученическата престилка на Еслем, но плащането на сметките — дори да пратеше Сорая — и всичко останало лежеше на гърба ѝ. Усещаше, че няма сили за всичко това. Беше уморена. Трудно ѝ беше дори да разговаря с дошлите да изкажат съболезнования.

— Моите съболезнования, сестро. Сигурно нощес е отишъл при Всевишния...

— Вие да сте живи и здрави. Да, нощес към три...

От друго място се дочуваше друг глас:

— Значи ракът на стомаха бил толкова скоротечен, да му се не види, моите съболезнования.

— Вие да сте живи и здрави. Така е, ние също не го знаехме.

В деня, когато Мурад се пресели в отвъдното, Нур видя в очите на идващите да поднесат съболезнования отражението от спомена за най-щастливата вечер в живота си. И тогава бяха същите хора. Докато ги гледаше в очите, съживи запазената в паметта си картина. Малко, крехко, весело, пълно с очаквания и желания влюбено момиче, облечено в бяло... Наследство от майка ѝ беше снежнобялата булчинска рокля, половин номер по-голяма, с дълги дантелени ръкави и отворено около гердана деколте.

Насреща ѝ Мурад с тъмен като кожата си костюм, беше олицетворение на мъжа мечта... По време на сватбеното тържество всички гости в хладната майска вечер, насядали по пластмасовите столове до дългата бяла маса в градината на Мурадови, въодушевено

размахваха ръце в ритъма на музиката от стар магнетофон, като ту се появяваха, ту изчезваха сред редиците разноцветни балони, а на Нур ѝ беше смешно. Сърдечните усмивки на поканените около сервираните на масата торти с тежък пълнеж, чай и напитки, прерастваха в задоволство, а веселите крясъци на тичащите наоколо деца дразнеха слуха на бащите им. Някои стреляха, пленени от неповторимия ход на живота, други ги мърмреха, а Нур не се свърташе на място от кеф, наблюдавайки възторжено танца на Мурад.

Шепнейки помежду си, жените със стеснителни усмивки гледаха Нур, а тя се чудеше какво ли се прави през така наречената първа брачна нощ и гризеше нокти, а отблясъкът от начервените ѝ устни пълзеше по страните ѝ. През това време момиченце, облежнато на топола с развявани от вятъра клони, се молеше час по-скоро да се омъжи. Мурад тръгна към определеното за младоженците място. Сърцето на Нур щеше да изскочи и си помисли дали Мурад го забелязва. На булчинската маса с облечени в бяло столове Нур смяташе, че безмълвно се разбират с очи, но дойде на себе си от нареждането на Мурад: „Я ми подай водата!“.

Почувства се щастлива до мозъка на костите си от възможността да обслужи на съпруга си. Смеховете, хората, виковете, редуването на питиетата изобщо нямаха край; докато времето за Мурад следваше обичайния си ход, за Нур то се превръщаше в нещо лепкаво, куцо и разтегливо. С влажната къна^[8] по дланите си, златната халка на лявата си ръка и червения пояс на кръста Нур вече беше съпруга на Мурад. Когато най-сетне призори изпратиха гостите и влязоха в спалнята, Нур се почувства като новородено. Събуждайки се сутринта под палещото слънце, тя изпита невероятно удовлетворение.

Дойде на себе си от гласа на Шенол:

— Хайде, лельо, погребението започва.

И по пътя в погребалната кола, и при спускането на Мурад в гроба, и докато ходжата измолваше опрощение, и на връщане към къщи Нур сякаш се люшкаташе между два свята. Всичко и всички ѝ се струваха като смесица между сън и реалност. Когато най-сетне се свечери и всички се разотидоха, тя се обърна към излизация Шенол с попритворени очи, съсипана от умора:

— Шенол, искам още утре да махнеш това момиче.

Той като че ли го очакваше:

— Добре, лельо, ще видя кой я е довел и ще решим проблема. Хайде лека нощ.

Сорая също очакваше тези думи, дочути от кухнята. Ето как от смъртта на Мурад веднага започваше един безкраен и неясен ад.

* * *

Приведеният мъж, чакащ след неколkokратно почукване пред вратата, се оглеждаше наоколо неспокойно заради предстоящата му задача. Беше същият онзи Халил, довел Сорая от лагера. Още на прага беше събул обувките си в очакване да влезе веднага. А Нур, докато бързаше от спалнята към вратата, с пълен глас, та да чуят всички вкъщи и най-вече Сорая, благодареше на Аллах, че дотук нямаше никакви спънки.

Тя рядко се беше усмихвала през живота си, но когато отвори вратата, се усмихна накриво на грозния мъж. Без да продума, го покани вътре с кимване и му подаде износените пантофи на домакина на сиви квадрати, с висящи от всички страни конци. Проницателният Халил сякаш познаваше къщата, макар никога преди това да не беше стъпвал. Попита Нур как се чувства, отпрати се директно към кухнята и завари Сорая свита на канапето в ъгъла като безпризорно дете, очакващо приемното си семейство.

Халил остана изненадан от огромната разлика между взетото преди две години от лагера момиче и облеченото в избелял от пране анцуг и два номера по-голяма кафява жилетка. Не можеше да прецени пораснала ли е, или се е смалила, защото макар и по-голяма на възраст, изглеждаше така смазана, че приличаше на малко момиче. И въпреки това Халил инстинктивно долови, че в стаята няма нищо блестящо, освен небрежно прибраните ѝ дълги черни коси, които вбесяваха Нур. А Сорая, прибрала крака под себе си в желанието да заеме колкото може по-малко място, щом срещна погледа на човека, отървал я от ужаса в лагера, като я доведе тук, се зачуди какво да каже. Добро ли ѝ беше направил, или не?

— Здравейте...

— Здравей, Сорая...

Когато видя Халил, Сорая беше разтърсена като блъснала се в стената кола, забелязвайки как всичко се е променило за две години. Не беше ли тя същата, която повярва и я накараха да повярва, че я чака по-добър живот след напускането на лагера, чието ежедневие бяха насилието, изнасилването и тормозът? И сега, тръгвайки си оттук, някой щеше да ѝ каже, че всичко ще се оправи, но щеше да се промени само мястото. Условиата, хората, събитията — нищо не вървеше на добре и кой знае, можеше да тръгне и по-зле...

„Когато в родината ми започна война, сметнах, че е по-добре да избягам в Турция. След всички събития в лагера помислих, че е по-добре да ме омъжат за някого. А сега мисля, че е по-добре да си тръгна оттук.“

Тези фрази стъкмяваше наум Сорая в продължение на няколко минути, след като видя Халил. Затварянето на очите пред вътрешната драма беше както спасение, така и гибел за човека; но Сорая не можеше да направи нищо друго, освен да затвори очи.

Потривайки ръце, Халил знаеше, че това неочаквано положение, тоест *работата* със Сорая, струва към 500 кинта. Все още не беше решил какво да направи с тези пари, но щяха да му дойдат добре. Станеше ли дума за пари, Халил винаги си спомняше за сина от първата си жена. Сега пак си го спомни и си рече: „Храних го, поих го, отгледах го, отиде в Истанбул да работи и оттогава ни вест, ни кост от копелето“. И както винаги, щом се сетеше за сина си, присви очи и се огледа за нещо непознато, което да прогони черните мисли, но когато въпреки усилията не го намери, подвижна към Нур в кухнята:

— Лелче, донеси две филии хляб, гладен съм.

Нур днес беше готова да направи всичко за всекиго, само да я отърве от това момиче; дори за този напълно непознат натрапник... Всъщност отдавна вече приготвяше закуската.

— Закуската ще е готова до десет минути, потърпи малко!

Наблюдавайки скришом Сорая, Халил усещаше, че с нея става нещо необичайно. Както външният ѝ вид, така и погледът ѝ издаваше умора и безразличие. Не я съжали, само се изненада. Помисли си: „Да му се не види, колко се е променила тая. Войната не я съсипа, но май тази къща успя“.

Пак се спогледа с нея като хванат на местопрестъплението. Сорая веднага отмести поглед към преплетените шарки на килима,

които винаги я пренасяха в друг свят.

— Колко стаи има тази къща?

Въпросът на Халил я накара да подскочи. Никак не харесваше гласа му. Беше гаден като мръсните му жълти нокти.

— Две. Три с тази стая.

— Ти къде спеше?

— Тук, на канапето.

Макар и доволен от правилното си предположение, Халил се чудеше какво можеше да се е случило, та така набързо да изхвърлят момичето. Явно беше нещо значително и семейството не беше споделило с когото и да било. Дали нямаше да го научи от момичето?

— Мъчно ли ти е, че си тръгваш?

Сорая не знаеше какво да отговори. Какво всъщност можеше да каже на този човек; да кажеше истината — проблем, да не я кажеше — пак проблем. Най-добре беше да не отговаря. Но Халил нямаше намерение да изтърве нишката и повтори въпроса, този път по-силно:

— Сестричке Сорая, май се отнесе, питам, ще ти е мъчно ли, че си тръгваш?

— Не, аз все съм си отнесена.

— Какво се е случило, нещастна ли беше тук?

— Не, благодаря богу, нямах сериозни проблеми.

— Защо си тръгваш тогава, защо не останеш?

— Тук няма място.

Сорая дъх не можеше да си поеме от настоятелността му; усещаше как някаква ръка я стиска за гърлото, натиска я към канапето и се мъчи да я задуши. Какъв нетактичен човек, щом толкова се интересува, да попита Нур.

В този момент влезе Нур с ниска дървена софра в ръце и я постави между канапето и печката както хиляди пъти досега. Сорая беше като вкаменена, не можеше да помръдне, сякаш нещо я беше приковало на мястото ѝ. Нур застла софрата с донесената под мишница карирана найлонова покривка, отиде до кухнята и пак се върна: върху меден поднос бяха наредени сирене, маслини, домати, варени яйца, мед, кисело мляко и прясно опечена питка. Халил не можеше да скрие възторга си, седна по турски с гръб към печката и веднага отчупи от питката. С огромния залък в уста погледна към Сорая и рече шеговито:

— Хайде, момиче, идвай да ядеш и ти.

Но на Сорая не ѝ се ядеше. Останалото как да е, но тази софра нямаше да забрави цял живот. Нямаше да забрави и миризмата на непроветрено в къщата, нито полепналите по леденостудената тоалетна чиния изпражнения, които чистеше всяка сутрин, нито неизличимата мръсотия по прозореца, на който облягаше глава да поплаче, нито безразборно натрупаните като планина мръсни чинии, нито гледащите след нея момичета, когато отиваше да изхвърли боклука, нито — и най-вече — очакващите пране струпани на куп сутрин чаршафи, останали след Нур и съпруга ѝ, който след първата година повече не се върна при нея, нито пълните с омраза погледи...

В този момент я обзе дълбока, сковаваща омраза. Защото беше наясно, че Мурад я беше използвал егоистично, без никога да я обикне. Дори на смъртния си одър той не беше помислил какво ще стане с нея. Така ли постъпваше влюбен мъж? Оставяше любимата жена в ръцете на недоброжелатели? Не. Сорая знаеше, че ако Мурад я беше обичал, щеше поне да намери родителите ѝ, преди да умре, и нямаше да я остави сам-самичка на света.

Когато Нур влезе с чая, Халил отдавна беше преполовил закуската. Едва разбираемо, заради поглъщаните един след друг зальци, без да си поеме дъх, изфъфли:

— Хайде, лелче, ти поне седни.

Не забеляза, че и двете жени го гледат накриво. Когато Нур си събу пантофите, погледът му се стрелна към белите ѝ пети.

— Хвала ти, лелче — обади се пак, — трапезата беше царска.

— Да ти е сладко.

Нур не само не покани Сорая на закуска, но дори не я погледна. „Добре, че до днес не ми е била на ръцете“, помисли си. Отпи от чая и изведнъж се сепна: ами ако дойдеше някой, какво ли щеше да си помисли — две жени в стаята с чужд мъж! Час по-скоро трябваше да приключва и да се отърве от тия двамата.

— Халил, нали още сега ще вземеш момичето?

— О, да. Ще изготвя план, докато си пия кафето.

— Добре, но не се бави много... Някой може да види или да чуе, опазил ни бог.

— Не се притеснявай. Щом се нахраня, веднага ще го направя.

— Добре тогава...

Както при идването на Сорая я беше гледала с омраза, така и при тръгването ѝ Нур усещаше същото до мозъка на костите си. В течение на две години нощ след нощ беше кроила планове да я убие и осъмвала с утрешната молитва. Никому не беше разказала как веднъж в полусън беше отишла в кухнята и грабнала най-острия нож, тръгнала към канапето на Сорая и дошла на себе си едва няколко крачки пред леглото, покрито с косите на момичето. Ако я беше убила тогава, какво щеше да последва? Може би цялото семейство щяха да скрият трупа, а може би щеше да отиде в полицията и да си признае. Но в интерес на истината, когато сън не я ловеше, все за това се сещаше: как се е приближила до Сорая... Без да го показва нито пред съседите, нито пред Мурад или момичетата, Нур мразеше Сорая до смърт; при безсъние винаги си представяше едно и също:

Със здраво хванатия нож внезапно сяда на гърдите на заспалата Сорая и притиска китките ѝ с колене. Събудилата се от рязкото движение Сорая изписква леко. Нур се усмихва все по-широко, докато притиска здраво опитващата се да се освободи Сорая. Протяга доволно ръка към кротко чакащия до канапето блестящ остър нож, взема го внимателно и го показва на Сорая както се показва кукла на малко момиче. При вида му Сорая престава да рита. Гърлото ѝ се схваща, не може да извика, не може и звук да издаде. Тогава Нур поглежда отражението на лунната светлина върху ножа, тази нощ всички ангели танцуват наоколо им. От уплашените очи на Сорая бликват сълзи. Нур естествено не се размеква, хваща здраво косите ѝ с лявата ръка, изтегля ножа и го опира в гърлото ѝ. После с извираща от сърцето молитва решително започва да реже, все едно разполовява твърдо месо в кухнята.

Първо се пръска аортата, буйно избликналата наоколо и по лицето на Нур топличка кръв причинява забавяне на пулса в едната и ускоряване в другата. Ножът вече се движи по гърлото по-рязко, по-силно и по-ритмично! С отпускане се тяло Сорая безпомощно се опитва да се задържи за живота. От дъното на прерязаната дихателна тръба се опитва да си поеме дъх като ръмжене на бясно куче, плашещо само себе си и след две-три минути прекратява изглеждащата вече смешна на Нур борба. Сорая е победена от Нур. Да беше го направила, та сега да развее оная проклета, отделена от тялото глава като знаме на

пълководец, спечелил битката. Да я беше окачила на вратата за урок на всички! Ето такива мисли потапяха бавно Нур в съня...

Нур се протегна към сиренето в другия край на дървената масичка, навеждайки се към Халил, и прошепна с отвращение:

— Виж я сега — не яде, та да я съжалим...

— Стига, лелче, прости ѝ, така или иначе няма да се видите повече.

— Да върви по дяволите!

Всяка дума на Нур шибаше Сорая като камшик. Та през двете години тези хора — донякъде — бяха станали семейството ѝ. Не го ли разбираше Нур? Накрая, нахранил се до насита, Халил запали цигара, а Нур започна да разтребва масата. Сорая забеляза как Халил гледа Нур като див звяр и ѝ се доповръща.

След малко Нур донесе едно кафе. Час по-скоро да пие тоя каквото ще, но да се маха с момичето. Нур повече не можеше да мисли за нищо друго. Внезапно се сети и изтича да пусне телевизора, та ако някой мине наблизко да не чуе разговора. След като отпи от кафето каймакия, сърбайки отвратително с ненаситен апетит, Халил се обърна сериозно към Сорая и започна да обяснява какво ще правят оттук нататък:

— Сега ме слушай внимателно, Сорая. Оттук нататък е много важно, въпросът е на живот и смърт, запомни го. След малко излизаме, първо аз, после ти. Ще спра пред кафенето. Ти ще тръгнеш насреща ми и ще чакаш пред бакалията. Първо да те видя. Дотук ясно ли е?

— Да.

— После ще ти направя знак да тръгваш и ти ще отидеш на автогарата, разбра ли?

— Разбрах.

— Там ще се срещнем. Има автобус за Антеп. Ще ти дам билета и ще се качиш. Слизаш в Антеп.

— Добре.

— На сто метра от автогарата има бюфет. Един мъж ще те чака там. Облечен в черно. Той ще те познае.

— Добре.

— Ако възникне проблем, имаш телефон. Запиши си номера ми да се обадиш.

— Добре.

Сорая разбра, но Нур се обърка. Момичето временно ли щеше да остане в Антеп; ами ако ѝ се случи нещо и се върне или някой я доведе? Не се сдържа и попита:

— А какво ще прави тя в Антеп?

— Ще работи, лелче...

Сорая не можеше повече да мълчи:

— Къде и какво ще работя?

— Ще говорим по пътя. Временно ще работиш в един бар. Нямаш документи, нито пари или дом, в лагера повече няма да те приемат. Ако те спре полиция, ще загазиш. Затова си трай. За известно време ще посъбереш пари да се върнеш в родината си.

— Какво ще работя в бара?

— Там ще разбереш, аз откъде да знам.

— Как да намеря семейството си?

Халил се отегчи от въпросите. Реши да сложи точка със стържещия си глас:

— Нищо не знам за семейството ти. Мердан също не знае. Ако науча нещо, ще ти кажа. Зная къде ще бъдеш, имаме си телефоните, не отиваш на смърт, я. Хайде вече да тръгвам. Тоест, да тръгваме. Ставай. Ще излезеш няколко минути след мен. Върви бавно, не бързай.

Халил се изправи, Нур също и го изпрати до вратата. От вечерта беше сложила няколко неща на Сорая в плик и го беше оставила пред вратата на тоалетната, без дори да погледне вътре от нерви. Вдигна плика с отвращение, сякаш беше труп на животно. „Курва — помисли си. — Сега ще видиш ти какво е курвалък.“ Върна се в дневната и го тикна в лицето на Сорая като шамар.

— Вземи.

Докато Сорая стискаше ръце да не заплаче, из къщата на талази се разнесе глас на зрител, свързал се с телевизионното предаване по телефона:

— Учителю, не показах детето си на свекърва ми, обидена е. Какво е божие наказание за това?

Сорая погледна в найлоновата торба. Вътре бяха кафявата пола, която съпругът ѝ купи на идване тук, черната блуза и синия шал. Нур ги беше наблъскала надве-натри, нехайно, като отмъщение. Сорая едва се изправи и пристъпи към застаналата с омраза пред нея жена. Нур гневно се обърна и отдалечи с преbledняло каменно лице, хвърлящи

искри очи и сковано тяло, а Сорая остана да гледа след нея. Идеше ѝ да се строполи, да припадне, не искаше да тръгва, не желаше да поверява съдбата си в ръце на хора като Халил! Такава неправда, толкова безсърдечие, толкова изпозвачество... Искаше ѝ се да нареже всички на парчета с първия попаднал ѝ нож. Душата ѝ копнееше за отмъщение, отвращаваше се от всички мъже начело с Мурад, от Халил и Мердан. Усещаше как всичко добро и красиво у нея едно по едно се превръща в зло заради тези мъже.

Но щеше да си отиде мирно и кротко, без да направи нищо. Колко пъти в живота си човек прави нещо по принуда? От войната насам, а може би и след това животът на Сорая щеше да бъде „по принуда“, по-скоро живееше, защото беше принудена да живее. Въздъхна дълбоко, тръгна към вратата и си спомни погледа на съпруга си в дните, когато я пращаха на пазар, а той ѝ отваряше вратата и казваше с очи *добре дошла*. Тишината вкъщи, докато връзваше обувките си, приличаше на онази между първите две бомби в Сирия; бремна със страх от неизвестността... След още една крачка се озова на улицата.

* * *

Изправеният пред кафенето Халил стискаше цигара и изглеждаше потънал в мислите си. В същото време не изпускаше от поглед плячката от полезрението си и плашеше Сорая с мургавия си тен, дебели мустаци, четвъртито лице и набито тяло. В стръвния му поглед нямаше и грам обич, единствено алчност и враждебност. Беше нащрек дори отпивайки от чая на перваза на прозореца и недоверчиво следеше всяко движение на Сорая. Обаче не знаеше, че Сорая няма друг изход, нито възможност, освен да бъде там и с него...

Слуховете около Халил, по-скоро подозренията, започнаха преди десет години из улиците на Нусайбин с раздиращите нощта викове на едно момиче. Това беше тринадесетгодишната дъщеря на Халил, изскочила боса от дома си, сякаш бягаше от пожар. Бягаше от къщи, обърнала очи към пълната луна, като че ако тичаше по-бързо, щеше да я достигне, и викаше „Няа д’го напрая, няа д’го напрая!“. При всяко

„Няа“ в някоя къща светваше, а шепотът „Пази боже“ прескачаше первазите на прозорците и витаеше из въздуха.

Халил беше излязъл уверено от дома си и тръгна бавно и спокойно след дъщеря си, която след около час намери да плаче отчаяно на счупена пейка в градината на болницата. Поведе я към къщи без нито дума упрек. Докато момичето в синьо-бяла нощница влачеше крака по пътя подсмърчайки, любопитните очи иззад пердетата усещаха, че има нещо гнило, тъй като малко или много познаваха Халил. И тъкмо инцидентът, станал материал за клюки в продължение на три дни да се забрави, новината за самоубийството на момичето избухна като бомба наред квартал. Тук момичетата често се самоубиваха, всички го знаеха; дори беше идвал чуждестранен журналист да разследва случаите, но се видя принуден да се върне, понеже всички врати се затръшнаха под носа му. Поради това никой не обърна внимание на това самоубийство и делото не след дълго потъна в прашните архиви на съда.

Само че около година по-късно се разбра, че майката на момичето — първата жена на Халил — е болна от рак. На смъртно легло жената облекчи съвестта си и сподели със съседката ужасяващата истина: Халил изнасилвал дъщеря си още като дете. Майката знаела, но си мълчала, защото ужасно се страхувала да не се разчуе. Дотолкова, че дори не разговаряла с дъщеря си и всячески я избягвала. И не само това, тя разказала, че момичето не се е самоубило, а рано сутринта след опита за бягство Халил влязъл в стаята му и го удушил.

Съседката, единственият чужд човек, нагърбен с тежестта на истината, изгледала продължително съпругата на Халил след разказа ѝ, помълчала и се замислила. Но противно на очакванията нито коментирала, нито разказала някому. Така фактът, че съмненията около Халил могат да бъдат потвърдени от един-единствен човек, потънал в бездънен кладенец.

След смъртта на дъщеря му нищо в живота на Халил не се промени, той си остана същият потаен човек. Когато на дневен ред излезе сирийският проблем, той дори не помисли, че може да се възползва от него с „посредничество“. Първоначално настъпи оживление от сраженията, доту се, че от другата страна на границата се бият силите на Асад и опозиционните младежи. После сраженията

се разраснаха и се превърнаха в кървава гражданска война. Халил известно време следеше, чоплейки семки, събитията по телевизията, за да види какво ще стане по-нататък, след което научи от един потаен като него приятел, че от тази работа може да се припечели.

* * *

Дръпвайки с наслада от цигарата за последен път, Халил направи знак на Сорая да тръгва, всичко вървеше по план. Без да има избор, Сорая кимна и се отдалечи. Когато Халил отвори вратата на кафенето, където щеше да чака, го лъхна тежък спарен въздух. Светлозелените стени бяха набъбнали и олющени от влагата и заведението, в което тегнеше миризмата на запарен контрабанден чай, също като квартала, се беше превърнало в място, където различните възгледи бяха нежелани и недопустими.

Всички вътре говореха, че скоро сирийските събития, основна тема през последните дни, ще прескочат границата, а Халил с безразличен поглед зае обичайното си място и се съсредоточи в броеницата си, като че искаше да прехвърли нещо невидимо за околните. На масата в ъгъла Куция Али не млъкваше; обясняваше как кметът на един окръг в провинция Хатай, където бил по работа, му споделил тайната за преминаването на бойците на ИДИЛ в арменското село на границата:

— Сутринта се събудихме от страшна гюрултия — разказа кметът. — Викове, шум от коли. Всички се втурнахме към прозорците и какво да видим. Напълно непознати досега мъже с огромни джипове пътуваха към границата. Тогава не познавахме емблемата на знамената, сега научихме, че е на ИДИЛ. Цялото село любопитно и донякъде със страх наблюдавахме случващото се. Войниците приближиха конвоя. От първия джип слезе някакъв мъж; мургав, с брада, противен тип. Заговори се с войниците, беше напълно спокоен. Каза нещо по телефона и го подаде на войника. Той с уважение изслуша отсрещния и затвори телефона, върна го на брадатия и нареди да отворят границата.

По думите на Куция Али разказът на кмета не свършил дотук. Рекъл:

— Отсрещното село, на чиято сватбарска музика играехме, както и те на нашата, се превърна в кланица след преминаването на онзи мъж през границата! Конвойт на брадатия стигна до арменското село. Дочуха се викове, женски писъци и мъжки свади. Ставаше нещо лошо. Касапницата започна от животните. Ревът им режеше слуха ни като кървави стрели. Полудяхме от страх. После започна избиването на хората от съседното село... И не само това, след няколко дни онези мъже се върнаха. Показаха и в нашето, и в съседните села снимки на убийствата. Отсечени глави, разрязани на парчета тела... „Гледайте — казаха — така свършват противниците ни“...

Куция Али препредаде разказа на кмета в кафенето, без да пропусне нито една подробност. Всички го изслушаха сериозно. Когато свърши, някои започнаха да се подхилват, други да се подиграват. Можеше ли Куция Али да бъде толкова непросветен! Той и открай време си беше чалнат. Такива ги разправяше, че сякаш ИДИЛ са дошли от космоса, да не говорим колко много синове се бяха присъединили към джихадистите^[9] само от това село! Халил се отегчи от разговора за Сирия, отново запали цигара и излезе навън, днес не го свърташе на едно място. Нощес беше сънувал, че го хваща полицията, от това го побиваха тръпки. Първият досег с времето навън му поддейства потискащо, а разговорът вътре протичаше между звуците от разбъркване на чая и новините по телевизията. Когато възгласите на възторжена възхвала към премиера се разнесоха и навън, Халил промърмори:

— Да ви сера в устата макар!

Огледа се за Сорая, но нея отдавна я нямаше.

Тогава се сети за втората си жена, която взе години след смъртта на първата. Издуха дима от цигарата и затърси с клечка забилото се между два зъба парченце месо, прошепвайки:

— Тъпа женска!

Халил най-много мразеше у нея вечно наведената ѝ глава. Тя не я вдигаше да погледне съпруга си нито като се прибереше, нито като излизаше от къщи, по никакъв повод. Да, изпълняваше домакинските си задължения, готвеше и чистеше добре, но после отиваше да си легне. Целият ѝ живот преминаваше в леглото. Ядосаше ли се, Халил винаги ѝ натякваше това.

Веднъж по време на храна Халил беше предложил да пийнат по чашка, а тя с изражение на най-дълбока обида скочи гневно от софрата и побягна към стаята си. Халил все повече скучаеше с нея. След вечеря изхвърчаше на улицата под предлог да смели храната, отиваше до болницата, където онази нощ беше намерил дъщеря си да плаче и се връщаше обратно вкъщи. Правеше го с надеждата да му се доспи, защото бездруго денем не мореше нито ума, нито тялото си. Вечно чуваше някакъв шум в главата, не точно мисли, а неприятен бумтеж. Когато се прибереше, жена му отдавна беше заспала и той осъмваше, гледайки спорта по телевизията, играейки игри на телефона и какво ли още не. Понякога изобщо не успяваше да заспи, без да знае защо...

Потънал в мислите си, Халил се опомни от избухналия пред отсрещната бакалия скандал. Съседът Исмаил крещеше и размахваше ръце срещу някакъв непознат, а бакалинът се мъчеше да ги разтърве. Халил неволно пристъпи крачка напред, но веднага спря, защото внезапно си спомни как видя Исмаил преди известно време, докато изхвърляше боклука, той не беше казал „Добър вечер“, а когато Халил го попита как е, се обърна и си тръгна. Всъщност Халил беше наясно с причината — тия сирийски жени създаваха напрежение в квартала. Хората постепенно се настроиха срещу Халил, сякаш продаваше техните жени и дъщери. „Да не би да сте по-различни, да ви го туря на всичките — помисли си. — Познавам ви душичките, ако се наложи и гъзовете си ще продадете.“

Затова Халил се задоволи да наблюдава скандала отдалеч, с удоволствие при това. Можеше да се проточи, дали да не запалеше още една цигара, но ако свършеше скоро, щеше да похаби цигарата. Втренчил се както обикновено като лешояд в спорещите, запрехвърля в ръка единствената останала цигара и изведнъж я захапа и щракна запалката. Напрежението между двамината отсреща ту се покачваше, ту спадеше, Халил незабелязано се приближи с няколко крачки, за да разбере причината.

Мъжът срещу Исмаил току повтаряше „дълг“. Халил наостри уши:

— Ще имам дълг, рекох, баща ти се съгласи. Все ме притискахте, траех си. Тогава защо се съгласи баща ти.

— Съгласихме се, де, грешка ли направихме. Добре, рекохме, и чакахме, бе! И ние имаме семейства, гърла храним. Ти като си зле, ние

да не сме добре?! Щом не можеш да се издължиш, махай се, ще дадем къщата другиму.

— Аллах да ви накаже всичките!

Мъжът срещу Исмаил се изплю и тръгна, вдигайки крак във въздуха. При това движение сякаш целият прах по улицата изведнъж полетя във въздуха. Сивата котка с отрязана опашка на ъгъла тръгна към прашния облак. Докато я гледаше, бакалинът си помисли за отражението на скандала върху живота му. Безизходността на мъжа, не успял да плати наема, утре можеше да застигне всекиго. Откакто бяха дошли тия сирийци, никой не можеше да си намери святна работа. Исмаил не беше лош и разбира се, имаше право, защото наемът зависеше от заплатата...

Халил вдъхна мръсната улична миризма и настроението му малко се повиши. Ето какво правят хората за пари. Добре де, той посредничеше на сирийките, но по-добър ли беше скандалът за пари между Исмаил и онзи мъж или да оставиш многобройно семейство през зимата без подслон? „Да разкажа това вътре, та да видят нещастниците кой всъщност е безчовечен“, помисли си и като захвърли наполовина изпушената цигара, влезе в кафенето.

Столът още пазеше топлината му. Този път седна с голямо удоволствие и изръмжа:

— Хайде тогава да започваме! — Сочеше на съседа дъската и плочките с числата от популярната игра. Всички на масата го погледнаха с отвращение и неприязън. — Ооо, не сте наясно. Преди малко отвън имаше скандал. Съседът Исмаил. Хазяинът му го изхвърли.

Но никой не прояви интерес към казаното и всички отново се съсредоточиха в телевизора.

Ако го попитаха, Халил определяше работата си, макар и неточно, като „посредничество“, да, точно с това се занимаваше. Пристигналите от Сирия момичета вземаше от лагера или от родителите им и обикновено ги предаваше на желаещите брак. Естествено, не го правеше сам, имаше сигурен човек, свързан с управляващите лагера, който издирваше, убеждаваше и извеждаше момичетата от лагера. Останалото вършеше Халил — вземаше момичетата от определено място и ги предаваше на желаещите в посочен момент и начин... Всъщност знаеше твърде много, но не

говореше. Ставаше дума както за извежданите от лагера за ден момичета на дванадесет-тринадесет години, така и за подлъгваните с обещания за женитба и продавани по вили и хотели... Но нещата невинаги ставаха доброволно. Случаят със Сорая беше неочаквано попадение, малка печалба от лотарията. Но докато всички очакваха тя вечно да остане в дома на Мурад, ненадейно беше изхвърлена оттам след две години.

* * *

Сорая тръгна към автогарата след знака на пушеция цигарата си пред кафенето Халил, там се постара да не привлича вниманието и зачака. Халил донесе билета за автобуса и за последен път я предупреди:

— Внимавай да не те хване полицията. Свършено е с теб. Най-лошото е да попаднеш в ръцете им. Сега поне отиваш на място, където можеш малко да припечелиш и да се махнеш.

— Вие ме докарахте до това положение — избухна Сорая. — Сега бягам и от вас!

— Какво искаш да кажеш?

— Нали вие ме изведохте от лагера? И ме продадохте на онзи мъж?

— Какви ги говориш, момиче? Нали всичко стана с твоето съгласие, защо ме обвиняваш?

— Преживях ада в онази къща. Сега ме тикаш към друг ад и ми говориш за залавяне. Ако ме заловят, изгарям не само аз, но и ти!

Халил едва се удържа да не я хване за косите и да я повлече:

— Виж какво, кучко! Ако щеш, върви в полицията, ако щеш — в публичен дом. Но запомни, че в посредничеството няма нищо незаконно. Сама го пожела и аз ти направих добро. Полицията няма да те прати на по-хубаво място от мен, в най-добрия случай ще те прати на улицата. И тогава какво — като нямаш никакви документи, може утре да намерят трупа ти, това е. Аз поне ще знам къде си. Останалото зависи от теб, хайде чао!

Сорая се зачуди доколко е доволен от съдбата си всеки там, където отиваше, за да не се върне повече. Всички бяха нещастни, но

никой не роптаеше. Примирението, поне по тези земи, беше нещо вродено. Особено що се отнасяше до жените. След началото на войната Сорая също беше забравила що е то свобода; едно след друго бягство, лагерът и положението на втора жена — ако това не беше робство, то какво беше? И най-лошото, Сорая толкова се беше отчуждила от живота навън, че беше съгласна веднага да се върне в робството. Защото не знаеше нито къде отива, нито дали там ще бъде по-добре, отколкото тук. Какво ли правеха родителите ѝ? Сорая се опитваше колкото е възможно по-малко да мисли за тях, но същевременно адски се боеше: ами ако не ги видеше никога повече? В този момент внезапно в паметта ѝ изникна един ден с батко ѝ. Откъде би могла да знае, че този най-обикновен, с нищо неотличаващ се ден ще бъде един от най-щастливите в живота ѝ?

В края на лятото Сорая, тогава на 15 години, и брат ѝ разговаряха около четириместната пластмасова масичка, Хейсем четеше вестник, а Хая безцелно оглеждаше дрехите на минувачите. Лек повей допря до лицето на Сорая няколко косъма, изскочили от забрадката. Хоризонтът вече червенееше от залеза, а батко ѝ търсеше отговор на въпроса „Кой е най-любимият ти чуждестранен певец“ в гонещите се като вълни по небето облаци.

Признанието, че харесва чуждестранен изпълнител, беше имажинерно, напудрено и преходно усещане. Тя отговори: „Мадона“. Брат ѝ не одобри отговора, намръщи се и рече: „Мадона не става. Тя е безбожница. Избери си друг“. Сорая обичаше брат си и знаеше, че реакцията му цели да я предпази. „Добре, докато реша, кажи ти“, отвърна. Тогава батко ѝ присви очи, като че претегляше изключително важни за света въпроси, и запремята наум имена: всъщност още от детските им години така задълбочено обмисляше всеки въпрос.

Тогава Сорая погледна баща си — само колко сериозно четеше вестника. Това беше единственият мъж, когото Сорая познаваше; нисък, с останали няколко косъма по плешивата глава, с широк нос и с уста като затворена кутия, чийто мирис на смесица от пот и одеколон знаеше наизуст. Тя се стресна от вика на брат си „Сетих се: Питбул!“ и си спомни, че темата на разговора бяха любимите певци. Изведнъж избухна в смях, а баща им ги изгледа смръщено над вестника, сякаш казваше „Дръжте се възпитано“; майка им погледна въпросително Сорая.

Чак сега, в този раздрънкан автобус, в изморителния път към неизвестността, Сорая разбираше, че онзи толкова обикновен ден е бил най-щастливият в живота ѝ. „Щастието — помисли си — вероятно означава да застинеш в обикновения, прост, незначителен ход на времето...“ Сега ѝ беше хубаво дори само да помисли за този ден, но спомените постепенно избледняваха. Взривените по границата бомби, сирените на линейките, болките в болничното легло, нападенията, терорът и изнасилванията в лагера, Мурад, Нур и дъщерите им — всичко се превръщаше в плътна завеса и бързо закриваше онзи ден.

* * *

След няколко часа жената, откъснала от стъклото омазнената си, мръсна глава при съобщението за пристигане на автогарата в Антеп, беше изтормозена, безлична, със зачервено чело и помътнял поглед; в непозната страна, сам-самичка и безпомощна, готова на всичко, което ѝ кажат. Когато слезе от автобуса и се отправи към тоалетните, погледът ѝ се спря върху седнала на земята просякиня с момиченце като кукла на ръце. Детето изглеждаше като излязло от приказките с къдравите си коси, големи кафяви очи, розови устни и мъничко носле. Хората, на които се налагаше да просят, бяха сирийци и Сорая най-добре разбираше, че нямат друг изход. И докато майката, седнала на цимента, гледаше умоляващо всеки преминаващ, Сорая проумя, че ако не изпълни буквално каквото ѝ е наредено, в най-добрия случай ще се наложи да проси като нея. Майката и дъщерята вероятно имаха голямо семейство и все пак пребиваването на улицата беше обща съдба за сирийските бежанци в Турция. Сега Сорая с очите си се убеждаваше, че ако не отиде на посочения адрес, в най-добрия случай ще се наложи да проси.

След началото на гражданската война Република Турция беше обявила, че отваря обятия за сирийците и така започна масовото преселение. Повечето бежанци първоначално бяха настанени в лагери като Сорая и родителите ѝ. Приятелите и роднините им отидоха при тях, а някои пробваха късмета си в големите градове. Само че турските власти не бяха регистрирали мнозинството от преминалите границата; регистрацията всъщност означаваше поемане на отговорност от

държавата. Защото всички бяха наясно, че загубилите се един ден, отвлечени, изнасилени, тласнати към проституиране или убити ще бъдат сирийци; но тъй като не бяха регистрирани, държавата нямаше да носи отговорност поради липса на законово основание — пфуу! Убит сириец не струваше повече от праха по земята!

Сорая внимателно огледа просякинята, смръщените ѝ черни вежди издаваха гнева от войната. Какво можеше да очаква от пребиваването си в Турция, от живота и бъдещето тази седнала по турски на цимента жена, освен ден да мине и да нахрани семейството си? Тя спря за малко да почине, обърна се настрани, взе паничката и на око прецени печалбата, после я остави обратно на земята и пусна изнервеното дете да се поразходи. Опита се да стане бавно, държейки кръста си с една ръка, но се затрудни; „Сигурно се е схванала от седене“, помисли си Сорая. Слънцето ярко открояваше мръсотията и запуснатостта ѝ и когато най-сетне успя да се изправи, погледът ѝ срещна този на Сорая; тя поздрави жената с кимване, отвърна ѝ леко, с поглед... И щом отново прегърна детето и се отдалечи, Сорая си помисли, че макар да проси, жената е щастлива, защото има дом и семейство...

[1] Град в Южна Турция, на границата със Сирия. — Б.пр. ↑

[2] Град в Югоизточна Турция. — Б.пр. ↑

[3] Планина в провинция Хатай. — Б.пр. ↑

[4] Древен град в Памфилия, днес в Турция. — Б.пр. ↑

[5] Тит Флавий Веспасиан е император на Римската империя от 79 г. до 81 година. — Б.пр. ↑

[6] Безсмъртен герой от турските предания, почитан от алианите като светец. — Б.пр. ↑

[7] Газиантеп, или само Антеп (както е старото име на града, все още често използвано), е град в южната централна част на Турция. — Б.пр. ↑

[8] Обичай с къносване на ръцете на булката. — Б.пр. ↑

[9] Джихад — свещена война. — Б.пр. ↑

IV

ПАГУБНА НЕИЗВЕСТНОСТ, ПАГУБНО БЪДЕЩЕ

За мъжа, който трябваше да я чака при геврекчията, знаеше единствено, че ще носи черна риза и черен панталон, както го бе описал Халил. Неприятният вятър на всяка крачка по широкия тротоар не само бърснеше лицето ѝ, но я и спъваше, сякаш се подиграваше.

„Кой знае колко зле изглеждам, като боклук от лагера“, помисли си тя. Запъхтяно бързаше по тротоара, сякаш изкачваше стръмнина, пред безразличните или унизителни погледи на минавачите. Щом наближи кафенето, определено за срещата, за последен път помисли какъв ще е крайният резултат. Но колкото и да се напрягаше, друг изход не виждаше; нямаше пари, документи, подслон, осигуровки и семейство; имаше единствено себе си! И хиляда, и милион пъти да го прехвърлеше през ум, нищо нямаше да се промени! Вече беше време да приеме действителността...

— Добре дошла, Сория!

— Да?

— Аз съм Исмаил, ела да поседнем тук.

Борейки се с мисълта за друг изход, Сория дори не беше забелязала как е стигнала до мъжа. Без да губи време, се отправи в указаната посока. Погледът ѝ докосна четвърт геврек и част от сандвич върху поднос на масата, покрай която минаваше; беше гладна, но нямаше нито петак. Можеше да ги грабне, без никой да забележи. Като ловец приседна близо до набелязаната маса. Ударите на сърцето ѝ зачестиха, само да скочи и да протегне ръка! Или да се престори, че отива до тоалетната, и да скрие в шепа геврека.

Зашари с очи, притеснена, че някой сервитьор ще дойде да отнесе подноса; и тъкмо се беше приготвила да стане, оглеждайки се предпазливо, когато видя Исмаил да идва насреща ѝ с поднос в ръце и димящи върху него пластмасови чаши. Облегна се на стола и се стегна;

на подноса, който Исмаил сложи на масата, имаше не само чай, но и две големи погачи. Щом той каза „Хайде, заповядай“, тя се нахвърли върху погачата, без да обръща внимание на мръсните си ръце. Забила поглед в черното на тротоарната плочка долу, отхапваше сигурно най-големите залъци в живота си. От слюнката погачата набъбваше в устата ѝ, ставаше грамадна, после се стапяше и смаляваше и минаваше през гърлото ѝ, без дори да се дъвче. При всеки залък съществуваше опасност да ѝ заседне, но Сорая беше толкова гладна, че не се сещаше да си помогне с чая.

Исмаил мълчаливо оценяваше колко е красива дори когато ядеше като гладно куче; естествено, по-добре щеше да бъде да не се е омъжвала... Тогава може би нямаше да я прати в нощен бар, а да я даде на някой богаташ — така хем щеше да увеличи комисионата си, хем вероятно щеше да спаси живота на момичето.

Сорая се умори от ядене и забеляза, че докато нейната погача е свършила, Исмаил беше оставил своята, задоволявайки се само с няколко хапки. Сорая се облегна, останала без сили като след битка между котка и куче, въздъхна дълбоко и задържа в ръце вече изстиналия, утаил се чай. Не беше по-горчив от чувствата ѝ.

Докато отпиваха един срещу друг от чая като двама непознати на масата, Исмаил предложи на Сорая известна марка цигари, но тя ги погледна с празен поглед и отказа.

— Семейството ти сега в лагера в Нусайбин ли е?

— Брат ми загина през войната, бате. Баща ми е парализиран, но и двамата с майка бяха в лагера.

— Не са ли ги извели?

— Не, баща ми ме омъжи. Те останаха там. Няма възможност да излязат. Сега ги преместили в друг лагер. Все още чакам новини. Трябва да ги намеря.

— И да ги намериш сега, каква полза. Спечели пари и ги изкарай.

— Дай боже.

Да изкара родителите си от лагера, дали Исмаил си вярваше? Дрън-дрън... Цигарата му чакаше да бъде запалена между мръсните, пожълтели и дебели пръсти.

— Отивам да пуша, ти си допий чая — каза внезапно Исмаил и стана, а Сорая се подразни при шума от влаченето на панталона на

този мъж с мазна коса. С цялото си сърце искаше да вярва, че всички тези звуци, гледки, места и хора са „временни“, че всичко ще бъде както преди и ще се върне с родителите си в Сирия, но умът ѝ все повече я отдалечаваше от тази надежда.

И както когато човек иска да повярва в нещо, сякаш птица пърха в гърдите му, така и в сърцето на Сорая крилете на пърхащата птица, макар и натежали като затънали в кал, все още се размахваха. Миризмата на прегоряло в кафенето беше толкова силна, че ѝ се повдигна, защото беше сита и обстановката под мъждукащото осветление, където нямаш какво да правиш, освен да хапнеш и да си тръгнеш, караха човек да усети, че в живота всъщност няма много за губене. Сорая знаеше какви късметлии са сервитьорите, провикващи се към кухнята за поръчки или разстребващи масите, мързеливо премитащата пода чистачка и редките клиенти, похапващи гевреци и погачи. Тя вече беше сред малцината, които разбираха, че имаш ли покрив над главата си, не бива да се тревожиш за нищо повече.

За първи път след изнурителното пътуване, подхвърлянето от ръка на ръка и глада Сорая си поемаше дъх някъде и на тази временна спирка се сблъскваше с друга действителност: самотата. Истината, че няма кой да я закриля; родина, земя, семейство, съпруг, съсед, приятели. Върху неудобния стол първо ѝ протече носът, после я засмъдяха очите. Прииждащото на вълни чувство беше самосъжаление. Тъкмо да преглътне... и камък заседна гърлото ѝ. Всичко стана толкова внезапно, че изведнъж от очите ѝ рукна порой. Сорая за първи път се усещаше напълно сама, като безпризорен дух. Тази непозната досега реалност изпълваше цялото ѝ същество.

Нямаше кой да чуе писъците ѝ, дори да я изнасят, измъчват или убият. Животът някога с майка ѝ, баща ѝ и приятеля ѝ сякаш беше чужд спомен. Сега се усещаше като натикана в яма: нито можеше да стане, нито повече да остане на същото място. Стисна зъби и пак, и пак...

„Сега ще дойде Исмаил, ще ме заведе да работя и да изкарам пари, няма друг изход!“

Повтаряше си това изречение, за да не ревне. Вътре беше горещо, изпоти се. Исмаил влезе с бързи стъпки, огледа се и веднага премина към въпроса:

— Сорая, ти в момента нямаш нищо, а си и вдовица пред бога. Или ще си оправиш живота, или и трупа ти няма да намерят, така ли е?

— Така е.

— Ето защо, но без да те насилвам, не ме разбирай погрешно, ти давам работа. Така ли е?

— Да.

— Става дума за придружаване с консумация. Знаеш какво имам предвид, чувала си. Много момичета работят така, все сирийки като теб... Всички един ден ще спечелят пари и ще се махнат.

— Дай боже.

— Ти и не можеш да работиш друго, понеже нямаш регистрация и документи. Така стоят нещата при турците, когато си жена. Принудена си, докато си стъпиш на краката, разбираш ли?

— Разбирам.

— Ако не желаш, тръгвай си. Само че в лагера повече няма да те приемат, веднъж напуснала — няма връщане, а и да те приемат, докога ще изкараш в тия условия. Ако има къде другаде да отидеш, върви. После да не кажеш, че е било насила.

— Не. Няма къде другаде да отида.

Исмаил я погледна въпросително дали има да добави още нещо. Очакваше недвусмисления ѝ отговор...

— Наясно ли си?

Сорая вече беше наясно, че избор няма.

— Да.

— Хайде тогава, колата е отпред.

Отразяващото се и в стойката ѝ душевно състояние беше като на овцата, знаеща, че колкото повече се покорява, толкова по-късно и побезболезнено ще я заколят. Качиха се в колата и докато Исмаил пускаше климатика, Сорая гледаше младите двойки, минаващи покрай тях ръка за ръка. Населението на тези две страни, съседни до войната, постепенно се беше отчуждило и настроило вражески. И за Сорая тук всичко и всички бяха чужди както двойките, така и останалите хора... Докато Исмаил упорито се опитваше да даде контакт, над магазина вляво присветваше надписа „Великолепен кадаиф“.

По булеварда се редяха магазини със сватбени стоки. Сорая се загледа в един подскачащ гълъб и си спомни за Мурад, а колкото повече се отдалечаваше от неговия дом, толкова повече виждаше

нещата отдалеч и по-ясно схващаше действителността: Мурад я беше ограбил заради себе си. Тя сега разбираше, че той е убиец, унищожил радостта от живота в една влюбена жена. Единствената му цел е била *притежанието*; все повече и повече, ненаситно, без щастие, без любов...

Умът на Сорая сега беше празен като дългия сив път. Бяха излезли от центъра на града и отиваха към „известно само на посветените“ място. Колко ли други беше отвел там Исмаил? Сорая си зададе този въпрос, докато го гледаше как уверено върти волана. А той самият знаеше, че може да прецени *този тип* жени, но не задълбаваше, интересуваха го само парите. Красотата на Сорая го интересуваеше само откъм материалната страна, другото беше история... Веднъж един приятел, който знаеше с какво се занимава, го беше попитал „Ти нямаш ли майка и сестра, не ти ли е жал?“, а Исмаил го беше зашлевил през лицето с думите „Това е съвсем друго, бе!“.

В края на краищата тези момичета си бяха избрали пътя, бяха решили да проституират. Дали всяка жена щеше да се съгласи на това и особено майка му и сестра му — да не бяха същите! Заради това Исмаил не съжаляваше Сорая, знаеше, че ако иска, може и друго да работи. Щом нямаше разрешително, можеше да мие чинии, известно време щеше да потърпи и после да му търси колая. Всъщност, както бе сама и чужденка, и то млада, можеше да се омъжи. „Но кой ще поиска вдовица?“, помисли си Исмаил, протегна се към жабката и извади цигара. Стомахът на Сорая вече стържеше, това беше едно от оплакванията, появили се след настаняването в лагера.

— Колко път имаме още?

— Почти пристигнахме, десетина минути.

Сорая разполагаше с десет минути да се откаже, но какво да рече, „Остави ме на пътя“ ли? При кого щеше да отиде? Нелегална, без пукнат грош, сама жена? Какво, по дяволите, можеше да направи! Исмаил сви надясно от главния път, явно приближаваха. Сърцето на Сорая щеше да изхвъркне, загубила надежда за по-различен живот. Най-накрая на 100 метра напред се показва неугледна мръснокафява, самостоятелна постройка. Ако някой умреше толкова далеч от града, никой нямаше да разбере. Исмаил паркира колата, дръпна ръчната спирачка и подкани Сорая, събуждайки я сякаш от вечен сън:

— Хайде!

Исмаил натисна звънеца с някаква лигава мелодия и двамата зачакаха с наведени глави. Първо чуха стъпки по стълбата. Пълна жена на средна възраст с бяла кожа и парцал за прах в едната ръка отвори вратата, не сметна за нужно да поздрави и тръгна обратно, а Исмаил, уплашен да не им хлопнат вратата под носа, веднага направи голяма крачка след нея. Сорая го последва с боязливи стъпки, опитвайки се да разбере що за място е това.

Стената вляво от входа, накичена с японски ветрила, кимона и снимки на гейши, беше покрита отчасти със скъсани тапети. Вдясно имаше антре колкото малка стая, където висяха връхните дрехи и чадъри на работещите в момента. Спускаща се насреща стръмна стълба подсказваше, че същинското помещение е на долния етаж. И докато чистачката пред тях с подходяща за тялото ѝ скорост слизаше надолу, влаченето на панталона на Исмаил отново раздражни слуха на Сорая, напомняйки злощастното ѝ положение. Слязоха долу и докато Сорая чакаше, свита в ъгъла, дочу разговора между Исмаил и чистачката:

— К'во, тук ли ще започне?

— Да, како Селда, нека я разходя да се огледа наоколо.

— Разходи я, но внимавайте къде стъпвате, че мих току-що.

— Добре, како Селда, не се притеснявай. Всъщност аз си тръгвам, а тя ще почине зад кулисите, докато започне програмата. Понеже няма място, ще остане тук известно време, бате Ерол знае.

— Добре, аз не се меся. Бездруго наоколо е пълно със сирийки. За децата си го правим.

— Наистина, како, права си.

И когато отиде да избърше праха от черното канапе в директорския кабинет, без дори да погледне Сорая, чистачката си мърмореше „Ще им дам аз да се разберат. Ще им дам на тия сирийки“. Кварталът ѝ през последната година бѝкаше от сирийци и всички бяха притеснени. Вече никой не можеше да си намери работа. Осемнадесетгодишният ѝ син си търсеше работа от година и го отправяха отвсякъде. Работодателите предпочитаха сирийците, защото работеха само за храната. И не само мъжете, а и жените. Сирийка, чистачка като нея, ръце целуваше за 20 лири дневно! Ами кой работодател не би желал евтин труд! Но умните не биха дали работа на сирийци, помисли си. „Те крадат, мамят и мърсят...“ Явно и току-що

дошлото момиче кой знае какви мръсотии щеше да натвори един ден; Селда отсега не харесваше момичето... Натопи жълтия парцал в мръсната вода в кофата и докато го переше до бяло, съжаляваше сина си; какво ли го чакаше от сега нататък...

Докато четеше СМС-а на телефона си, Исмаил все още стоеше в подножието на стълбата със Сорая. А тя, загледана в пейзажите на стената, разбираше, че като сирийка не е и никога няма да бъде желана в тази страна. А и двата народа бяха мюсюлмани, още като дете в училище я учеха, че мюсюлманите трябва да се обичат и подкрепят взаимно.

— Виж сега — каза Исмаил и прекъсна мислите й. — Отляво са кулисите, директорският кабинет, спалня, съблекалня и тоалетна, ти там нямаш работа. Като тръгнеш надясно, в дъното е кухнята, и там нямаш работа. Сега отиваме в главния салон.

Сорая го следваше по петите като послушно коте. Не след дълго Исмаил отключи двукрилата голяма врата вляво. Удари я миризма на застояло и понеже лампите не светеха, не можа да различи почти нищо.

Като екскурзовод към туристи Исмаил продължи да обяснява:

— Това е едно от най-старите места за забавления в Антеп. Както виждаш, доста е подредено. До настъпването на нощта можеш да останеш зад кулисите, а след определен час — ще дойдеш тук. Ще седнеш на някоя маса, понякога се танцува. Около пет сутринта затварят. Известно време никой няма да ти направи забележка, че спиш зад кулисите. С течение на времето, спечелиш ли пари, ще се устроиш.

— Добре.

— Виж сега, трябва да знаеш правилата, та да се придържаш към тях. За всяко питие на масата, тоест, когато гостът те почерпи, половината е за теб, другата половина — за собствениците. Искам да отбележиш и тази подробност, че никъде другаде не дават половината на придружителката. Шефът обича сирийците, втората му жена е сирийка. Заради това иска момичетата да печелят и час по-скоро да си оправят живота.

Душата на Сорая потрепери от напрежение. А Исмаил, сякаш нищо не се бе случило, продължи да обяснява:

— Няма за какво да съжаляваш, не си погубваш живота, точно обратното, печелиш; събери пари, спечели и можеш да си вървиш.

— Да, добре.

Излязоха от така наречения главен салон, но Сорая не беше схванала много-много... Сега Исмаил я поведе към другата страна, със стаите на персонала и директора. Отвори вратата, над която пишеше „кулиси“ — беше мъничка стая.

— Сега ще чакаш тук. Няма да мърдаш, докато не дойде служител да те вземе, ясно ли е? — и продължи да разяснява на превърналото се в питанка лице на Сорая: — Ти си нелегална. Ако дойде полиция, първо край на живота ти, схващаш ли? Не излизай оттук и внимавай, казвам, да не навлечеш неприятности някому. Има ли още нещо да питаш, или да кажеш?

— Не.

— Хайде, сбогом тогава.

* * *

Първо дочу стъпките на прескачащия стъпалата Исмаил, а после — нищо... Останала насаме със себе си в „кулисите“, погледна към килналия се часовник на стената, мръснобяла като препикана, и си помисли: „Часовникът е само за онези, които се интересуват от времето. Явно отдавна нощите са превърнати в дни, а дните — в нощи!“.

Защото проумяваше, че вече и за нея както за повечето други, така нареченото време беше път по червения килим, настлан с лайна. Чакаше ли, чакаше... Минаха часове, а тя продължаваше да чака. Отвън се дочуха приглушени гласове, светлините пламнаха една след друга, извиси се миризма на парфюми и одеколони. Докато чакаше, коя от коя по-безнадеждни мисли разкриваха все по-грозни картини пред очите ѝ...

Въздъхна дълбоко и пристъпи смело навън. Тръгна внимателно на пръсти през миришещия на урина коридор, където лампите просветваха с жужене, и усети как подът се набива в краката ѝ. Стараейки се да премине тунела, който с всяка крачка ставаше все позадушаващ, се озова пред масивна желязна врата, разделяща основното помещение на бара. Една крачка след тази светлокафява, олющена на места врата и Сорая щеше да започне нов живот. Прекрачването на

този праг, откъдето се разнасяха на вълни пиянски викове, означаваше Сорая вече да не бъде същата и дори да се случи родителите ѝ да я намерят, нямаше да я познаят. Всъщност така би било по-добре, защото иначе щяха да се проклинат. Дали от вълнение, но внезапно така ѝ се допишка, че за малко да се изпусне.

Дръжката на вратата така я отвори, сякаш за първи път щеше да отвори врата. Пое си дълбоко дъх, откряна леко вратата и се замоли никой, освен нея да не чуе скърцането. Надникна скришом през процепа и се опита да види какво става вътре. Първо видя цигарен дим, смесващ се с разноцветните светлини. Този пиянски облак така беше забулил всичко, към което бездруго пристъпваше с уплаха, че не можа нищо да различи. Сърцето ѝ биеше лудо, дишането ѝ пресекваше. Сякаш цялата беше едно сърце, туптящо пред вратата. Но минута след минута, след внимателно вглеждане сетивата ѝ се изостряха.

Първоначално започна да различава звуците. Под съпровода на не толкова гърмящата музика се долавяха груби мъжки гласове и по-рядко сред тях — кръшни женски смехове... Възможно най-фалшивите смехове, различни само за жена. Второто ѝ усещане беше за мирис — смесицата от мъжка пот, цигари и алкохол беше така противна, че ѝ се дощя веднага да затръшне вратата. Но не биваше да го прави, защото щеше да се лиши от най-интересното, от лицата, които щяха да определят бъдещия ѝ живот.

Изчака, повдигна глава още малко и вдъхна дълбоко. Отново намести присвити за по-добро фокусиране очи в пролуката и продължи да наблюдава. Мястото беше по-малко от онова, в което я докараха сутринта; между безразборно разпръснатите петнайсетина маси имаше по метър разстояние. Дансингът сред наредените в кръг маси беше покрит с разноцветни плочки под схлупен таван. Климатичите на стойка около него приличаха на бодигардове. Стените бяха покрити със затъмнени огледала, които смесваха и отразяваха идващите отвсякъде сини, зелени и червени светлини. Отразяващите се от сребристото диско кълбо на тавана цветове бързо просветваха по лицата на насядалите около масите и отминаваха. Заради това Сорая не можеше да види ясно никого и нищо. Но вече различаваше музиката — арабска мелодия, която се слушаше и в Сирия! В един миг песента докосна душата ѝ, предизвика приятен трепет, но детинският

оптимизъм, че слушаната в две страни мелодия може да сближи хората (който Сорая изпитваше в момента) не продължи дълго. Отново загубила надежда, сбърчила устни пред вратата, тя прецени, че няма какво повече да види, и се отдръпна. Обърна се и пое обратно по влажния коридор.

На всяка крачка откъм отходния канал, наричан кулиси, все по-силно се дочуваха виковете на някаква жена на лош дори за Сорая турски. Правата, руса жена от двете, забелязали влизането на Сорая (навярно онази крещящата), застина като вкаменена, вгледа се в нея с омраза и попита: „Как си?“. Втората, мургавата, седеше на стол срещу русата, бавно изпускаше дим от цигарата и наблюдаваше Сорая със змийските си очи. Сорая се зачуди как да отговори, явно тук трябваше да се пази не само от мъжете, но и от жените.

— Никак, днес пристигнах.

— Ааа, добре си дошла, принцесо. И откъде идваш, ма?

— Сирийка съм. Бежанка от войната.

Жената с отвращение каза нещо на другата. Сорая не разбра казаното, но го предположи; както обикновено, вероятно се оплакваше, че сирийците им крадат работата, домовете и живота. После отново се обърна към Сорая:

— Добре, но не ми се мотай в краката, че ще те стъпча безмилостно. И не се върти много-много наоколо. Стой си кротко и чакай някой да те повика. Ако ми цъфнеш на масата, хич няма да те пожала, запомни го. Знай си мястото!

Странно, но Сорая не се плашеше от нищо. Нито от смърт, нито от убийство. Вече се *отвращаваше* от живота изобщо. Бог знае защо се караха тези жени; за пари, за мъж или за нещо друго? Установи, че никога не е оглеждала кулисите, където едва се побираха трима, и внимателно се озърна: освен огледало, шкаф, сгъваемо легло, стол и стенен часовник нямаше нищо излишно. А домът ѝ в Сирия... Не, нямаше да мисли за това. Но понякога спомените така я връхлитаха, че колкото и да се стараяше, не можеше да им се противопостави. Сега например не биваше да мисли за спалнята си с бели мебели, за слънцето, струящо в нея сутрин, когато отвореше прозореца да проветри, за пълната с книги библиотека до главата ѝ, за сериалите, които следеше по малкия телевизор. Ако ще мисли за това, по-добре да грабне най-близкия режещ предмет и да накълца себе си и тези кучки!

Седна на съгваемото легло и се вгледа в двете жени. Погледът ѝ се спря на краката на русата, чиито пети бяха толкова напукани, че си помисли: „Такива няма и на село“. Явно обувките ѝ бяха малки, защото изхвъркналият показалец беше посинял. „Вероятно ги носи, като седне, иначе такива обувки не се издържат цяла нощ“, каза си. После внезапно се досети: „Едва ли танцува. Явно имам възможност да не танцувам, мога и да не го правя“. Обърна поглед към другата жена. Изглеждаше като в змийска кожа, с ботуши на невероятно висок ток... Сорая усети умора, облегна се и леко притвори очи.

Не искаше да мисли повече, но не можеше да се спре. Тънка болка пулсираше в главата ѝ — сякаш процеждаща се от пукнатина вода. Думите на Исмаил отекнаха в ушите ѝ като рязка плесница:

— Няма за какво да съжаляваш, не си погубваш живота, точно обратното, печелиш; събери пари, спечели и можеш да си вървиш.

Явно животът ѝ оттук нататък беше предопределен: ще пие, ще напива, ще прибира половината, ще събере пари и ще се махне!

Скандалът между двете жени избухна отново, но Сорая вече не чуваше нищо друго, освен бучене. Усещаше как температурата ѝ постепенно се повишава. Опипа с ръка лицето си, да, гореше. Тогава към стаята приближиха явно мъжки стъпки. На вратата застана висок млад мъж в костюм, с гелосани и зализани назад като на крава коси. Сорая се помъчи да избегне погледа му, но той не ѝ обърна внимание и каза:

— Вътре вече се пълни, отивайте на масите си, а ти облечи това — и ѝ подаде бяла блуза на закачалка, къси черни шорти и чифт златисти обувки на висок ток. Когато жените излязоха от стаята, Сорая се преоблече.

Никога досега не се беше обличала толкова оскъдно, искаше ѝ се да потъне в земята. Чудеше се как да излезе с тези дрехи, как да се изправи пред хората. Отвращаваше се и от мястото, и от всички тук. Запроклина наум, изчерви се, дощя ѝ се да се разкрещи с пълно гърло и да побегне, без да се обръща. Постоя няколко минути безпомощно и направи две-три крачки напред-назад из няколкото квадратни метра. Отново седна, втресе я, стана ѝ студено, залюля се, като трепереше и се потеше и проклинаше всичко, което ѝ дойдеше наум.

В този момент вратата рязко се отвори и същият мъж рече:

— Хайде, тръгвай, до утре ли да те чакам?!

— Не мога да изляза така — погледна го умолително Сорая.

Както беше правил навярно хиляди пъти преди това, той силно я шамароса.

Внезапно откъсната от света, в Сорая всичко се обърна, изпадна в шок.

— Хайде! — подкани я мъжът, сякаш нищо не се бе случило.

С ръка на лицето, все още под въздействието на плесника, тя тръгна кротко след него. Мястото, което преди малко беше наблюдавала през тесния процеп, беше друг свят, в който навлезе след няколко метра. Щом се озова вътре, всички погледи се обърнаха към нея или поне така й се стори. Усети как всички ръце се превръщат в една и я събличат; как някои я заплюват в лицето, а други се хият подигравателно. Забола очи в пода, се насочи към масата на русата жена, и срамежливо попита:

— Тук ли да седна?

— Сядай, мамка ти, що за номера въртиш да привлечеш вниманието?

Още щом седна, шортите се впиха в бедрата ѝ и се вдигнаха нагоре, подхранвайки похотта в отправените ѝ от мъжете с раззинати уста погледи. Невидима ръка сложи на мига пред нея блестящо зелено питие. Сервитьор с бяла риза и едва наболи мустаци разчекна уста в усмивка:

— Това е от шефа за добре дошла, много специално, да ти е сладко — и изчезна, без да дочака отговор.

Сорая се смръзна. Музиката ставаше все по-силна, разговорите се разгорещяваха. От допира до чашата с отвратителния коктейл ръката ѝ се вледени, но не само от студенината на чашата. Душата ѝ също замръзваше; от страх, гняв, самота, безпомощност... Огледа се наоколо, на някои маси седяха облечени като нея млади момичета; в тъмнината не можеше да определи колко от тях са сирийки, самотността и безнадеждността я затискаха все повече с всяка минута.

Когато барманът я погледна и ѝ посочи вече да изпие питието си, Сорая вдигна чашата до устните си, леко ги потопи в течността и усети ментов алкохолен вкус. От това незначително съприкосновение устните ѝ изтръпнаха; и още как! От масата точно пред дансинга се загледа във въртящото се на тавана диско кълбо и задържа в устата си глътка от питието. Вкусът беше едновременно толкова остър и

тръпчив, че усети как преминава през гърлото ѝ като бодлива тел. „Дано е само това“, помисли си, защото не се знаеше още колко питиета щеше да изпие...

*Името ти е записано на небето,
бури върхлитат съдбата ми,
ти определяш пътя ми,
Както си рекла, скъпа, тъй да бъде!*

Главата на Сорая се въртеше, но не от пиенето, а от замърсената атмосфера; слушаше същата песен за кой ли път и при всяко повторение усещаше как се смалява сред мъжете и жените, крещящи в един глас „тъй да бъде“. Всъщност още преди да довърши питието си, обекелнерът я беше настанил на маса с двама мъже и облечена като нея млада жена. Ниският, кръглолик и плешив мъж, до когото я сложиха да седне, беше един от пригласящите с пълно гърло. Сервитьорът се въртеше като пеперудка около тях; и макар Сорая да не беше стигнала и до половината на второто питие, с резки и категорични движения я подканваше да пие още. Тя се чувстваше като прикована в ковчег и единственото ѝ желание беше да се махне.

— Е, няма ли да си кажеш името? Така ли ще си мълчим?

— Йълдъз^[1].

— Но ти не си туркиня!

— Само че името ми на турски значи звезда.

— Хубаво тогава. На колко години си?

— 22.

— И възрастта ти е добра, охаа!

Потъналото в сенките тъмно, почервенияло, подпухнало, безизразно лице на мъжа подсказа на Сорая какви мъжки лица ще вижда от сега нататък в живота си. Кафявите му очи напомняха блато; дългите вежди бяха разбъркани, сякаш излизаше от битка. Закръглените му ръце току гладеха лицето и се движеха хаотично, като че искаха да отхвърлят товара от себе си. Косата му отпред отдавна беше опадала, според Сорая беше поне на 50 години.

Изведнъж си помисли за Мурад. Всъщност той не беше различен от този тук, нито от останалите в бара. Даже, кой знае, те

може би бяха много *по-истински* от него. Със заблудата, че е избягала от войната и се е заловила за живота, Сорая се беше заловила за Мурад, беше повярвала, че я обича, беше убедила себе си в това. А сега единственото, което изпитваше към Мурад, беше огромно разочарование. Ядосваше се и на себе си, наистина беше принудена да отиде в онази къща, но не и да се самозаблуждава...

Седналият до Сорая мъж се напиваше все повече. Не се разбираше какво говори, то и говор не можеше да се нарече, от устата му се лееха глупави кръчмарски приказки. От виенето на свят Сорая разбра, че се напива, впечатлението, че го слуша, беше откровена лъжа, а зад него отекваше „върви си“. С последно усилие се опита да бъде *логична*:

„Антеп е голям град. Не мога да работя без паспорт и документи за самоличност. И все пак много сирийци го правят. Създават връзки, правят го някак. Както каза Исмаил, ако потърпя малко тук и стисна зъби... Да поработя малко. Храната е хубава, ако мога да се докажа и стана готвачка, колко ли ще вземам? После да си наема къща. С още няколко души и сега можем да го направим.“

Но не ставаше, Сорая се боеше дори да излезе на улицата, беше беглец и още в лагера беше предупредена какво може да ѝ се случи: „Да не дава Господ да попаднете в ръцете на търговци на органи или наркопласъори, горко ви. Всъщност нямате никакви права и направо сте загинали. Ако не сте принудени, не напускайте лагера или дома си, ако имате такъв“.

И след като дори големи мъже спазваха тези съвети, какво щеше да направи Сорая сама, още повече жена? От последната глътка на втората чаша главата ѝ съвсем се завъртя, все повече се затрудняваше в предположенията и в ума ѝ се въртеше едно и също: „Ще отида в полицията. Ще кажа, продадох ме в бара, не искам, намерете ми работа. И пак, нямам документи. Че и полицията кога е спасила някого от бара. След като тук има и туркини“.

Сорая си седеше сред цигарения дим, гърмящата музика и вече танцуващите на дансинга полуголи момичета и чакаше незначайно какво. Нямахше да успее. Погледна масата с разхвърляни салфетки и дебелите мъжки пръсти, посягащи към преседелите обелени ядки и към краставиците и морковите в мръсножълт сос. Тези двама

непознати мъже, вероятно с жени и деца, бяха платили за двете жени и тъй или инак очакваха да получат нещо насреща.

— Е, сирийко — рече мъжът до Сорая, — свикна ли вече с турските мъже?

Сорая не знаеше какво да отговори, но не можеше и да мълчи.

— Ами какво, турците са добри.

— Какво им е доброто, момиче, я кажи...

— Ами добри са, всичко им е добро знам ли, още съм нова.

— А добри ли са в леглото?

Когато мъжът стисна здраво ръката на Сорая и я приближи до пениса си, тя се вкамени; сякаш изчезнаха всички светлини, огледалата, цветовете, гласовете; сякаш изчезна и барът, и целият свят. Стори ѝ се, че се докосва до леден труп; без да реагира и да се противопостави, беше принудена да направи каквото се очакваше от нея, и то както трябва. Не можеш да си дръпнеш ръката, в никакъв случай, ужасно е, страшно, от този мъж, това лице, тази усмивка, от това тяло му се повдига на човек, не можеш да си дръпнеш ръката, дишай, издишвай, той се хили, той чака, очите му са като дълъг коридор, в края на който пият вода хищници, хищниците в края на коридора извържат глава и поглеждат Сорая, хищниците в края на коридора искат Сорая, Сорая се превръща в камък, мъжът схваща, мъжът се мръщи, тялото на Сорая замръзва, Сорая се стяга, мъжът стисва ръката ѝ още по-здраво, мъжът притиска ръката на Сорая до пениса си, мъжът е платил за Сорая, мъжът чака, очаква реакция от Сорая, Сорая стиска зъби, очите на Сорая горят, главата ѝ се върти, Сорая се насилва, усмихва се, още малко, още малко, и още малко... Накрая отговорът ѝ изригва като вулкан:

— Наистина, турците са много добри в леглото!

Горд, че е получил очакваното, мъжът изтласква настрани ненужната му вече ръка и възторжено вдига чаша:

— Ха наздраве, тогава!

[1] Звезда. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.